

Strategische Studiën,

DOOR

C. C. DE GELDER,

Eerste-Luitenant der Infanterie.

II. *Strategische Voorposten.*

In den vredestoestand, of in het algemeen bij een langdurigen stilstand in de operatiën, krijgt de strategische voorhoede het karakter van strategische voorposten. De taak van deze is dan, wel is waar, ongeveer de zelfde als die, welke op de voorhoede rust, doch heeft een meer defensief en beschermend karakter, wat ook veelal blijkt uit het bredere front en het aanleggen van versterkingen, of het benutten van reeds bestaande. Een opzoeken en binden van den tegenstander is uit den aard der zaak buitengesloten. En wat den ophelderingdienst betreft, deze moet zich in de vredesperiode tot kondschapsdienst bepalen en kan, in de concentratieperiode van het leger, nog niet veel méér geven.

Onder bescherming van deze voorposten wordt het leger eventueel gemobiliseerd en marcheert het op; dit is dus nog slechts eene concentratie met het oog op de voorwaartsche beweging. Eerst daarna kunnen de voorposten in voorhoeden worden omgezet.

In den vredestoestand worden de strategische voorposten gevormd door de korpsen, nabij de grens gelegd, waarvan de, in vredes tijd aanwezige, sterkte zóóveel grooter is dan bij de korpsen in het binnenland, dat zij, zelfs zonder de mobilisatie geheel door te voeren, voldoende slagvaardig zijn.

Als zoodanig moeten wij dus b.v. beschouwen de Duitsche korpsen XIV, XV en XVI tegenover Frankrijk, hierbij gesteund door de grensvestingen. Dat deze korpsen bepaaldelijk met dit doel aldus zijn georganiseerd en gelegd, blijkt uit het feit, dat b.v. het XVIe Korps is opgericht onder het ministerschap van VERDY DU VERNOIS, die eenmaal schreef: ¹⁾

„Es bleibt in Bezug auf die Verhältnisse an den Grenzen auch für die Zukunft bestehen: die Notwendigkeit, den Gegner vom ersten Augenblick an zu beobachten und dazu bestimmte Abteilungen zu verwenden.

Auch wird ferner die Absicht: noch vor Beginn der groszen Operationen

¹⁾ Studien über den Krieg. I, blz. 11 vgg.

das eigene Gebiet zu sichern, soweit dies irgend möglich ist, zu entsprechenden Masznahmen führen. Schon rein militärische Rücksichten der Mobilmachung bedingen dies. Ebenso wird in den meisten Fällen — insbesondere bei beabsichtigter Offensive — das Bestreben vorwalten, bei Versammlung der Streitkräfte die Ausschiffungspunkte so weit als angängig nach vorwärts zu verlegen, wodurch das weitere Vorschieben von Abteilungen, welche die Deckung übernehmen und gefährdete Bahnstrecken schützen, erforderlich wird."

Schrijver wijst er verder op: dat alle groote Mogendheden het effectief hunner, aan de grenzen gelegerde, strijckrachten zeer hebben opgevoerd, dat, wel is waar, aan een ongemobiliseerd naar voren werpen van een leger wel niet meer zal worden gedacht, doch dat deze dekingstroepen alleen reeds in staat zijn, terstond offensief op te treden, immers:

„Diese Masznahmen gehen über die Erfordernisse bloßer Beobachtungen im gegebenen Falle hinaus; sie zeigen das Bestreben, sich in ausreichender Weise gegen Störungen und kleinere Einfälle zu sichern, und bieten in der Masse der Truppen gleichzeitig die Mittel zu Offensivunternehmungen, wenn solche unter den sonst obwaltenden Verhältnissen angezeigt erscheinen sollten".

Tot bevestiging zijner meening geeft hij aan, dat (in 1891) in den vierhoek Mörchingen-Nancy-Luneville-Saarburg, aan Fransche zijde, zich 24 bataljons en ruim 30 eskadrons binnen één dagmarsch van de grens bevonden. Zijne conclusie is dientengevolge, dat ook Deutschland voor dekingstroepen, strategische voorposten, zal dienen te zorgen.

In 1870, wij vermeldden het reeds, was op dit gebied veel verzuimd. Van Conz a/d Saar tot den mond van de Lauter beschikten de Duitschers bij het begin van den oorlog aan veldtroepen slechts over 5 bataljons en 11 eskadrons. Onder beveiliging van deze en enkele kleine vestingen zou het leger in de Paltz worden uitgeladen; doch wat geschiedde?

„Sehr bald hatten die Nachrichten nicht mehr daran zweifeln lassen, dass die französischen Truppen wirklich im Ahrücken gegen die Grenze begriffen waren, ohne das Eintreffen ihrer Reserven abzuwarten und ohne die Mobilmachung in den Garnisonen überhaupt zu vollenden.

Die bloße Störung der Mobilmachung eines Teiles der preussischen 16. Division erschien nicht als das Ziel, welches eine so aussergewöhnliche und an sich bedenkliche Maszregel rechtfertigte. Es war nicht anzunehmen, dass der Gegner sich der Vorteile einer geordneten Mobilmachung und der Organisierung seiner Streitkräfte begeben würde, ohne dafür die Erreichung grösserer Zwecke wenigstens anzustreben. Man durfte vielmehr gewärtigen, dass die Franzosen mit allen zunächst verfügbaren Truppen, und zwar im ersten Augenblick mit entschiedener Ueberlegenheit, die Grenze der Rheinprovinz und der Pfalz überschreiten würden, um den Aufmarsch des deutschen Heeres diesseits des Rheins zu verhindern. Welches auch die Konsequenzen dieses Verfahrens waren, für den Augenblick drohte eine Störung, der zuvorgekommen werden

muszte. Diese Störung konnte sich im Wesentlichen indess nur auf die II. Armee (?) beziehen. An diese ging daher bereits am 23. Juli Befehl:

Das III. und X. Korps schon bei Bingen auszuschiffen, das Garde- und IV. Korps bei Mannheim, die 25. Division sollte am 25. Gernsheim, am 26. Worms erreichen."¹⁾

Wij zien dus, dat, ook zonder een inval der Franschen, de opmarsch reeds gestoord was. Inderdaad zouden de zwakke grensdetachementen wel de rol van alarmschellen hebben kunnen spelen, doch waren zij onvoldoende om den opmarsch te beschermen en te verzekeren. Men zocht hier dan ook de veiligheid in den afstand tot den vijand en verloor dientengevolge kostbare dagen.

Behoeven wij nog te zeggen, dat deze fout zich niet zal herhalen? Ook hier behoort dus achter de voelhorens, de dekkingsdetachementen, een gros aanwezig te zijn, een lichaam, tot weerstand bieden in staat. Dit lichaam blijve dan bijeen en bedenke, indien eene vijandelijke afdeeling zijwaarts van hare opstelling mocht trachten door te dringen, dat hier *indirecte dekking* en *offensief optreden* meer beteekenen, dan directe dekking, d. w. z. *cordonopstellingen*.

En zoo komen wij vanzelf tot de zonderlinge eerste opstelling van het Fransche leger in 1870, dat eigenlijk in zijn geheel als voorposten stond opgesteld, en dus, daar er geen leger achter was, *niets* dekte.²⁾

Hoe weinig toonden hier NAPOLEON III en zijne veldheeren de beginselen van den Eersten NAPOLEON te hebben doorgrond!

Nemen wij, als voorbeeld hoe de Groote Keizer de strategische dekking opvatte, de inleiding van den veldtocht tegen Pruisen in 1806.³⁾

Uit het bevel, op 19 September te St. Cloud uitgegeven, blijkt het volgende:

Het 5^e Korps (LEFÈVRE, later LANNES) bij Königshofen en het 7^e (AUGEREAU) bij Frankfort vormen — onderling verbonden door de divisie DUPONT (6^e Korps) bij Würzburg, de 4^e Dragonderdivisie bij Schweinfurth en de 1ste id. bij Asschaffenburg — de strategische voorposten. Vanaf Giessen tot Baireuth is de geheele grens afgesloten. De vestingen Kronach, Würzburg en Königshofen dienen der opstelling tot steun.

Achter deze voorposten worden nu geconcentreerd op 2 October:

3 Cavaleriedivisiën achter de Main bij Würzburg;
het 3^e Korps (DAVOUT) bij Bamberg (was bij Oettingen);
het 4^e Korps (SOULT) bij Amberg (was bij Passau);
het 1ste Korps (BERNADOTTE) bij Neurenberg (was bij Anspach);
het 6e Korps (NEY) bij Anspach (was bij Memmingen);⁴⁾
de 3e Dragonderdivisie bij Neurenberg.

¹⁾ Generalstabswerk. I., blz. 89, en Studien über den Krieg. I.

²⁾ Hoogstens de Garde en het VI. Korps, die bij Metz en Châlons werden verzameld.

³⁾ BONNAL. La manoeuvre d'Jéna en: ROUSSET. Les maîtres de la guerre.

⁴⁾ De plaatsnamen tusschen haakjes geven slechts ongeveer de aanvankelijke opstellingen aan.

Op Würzburg worden het hoofdkwartier, de parken, voorraden, hospitalen, enz. gedirigeerd. De ophelderingdienst wordt op alle mogelijke wijzen bevorderd en, wanneer het blijkt, dat de tegenpartij haar tijd verspild en eene afwachtende houding aangenomen heeft, terwijl aan eigen zijde alles ongeveer gereed is, geeft de Keizer op 5 October de bevelen voor de voorwaartsche beweging.

Achter de voorposten, die de linkercolonne zullen vormen, welke op Coburg en Grafenthal marcheert, wordt de rest van het leger in twee colonnes geformeerd. De centrumcolonne (3^e en Gardekorps), over Kronach op Lobenstein gaande, wordt op $\frac{1}{2}$ dagmarsch voorafgegaan door de strategische voorhoede onder MURAT (gros der cavalerie en 1ste Korps); de rechtercolonne (4^e en 6^e Korps) marcheert op Hof en Plauen.

Op 9 October vernietigt de voorhoede een Pruisisch korps (7000 man) onder Tauentzien bij Schleiz, enz.

Wij zien dus uit het voorgaande, hoe de strategische voorposten het leger tijd en ruimte konden verschaffen voer de concentratie en de manoeuvre. Het is waar, de tegenpartij heeft hen in deze taak weinig bemoeilijkt.

Een voorbeeld, waarbij de voorposten meer werkzaam moesten optreden, geeft ons de veldtocht van 1815 in de Zuidelijke Nederlanden, van welks inleiding wij een beknopt overzicht zullen geven.

Zooals men weet, was de terugkomst van NAPOLEON het sein voor geheel Europa om opnieuw naar de wapenen te grijpen. Zoo werden aan de noordgrens van Frankrijk twee legers gevormd onder WELINGTON en BLÜCHER en het zijn deze beide, die wij nader zullen bezien.

1. Allereerst treft ons bij eene beschouwing der kantonnementen de groote ruimte, die de legers der Verbondenen besloegen en bleven beslaan, ook, toen het meer en meer waarschijnlijk werd, dat NAPOLEON offensief zou optreden.

Het Pruisische leger (116.000 man met 312 vuurmonden) toch, had zich, als volgt, opgesteld. Het I. Korps (VON ZIETEN), ten W. van de Maas vooruitgeschoven, lag te Fontaine l'Évêque, Marchienne, Fleurus, Moustier, Sombreffe en Gembloux, met het hoofdkwartier te Charleroi. Het III. Korps (v. THIELMANN), op den anderen oever van de Maas, bevond zich tusschen Hoey en Dinant, met het hoofdkwartier te Cinay. Het II. Korps (PIRCH) om Namen en het IV. (v. BÜLOW) tusschen Luik en Waremme, waren meer achterwaarts geplaatst. Zoodoende had het leger zich verspreid over eene ruimte van 100 KM. breedte en 50 KM. diepte. Volgens CLAUSEWITZ hadden de korpsen dan ook noodig, ¹⁾ indien de stelling bij Sombreffe moest worden bezet: IV. drie dagen, III. 36 uur, II. 12 uur. Dezen tijd zouden de strategische voorposten moeten verschaffen.

Het Engelsch-Nederlandsche leger (92.400 man met 220 vuurmonden) was

¹⁾ CLAUSEWITZ. Der Feldzug von 1815, blz. 43.

gekantonneerd op 80 KM. breedte en 50 KM. diepte en had dus, om zich op den linkervleugel te concentreeren, \pm 3 dagen noodig, ook al verzekerde WELLINGTON, dat dit binnen 22 uur na het eerste kanonschot zou kunnen geschieden, hetzij bij Nivelles, dan wel bij Quatre-Bras.

Als oorzaken voor de groote verspreiding kunnen wij noemen: de ernstige moeilijkheden bij de verpleging ondervonden (BLÜCHER b.v. kreeg hiervoor geen geld uit Pruisen), maar nog meer het ongewettigd vertrouwen, ¹⁾ dat NAPOLEON niet zou aanvallen en men zelf tegen 1 Juli tot het offensief zou kunnen overgaan.

2. De taak van strategische voorposten zagen wij ten W. van de Maas opgedragen aan het I. Korps (VON ZIETEN). De 2e brigade (PIRCH II) van dit korps, te Marchienne geplaatst, gaf 2 bataljons en 1 regt. cavalerie op voorposten en was op den westvleugel aangeleund aan de 1ste brigade (STEINMETZ) te Fontaine l'Évêque, oostwaarts aan de 4e brigade (HENKEL) te Moustiers-sur-Sambre.

In reserve waren: de 3e brigade (JAGOW) bij Fleurus, de reserve-cavie. te Sombreffe en de reserve-artie. te Gembloux.

De voorpostenlijn liep over Binche, Lobbes, Thuin, Ham sur Heure, Gerpinne, Denée en Sosoye. In het Westen sloot zij bij Bonne Espérance aan de Nederl.-Engelsche voorpostenlijn: St. Symphorien, Doornik, Kortrijk, Meenen, Yperen, Veurne. Naar het Oosten werd de lijn verlengd over Dinant, langs de Lesse tot Rochefort en St. Hubert.

De 1ste brigade had het vak Binche—Lobbes.

De 2e " " " " Thuin—Gerpinne.

Eén bataljon bezette Thuin en Ham sur Heure, een tweede Gerpinne; van Gerpinne tot Denée bewaakte een cavie.-regiment het terrein tot de grens.

Men zal ons toestemmen, dat deze uitgestrekte voorpostenlinie het groote gebrek had, te dicht bij de kantonnementen der hoofdmacht te liggen. Dit klemt te meer, waar het I. Korps ook, ingevolge zijne instructies, ²⁾ niet voornemens was ernstigen weerstand aan de Sambre te bieden, doch eerst bij Fleurus hiertoe zou overgaan. Eene meer geconcentreerde opstelling van dit korps ware zeker wenschelijk geweest.

Een groot voordeel voor de Verbondenen leverden echter de talrijke berichten, die de voorposten, alsmede overloopers en spionnen wisten te verschaffen. In beide hoofdkwartieren kreeg men van de commandanten van Mons en Charleroi, van de cavaleriebrigades v. MERLEN (te St.

¹⁾ WELLINGTON schreef nog den 15^{en} aan den Czaar, dat hij voornemens was tegen het einde der maand aanvallend op te treden, en had 13 Juni aan LORD LYNEDOCK herhaald: „I think we are now too strong for him here”. HOUSSAYE. 1815, II, blz. 107, en DE BAS. Prins FREDERIK der Nederlanden, blz. 518. BLÜCHER op 3 Juni aan zijne echtgenoot: „Wij kunnen hier nog wel een jaar blijven, want NAPOLEON zal ons niet aanvallen”.

²⁾ Zie Bijlage II.

Symphorien) en DÖRNBERG (te Genly bij Mons), ja, zelfs uit Parijs talrijke aanwijzingen. ¹⁾

Op 10 Juni b.v. zond de Minister van Oorlog van LODEWIJK XVIII uit Gent aan BARON DE CONSTANT REBECQUE uitvoerige opgaven, betreffende de samenstelling en de sterkte van NAPOLEON'S leger, met het bericht, dat men spoedig een aanval in de richting van Namen kon verwachten.

De voorposten meldden onder meer: tusschen Givet, Philippeville, Guise en Maubeuge bevinden zich 100.000 man linietroepen, o. a. de korpsen REILLE en VANDAMME. Ook berichtten zij: de aankomst van NAPOLEON te AVESNES, het intrekken van de Fransche voorposten bij Bettignies en Gognies, en den marsch van troepen uit Laon, Valenciennes en Mézières. Den 13^{en} liet DÖRNBERG weten, dat de aanval spoedig zou geschieden; den 14^{en} PIRCH II, dat deze reeds den volgende dag zou plaats hebben. De Nederlandsche voorposten meldden dien dag, dat de vijand voor hun front verdween en oostwaarts aanhield. Ten slotte nam men gedurende den nacht van 14 op 15 Juni het schijnsel van talloze bivakvuren tegen den donkeren hemel waar.

Geheel onvoorbereid waren de Verbondenen alzoo niet en men kan veilig zeggen, dat de voorposten tot den verkenningsdienst, als deel hunner taak, voldoende hebben bijgedragen.

Op grond van de inkomende berichten gaf BLÜCHER op 14 Juni eenige bevelen, waarin eene aanstaande concentratie van zijn leger in uitzicht werd gesteld, doch nog niet werd bevolen. Zoo kreeg v. BÜLOW (den 15^{en} ten 5 v.m.) den last zijn korps in zooverre te vereenigen, dat hij eventueel in één dag Hannut zou kunnen bereiken. Deze order werd uitgevoerd en weldra gevolgd (ten 11 v.m.) door eene tweede, in den nacht van 14 op 15 Juni afgezonden, waarin hem gelast werd het korps bij Hannut te verzamelen. Dit bevel maakte op v. BÜLOW geenszins den indruk dringend te zijn, zoodat hij den marsch op Hannut tot den volgende dag (16) verschoof „erstens weil er in der Ueberzeugung war, die preuszische Armee könne sich selbst nur bei Hannut versammeln, dass also für ihn Zeit genug bleiben würde diesen Punkt zu erreichen; zweitens weil er glaubte so lange keine Kriegserklärung erfolgt sei, könnte man vor Feindseligkeiten sicher sein”. ²⁾ Zijn bericht dienaangaande trof BLÜCHER niet meer in Namen, de bevelen van dezen, naar Hannut gezonden, bereikten v. BÜLOW niet en hierin moeten wij de oorzaak zoeken, dat eerstgenoemde bij Ligny zou ontbreken. Wat de andere korpsen betreft, moest PIRCH I zijn korps tusschen le Mazy en Onoz verzamelen, THIELMANN het zijne bij Namen. Wij zien dus bij de Pruisen wel een reflex, doch, voornamelijk ten gevolge van de onverstoorbare kalmte te Brussel, een te zwakken.

¹⁾ Zie DE BAS, blz. 517 vgg., alsmede HOUSSAYE. 1815. II. Vooral ook v. LETTOW-VORBECK. NAPOLEON'S Untergang. I, blz. 513.

²⁾ CLAUSEWITZ. 1815, blz. 49.

3. Aan Fransche zijde was de concentratie den 4^{en} Juni begonnen, onder dekking van de grensvestingen: Givet, Philippeville, Maubeuge en Valenciennes en van het II. Korps. Het I. Korps (D'ERLON) werd verplaatst over Rijssel en Valenciennes, het II. (REILLE) van Valenciennes naar Avesnes, het III. (VANDAMME) van Rocroi naar Chimay, het IV. (GÉRARD) van Metz naar Rocroi en het VI. (LOBAU) van Laon naar Soissons; de Garde vertrok 8 Juni van Parijs, de reservecavalerie (GROUCHY) was bij Laon.

Op 14 Juni krijgen wij de opstelling:

II. bij Leers-Fosteau, Solre sur Sambre. } Vormen de linkercolonne, die
I. bij Maubeuge. } naar Marchienne gaat.

III. } Zullen, voorafgegaan door de cav.-div. DOMON
VI. } bij Beaumont. } en het cav.-korps PAJOL, op Charleroi mar-
G. } cheeren, rechts begeleid door GROUCHY.

Res.-cavalerie bij Walcourt.

IV. } Gaan als rechtercolonne naar Char-
14e cav.-div. } bij Philippeville. } leroi.

Alles moest ten 3 v.m. op marsch gaan, ten einde vóór den middag over de Sambre te zijn. Het geheel was geregeld in eene, te recht geroemde, order van den Keizer. (Correspondance 22053.)

Hier zien wij echter het toeval zijn rol spelen; de ordonnans, aan VANDAMME gezonden, bereikt dezen niet. ¹⁾ D'ERLON breekt 1½ uur te laat op, terwijl het verraad van BOURMONT eene aanzienlijke vertraging bij GÉRARD veroorzaakte, welke nog verergerd werd, toen de marschweg, ten gevolge van de verstopping der wegen bij Charleroi, op Châtelet verlegd moest worden. Het korps kwam eerst ten 5 n.m. bij Châtelet aan.

4. De gebeurtenissen op 15 Juni.

Op het vastgestelde uur had het korps REILLE den marsch aangevangen en nog vóór 4 uur greep zijne voorhoede (2 bataljons en 4 eskadrons) het Pruisische bataljon in Thuin aan. Dit hield wat lang stand en werd op zijn terugtocht door de cavalerie uiteengeslagen, nog voor het Marchienne had bereikt.

De cavalerie der middencolonne was te 2³⁰ v.m. opgebroken en had weldra de voorposten-comp^{ie}. in Ham omsingeld en gevangen gemaakt; het bataljon te Gerpinne trok tijdig en ongehinderd op Charleroi terug. Intusschen had ZIETEN, op het bericht van den naderenden aanval, zijne troepen reeds onder de wapenen gebracht, en van den aanval op zijne voorposten aan beide hoofdkwartieren bericht gezonden. In geen geval wilde hij den weerstand leggen in zijne voorpostenlijn; deze moest hem slechts de uitgestrektheid en de richting van den aanval doen kennen. Wel werd een deel der cavalerie naar voren gezonden,

¹⁾ Dientengevolge was dit korps ten 6 v.m. nog niet in beweging en belette tevens LOBAU te passeeren. NAPOLEON slaagde er in, de Gardedivisie DUESME er langs en naar voren te brengen.

vooral ook om de voorposten bij hun terugtocht te steunen. Tusschen 6 en 7 uur v.m. heeft ZIETEN den indruk, dat het geheele Fransche leger nadert en dat vooral zijne 2^e brigade ernstig wordt bedreigd. Deze had den last in dit geval detachementen bij de bruggen over de Sambre achter te laten, ¹⁾ doch met het gros op Gilly terug te gaan. Ook de 1ste brigade, welker voorposten alleen bij Thuin aangevallen zijn, had order om in verband met de 2^e brigade op Gosselies terug te trekken. Zoodoende stuit REILLE's voorhoede bij Marchienne op een bataljon ²⁾ en is eerst ten 10 u. meester van dit punt.

Het II. korps passeert daarop de brug en is ten 2 n.m. tusschen Marchienne en Jumet verzameld.

PAJOL en DOMON komen tegen 8 v.m. voor Charleroi, doch slagen er niet in, het hier achtergelaten bataljon zonder de hulp van infanterie tot wijken te brengen. Eerst ten 11 v.m. komt de divisie DUESME hier aan, waarna de Pruisen terugtrekken.

PAJOL snelt terstond door Charleroi vooruit in de richting van Namen en detacheert het regiment CLARY op Jumet. Hijzelf stuit weldra op de brigade PIRCH bij Gilly, terwijl CLARY voeling krijgt met de brigade STEINMETZ, die van Fontaine l'Évêque op Gosselies teruggaat. CLARY wordt hier later gesteund door de lichte Garde-cavaleriedivisie en een regiment van DUESME bij Lodelinsart. De rest van DUESME's divisie steunt PAJOL; meer infanterie is nog niet beschikbaar.

STEINMETZ vindt bij Gosselies eene afdeeling ter opname door ZIETEN gereed gesteld (het 29ste regiment à 3 bataljons en het 6e regt. Uhlanen) en bereikt dit punt dan ook zonder veel moeite met zijn eerste troepen. Hij ziet zich echter gedwongen, ten einde de rest zijner brigade in te wachten, hier weerstand te gaan bieden aan een aanval van REILLE en vertoont zelfs een retour-offensief. REILLE toch, heeft inmiddels den last ontvangen „de pousser jusqu'à Gosselies et d'y attaquer un corps ennemi, qui paraissait s'y réunir”, en tracht den Z. vleugel van STEINMETZ te omvatten.

Het gevolg van een en ander is, dat deze, afgesneden van zijn soutien, dat zich opnieuw en nu bij Ransart heeft opgesteld, over Hepignies terug gaat. Het was 4 uur geworden, vóór REILLE Gosselies had bezet.

Intusschen is NEY bij het leger aangekomen en heeft van NAPOLEON eene meer of minder bepaalde opdracht gekregen, met den linkervleugel (I. en II. korps) op Quatre-Bras te marcheeren, ³⁾ en eerst voorbij

¹⁾ Zie v. PLOTHO. Der Krieg des verbündeten Europa gegen Frankreich, blz. 21 vgg.; in hoofdzaak opgenomen als Bijlage II.

²⁾ Dit bataljon werd bij Damprémy door een soutien van 2 bataljons en $\frac{1}{2}$ batterij opgenomen.

³⁾ De verklaring van HEYMÈS (Relation de la campagne de 1815) staat hier tegenover die van NAPOLEON in zijne Mémoires. Bovenstaande order is echter het meest waarschijnlijk. (HOUSSAYE. 1815. II, blz. 120.) Zie daarentegen v. LETTOW-VORBECK. NAPOLEON'S Untergang. I, blz. 265.

dit punt halt te maken. Op dit gedeelte geschiedt echter weinig meer. De Garde-cavaleriedivisie slaat den weg naar Brussel in, doch stuit bij Frasnes op een Nederlandsch bataljon en eene rijdende batterij. Deze houden stand, tot ook infanterie (een bataljon) nadert, waarop zij langzaam tot Q. Bras terugwijken en hier door SAKSEN-WEIMAR, die juist dit punt bezet, worden opgenomen.

Daar NEY de rest zijner troepen niet in beweging heeft gebracht, wordt het hier spoedig rustig en zijn de troepen ten 8 n.m. in de bivaks.

Keeren wij thans tot den anderen vleugel terug.

Wij verlieten PAJOL op het oogenblik, dat deze op PIRCH II bij Gilly was gestooten. De Pruisische brigade (7 bataljons, 3 eskadrons en eene batterij) had hier eene zeer breede stelling ingenomen. Haar linker-vleugel was gedekt door hare cavalerie bij Châtelet en door 1½ bataljon der brigade JAGOW bij Farciennes; op haar rechtervleugel verzocht zij STEINMETZ bij Ransart stelling te willen nemen.

GROUCHY, met de dragonders van EXELMANS naar voren gekomen, schat deze troepen op ± 20.000 man, als gevolg van de demonstratieve opstelling (3 KM. breed). NAPOLEON oordeelt zelf juister en gelast GROUCHY, in vereeniging met VANDAMME'S voorste divisie, tot den aanval over te gaan. Wanneer hij echter naar Charleroi terugkeert, om den marsch van het III. korps te bespoedigen, beginnen GROUCHY en VANDAMME opnieuw te aarzelen, zoodat wederom een kostbare tijd verloren gaat. Het is dan ook reeds 5³⁰ n.m., als de Keizer, ongeduldig geworden, terugkeert en nu zelf den aanval doet uitvoeren. Twee batterijen openen het vuur, drie colonnes d'attaque, elk van 2 bataljons, rukken op en de dragonders omvatten de vleugels, waarop, daar het nu tot een ernstig gevecht dreigt te komen, de Pruisen de stelling beginnen te ontruimen en in de bosschen verdwijnen. Eene charge van LETORT heeft slechts gedeeltelijk succes en belet PIRCH II niet, ordelijk op Lambusart terug te gaan.

Hier opnieuw aangevallen, houdt deze slechts korten tijd stand en gaat vervolgens terug op Fleurus, dat door een deel der reservebrigade bezet is. Ook hier komt ten ongeveer 8 uur n.m. het gevecht tot stilstand.

Het korps ZIETEN is in den avond bij Fleurus geheel bijeen met 3 brigades in eerste linie, PIRCH II en de reservecavalerie in tweede linie. Ten koste van ongeveer 1200 man ¹⁾ was deze korpscommandant erin geslaagd, zonder ernstig gevecht 's vijands opmarsch aanzienlijk te vertragen. Een aanval gedurende den nacht, ja, zelfs in den vroegen morgen van den 16^{en}, was weinig waarschijnlijk na de groote vermoeienissen, die het Fransche leger op den 15^{en} had doorstaan.

BLÜCHER was in den namiddag van den 15^{en} te Sombrefte gekomen. ZIETEN kwam hier den volgenden morgen in stelling en tegen den middag van 16 Juni naderden ook PIRCH I en THIELMANN. Slechts v. BÜLOW

¹⁾ Waarschijnlijk kan men dit cijfer wel verdubbelen. CLAUSEWITZ noemt 2000 en in zijn werk „Von Kriege” zelfs 5 à 6000 man.

had doen weten, dat op hem dien dag niet te rekenen viel; wij zagen hierboven reeds om welke reden.

De concentratie der Pruisen was alzoo vrijwel gelukt, al was het volmaakte ook niet bereikt. Toch waren de omstandigheden hier niet zoo gunstig geweest en lag het concentratiepunt Sombrefte, bij de zoo ruime dislocatie, zeker te dicht op de strategische voorposten. ¹⁾

Dat deze toch hun doel wisten te bereiken, dankten zij aan:

- a. den goed uitgevoerden ophelderingsdienst;
- b. de buitengewoon handige vertraging van 's vijands opmarsch.

Uit het voorgevallene, met name bij de brigade STEINMETZ en de voorpostenbataljons, blijkt echter ook de groote moeilijkheid voor dergelijke korpsen, om tijdig terug te trekken en zich niet door den vijand te doen binden en vernietigen. Overigens toonden hier zelfs zuiver demonstratieve stellingen hunne waarde voor tijdwinst en dat tegenover bevelhebbers, die den oorlog kenden.

Van versterkte punten in de voorpostenlijn of versterkte opnamestellingen zagen wij aan Pruisische zijde niets. De Sambre-bruggen waren slechts versperd en bij Gilly was de straatweg naar Fleurus door verhakkingen afgesloten. Het is echter wel duidelijk, dat op dit gebied veel meer verricht had kunnen worden, indien het hoofdkwartier eerder gewezen had op de noodzakelijkheid van tijdwinst.

Wij eindigen hiermede onze beschouwing over de strategische voorposten en willen nog slechts wijzen op de zeer versterkte voorpostenlinie van het Engelsch-Nederlandsche leger in den winterveldtocht van 1794—'95, ²⁾ in tegenstelling van die, door MURAT in 1812 bij Tarutino ingenomen. Men zal zich herinneren, hoe deze laatste werd overvallen en, bijna zonder ernstigen weerstand te kunnen bieden, op Moskou teruggeworpen werd.

(Wordt vervolgd.)

BIJLAGE II.

Dispositie voor het I. Pruisische Korps bij een aanval door het Fransche leger.

„In dem eintretenden Falle, dass der Feind auf der Strasze von Binche oder Maubeuge vordringt, und seine Ueberlegenheit einen Rückzug der Vorposten und eine Alarmirung des ganzen Corps nötig macht, versammelt sich: die 1ste Brigade hinter Fontaine l'Évêque, die 2te hinter Charleroi, die 3te hinter Fleurus, die 4te hinter Onoz, die Reserve-

¹⁾ Deze had men niet verder naar voren kunnen schuiven dan tot de grens, wjl men tot 1 Juli alle vijandelikheden wilde vermijden. v. DAMITZ. Geschichte des Feldzugs von 1815.

²⁾ SABRON. De Oorlog van 1794—'95. II. Hoofdstuk III.

kavallerie hinter Gembloux, woselbst sie die weitere Ordre erwartet, die Reserve-artillerie hinter Egheze.

Die 2te Brigade lässt in Châtelet, Charleroi und Marchienne, in jedem dieser Orte ein Bataillon, und die 1ste Brigade in Fontaine l'Évêque 2 Compagnien zur Aufnahme der Vorposten zurück, wozu diese anzuweisen sind.

..... Der bei Thuin stehende Posten (des Uhlanen-Regt. N°. 6) wartet den Posten von Lobbes ab und zieht sich mit demselben am linken Ufer der Sambre nach Marchienne. Alle übrigen zwischen Thuin und Ham sur Heure stehenden Feldwachen ziehen sich über Montigny auf Marchienne, die zwischen Ham und Gerpinne stehenden Posten ziehen sich gerade auf Charleroi.....

Die Uebergänge über die Sambre, die sich im Bezirk der respectiven Brigaden befinden, bleiben so lange besetzt, bis die Brigaden von ihren Sammelplätzen abzumarschiren beordert werden. Die Bagage und der Train wird bis Temploux zurückgeschickt.

Sollte der Feind eine weitere rückgängige Bewegung veranlassen, so zieht sich: die 1ste Brigade, nachdem sie ihre Artillerie schon nach Gosselies vorausgeschickt hat, über Roux auf Jumet und Gosselies zurück, und stellt sich hinter Gosselies als Avantgarde und zur Unterstützung der Posten am Pieton Bache auf. Die 2te Brigade setzt sich vor Fleurus, diesen Ort im Rücken behaltend. Die 3te Brigade stellt sich hinter Fleurus rechts an der Strasse, die 4te Brigade links derselben in Kolonnen auf.

Wenn die Brigaden den Befehl zum fortgesetzten Rückzug nach Fleurus bekommen, so behalten die 1ste und 2te Brigade die Uebergänge über den Pieton Bach besetzt.....

In den Fall, dass der Feind von Beaumont oder Philippeville vorrückt, so bleibt die vorige Disposition ganz dieselbe.

Die 2te Brigade behält alsdann die Uebergänge über die Sambre bei Marchienne, Charleroi und Châtelet so lange besetzt, bis die 1ste Brigade in gleicher Höhe mit ihr angekommen ist, der Rest der 2ten Brigade bleibt als Unterstützung der 3 genannten Posten, und als Avantgarde des bei Fleurus versammelten Armee-Corps hinter Gilly auf der Strasse von Charleroi nach Fleurus Position fassend, bis auf weitere Ordre stehen. Wenn der Feind von Philippeville kommt und die Vorposten der 4ten Brigade werden zurückgedrängt, so muss diese Brigade die Uebergänge über die Sambre so lange vertheidigen, bis das Armee-Corps versammelt ist.

..... Wenn der Fall eintritt, dass sich das 1ste Armee-Corps bei Fleurus zusammen zieht, so begiebt sich das Hauptquartier nach Fleurus.

Charleroi, den 1sten Mai 1815.

V. ZIETEN.

In het bevel, door BLÜCHER op 5 Mei uitgegeven voor de concentratie van het leger, lezen wij betreffende het korps ZIETEN:

„..... Ich ersuche Sie zugleich, eine genaue Verbindung mit der Anglo-Batavischen Armee, ebenso mit dem 2ten Armeekorps zu halten. Sollten dieselben angegriffen werden, so würden Sie die Entwicklung des Feindes bei Fleurus in jedem Fall abwarten und dem Herzog WELINGTON und mir so schnell als möglich Nachricht geben.....

In het bevel van 15 Juni 11 v.m. te Namen uitgegeven:

„Ew. Excellenz ersuche ich, Ihre Bewegungen so einzurichten, dass Sie, wenn es möglich ist, nicht weiter als bis Fleurus heute zurückgehen, da ich Morgen in der Gegend von Sombreffe die Armee zu konzentrieren gedenke. Ich werde selbst mein Hauptquartier nach Sombreffe verlegen.“

Bevel van ZIETEN aan STEINMETZ 15 Juni 8 v.m.:

„..... Sobald der Feind weiter vordringt, so ist das Terrain nach Maszgabe seines Vorrückens langsam gegen Fontaine-l'Évêque zu räumen, indem es nicht die Absicht ist, sich in einzelne hartnäckige Gefechte ein zu lassen.....“

Zie ook: v. LETTOW-VORBECK. NAPOLEON'S Untergang. 1815. I.

Een Russisch Cadettenkorps en eene Russische Jonkerschool.

(Vervolg en slot van blz. 596.)

De Jonkerschool te Tiflis.

De Directeur van deze inrichting, een kolonel van den generalen staf, had de groote welwillendheid mij beide malen, dat ik de Jonkerschool bezocht, persoonlijk rond te leiden. Met de meeste bereidwilligheid werden mij verschillende gegevens verstrekt, terwijl alles door mij tot in bijzonderheden bezichtigd werd.

Indeeling, enz.

Het aantal jonkers in de inrichting bedroeg 284, waarvan 160 in de algemeene klasse en 124 in de 1ste speciale klasse. Met het nieuwe cursusjaar 1903—1904 zou de 2^e speciale klasse in werking treden.

De jonkers waren in 4 compagnieën ingedeeld, waarvan 2 onder het bevel van luitenant-kolonels en 2 onder dat van kapiteins stonden. Normaal is een luitenant-kolonel compagniescommandant. Bij iedere compagnie bevinden zich verder 2 luitenants of stafkapiteins.

Het hoofd der inrichting was, zooals boven reeds vermeld, een kolonel van den generalen staf.

Voor het toezicht op het onderwijs was „een inspecteur der klassen”, naar ik meen met den rang van kolonel.

Verder bestond het personeel, aan de inrichting verbonden, uit:

- 1 adjudant van den directeur,
- 1 officier, belast met huishoudelijke diensten,
- 1 kwartiermeester en
- 35 leeraren, grootendeels officieren.

In het gebouw woonden slechts de directeur, 2 compagniescommandanten en de officier, met huishoudelijke diensten belast.

Verder waren \pm 130 soldaten, waaronder 40 officiersoppassers, bij de inrichting geëmployeerd, tot het verrichten van corveediensten, als kleermakers, enz. Zomers was dit aantal geringer.

Eenige onderofficieren verrichtten verschillende huishoudelijke diensten en traden als sectiecommandanten over de soldaten op. Met den eigenlijken dienst in de inrichting hadden zij echter geenerlei bemoeiing.

De jonkers zelf traden als sergeant-majoor, fouriers, enz. op. Door

de groote eenvoudigheid, welke het kenmerk van de administratie is, kon zulks zonder bezwaar voor de opleiding geschieden.

Dagelijks was een der officieren met den dagdienst belast.

Inrichting van het gebouw.

Het gebouw voldoet niet meer aan de eischen van den tijd en is in verband met de nieuwe formatie (3, in plaats van 2 studie jaren) te klein geworden. Dit jaar zullen de jonkers voor een deel in de aangrenzende kazerne van het scherpschuttersbataljon, die daartoe ontruimd wordt, worden ondergebracht. Spoedig hoopt men echter de inrichting zelve belangrijk te vergrooten en te moderniseeren.

De wachtkamer der officieren was niet groot, doch vrij goed ingericht. De eetzaal der jonkers was klein en somber, de gymnastiekzaal daarentegen flink en licht. De slaapzalen waren helder en frisch, al kon niet ontkend worden, dat zij, uit een Russisch oogpunt beschouwd, vrij klein waren. Zij werden ook voor exercitiën gebezigd, waarvoor zij zeer zeker niet geschikt waren. De jonkers hadden, evenmin als de cadetten, kleedingstukken in hun bezit;¹⁾ deze bevonden zich in afzonderlijke deponeerkamers. Het hospitaaltje was klein en hoogst eenvoudig, zoo niet primitief ingericht. Ernstige zieken gaan dan ook naar het militair hospitaal in de stad. De waschinrichting was zeer eenvoudig, de braanja daarentegen vrij goed. De cantine was ruimschoots van alles voorzien en den geheelen dag geopend; zij werd door een burger gehouden. De gelegenheid om te zitten was echter beperkt. De leerzalen voldeden over het algemeen goed, al stonden zij bij die der cadetten achter. De natuurkundezaal was ruim en van de gewone instrumenten voorzien. De leeszaal voor de jonkers voldeed aan niet al te hooge eischen. De bibliotheek was vrij rijk aan boekwerken, hoewel de ruimte van het lokaal te wenschen overliet. Over het algemeen werd het bedrag, jaarlijks voor den aankoop van boeken toegestaan, te gering geacht. De regimentskerk was klein, had echter een vriendelijk aanzien. De namen van oud-leerlingen, in den strijd gevallen, waren op platen aan de wanden aangebracht. Eene binnenplaats leverde eene beperkte ruimte om te exerceeren op, terwijl een kleine tuin gelegenheid tot wandelen verschafte.

Voeding.

De kosten van voeding bedroegen per jonker en per dag 32 à 33 kopeken. (1 kopeken = 1,3 cent.)

's Morgens werd thee, suiker en brood verstrekt. Het ontbijt bestond uit: thee, suiker en brood met boter, kaas of worst of wel saucijsjes met groenten. Het middageten bestond in den regel uit soep en vleesch met rijst of iets dergelijks. 's Avonds werd wederom thee, suiker en brood verstrekt.

¹⁾ Ook bij het leger hebben de soldaten, wat de bovenkleeding betreft, alleen datgene in hun bezit, wat zij aan moeten hebben.

Over het algemeen was er vrij groote afwisseling in de spijsen, maar hoewel de qualiteit zeer goed was, stond de bereiding verre ten achter bij die in de Cadettenschool.

Ook servies, enz. moesten zeer eenvoudig genoemd worden.

Onderwijs.

Ten aanzien van de op de Jonkerscholen behandelde leervakken en den tijd, daaraan besteed, vindt men de noodige gegevens in Bijlage 4.

De dagindeeling was de navolgende:

6 uur reveille.

6 $\frac{3}{4}$ uur morgenthee, daarna inspectie en gymnastiek.

8—12¹⁰ lessen.

11 uur ontbijt.

12 $\frac{1}{2}$ —1 $\frac{1}{2}$ uur vreemde talen, bajonetvechten, muziek, enz.

1 $\frac{1}{2}$ —3 $\frac{1}{4}$ uur exercitiën.

3 $\frac{1}{2}$ uur middageten, waarna de jonkers desgewenscht tot 6 uur kunnen slapen.

8 $\frac{1}{2}$ uur avondthee.

9 uur taptoe.

Om 11 uur moet rust in het kwartier heerschen.

Daar de 20 minuten, voor het ontbijt toegestaan, van den voor de lessen bestemden tijd afgaan, is de duur dier lessen slechts 40 à 50 minuten.

De navolgende vacanties worden gegeven:

met *Kerstmis* van 23 December tot en met 6 Januari;

„ *Paschen* 10 dagen;

zomers 2 à 3 weken.

De cursus begint den 1sten September en eindigt half Mei.

De zomerperiode wordt aan practische oefeningen en exercitiën in kampen besteed.

De overgangs- en officiersexamens mogen niet vóór den 1sten April aanvangen. De jonkers mogen slechts twee jaren in het zelfde studiejaar verblijven.

Door mij werden lessen bijgewoond in topographie, natuurkunde, artillerie, tactiek, versterkingskunst en aardrijkskunde. De algemeene indruk was, dat bij de verschillende lessen zeer stelselmatig werd te werk gegaan en slechts het hoogst noodige, *maar dit dan ook grondig*, werd onderwezen. Het onderwijs stond, mijns inziens, belangrijk achter bij dat, aan het cadettenkorps gegeven. Toch kon dit moeilijk anders, in verband met den korten beschikbaren tijd en den weinig hoogen trap van ontwikkeling, waarop de jonkers voor een deel stonden. Te veel van buiten leeren, te veel werken naar vaste modellen, waren blijkbaar een noodzakelijk kwaad. Eene gunstige uitzondering maakte in deze de les in de versterkingskunst, waar de leerlingen door veel teekenen op het bord gedwongen werden snel te denken. Bij de tactieklussen werd veel werk gemaakt van het uitwerken van eenvoudige opdrachten op daartoe vervaardigde terreinschetsen.

In het algemeen kan van het onderwijs op deze inrichting niet gezegd worden, dat de grondslag voor latere studie, als officier, voldoende gelegd wordt. Dat de Jonkerscholen dan ook spoedig op de hoogte van de militaire scholen zullen komen te staan, zooals het streven van het Russische gouvernement is, geloof ik niet.

Vreemde talen waren niet verplichtend. Het gouvernement stond jaarlijks een maximum-bedrag van 1200 roebel voor het onderricht daarin toe. Dit bedrag wordt, in verband met de uitbreiding met één studiejaar, dit jaar op 1800 roebel gebracht.

Aan de lessen, die tweemaal per week werden gegeven, namen deel:

Fransch.....	120 leerlingen.
Duitsch.....	22 "
Tataarsch.....	20 "

Voor elk wekelijksch lesuur werd den leeraar per jaar 75 roebel vergoed.

Na het officiersexamen worden de jonkers in 3 categorieën verdeeld, naar gelang van den uitslag van dit examen.

1°. Zij, die in de 1ste categorie worden gerangschikt, worden tot officier bevorderd en volgen in ancienniteit onmiddellijk op de in dat jaar in de 1ste categorie gerangschikte leerlingen der militaire scholen. Bij promotie worden zij gerekend reeds een jaar als 2^e luitenant te hebben gediend.

2°. Zij, die in de 2^e categorie worden gerangschikt, worden tot officier bevorderd, zonder voordeel van ancienniteit en volgen onmiddellijk op de in de 2^e categorie gerangschikte leerlingen der militaire scholen.

3°. Zij, die in de 3^e categorie gerangschikt worden, hebben het recht tot officier te worden bevorderd, zonder verder een examen af te leggen. Zij gaan echter als onderofficier naar den troep en kunnen niet binnen het jaar tot officier worden aangesteld.

Bovenvermelde indeeling in 3 categorieën geldt ook voor de militaire scholen.

Korte gegevens en opmerkingen.

De jonkers zijn aan de gewone militaire wetten onderworpen.

De disciplinaire straffen bestaan voor hen uit:

- 1°. onderhouden en berisping;
- 2°. dienst, met afwijking van toerbeurt;
- 3°. arrest;
- 4°. plaatsing in eene lagere categorie voor gedrag;
- 5°. ontnemen van de functies en verlies van den graad van feldwebel (wachtmeester), oudste en jongste porte-épée-jonker.

Verder:

- a. overplaatsing bij de gewone troepen voor ten hoogste 2 jaren;
- b. verwijdering van de school;
- c. overgave aan den militairen rechter.

De Directeur van de Jonkerschool heeft het recht om de jonkers in eene lagere categorie, wat gedrag betreft, te plaatsen, hun de *functies*,

niét echter den *graad* van feldweibel, enz. te ontnemen en hen aan den militairen rechter over te leveren.

Het recht tot degradatie of overplaatsing bij de gewone troepen berust uitsluitend bij den chef van den staf der militaire circoscriptie.

De arreststraf met *donkere* cel bestaat voor de jonkers niet. Arreststraffen, die het volgen der lessen beletten, worden niet dan bij zeer groote uitzondering opgelegd en dan nog bij voorkeur des Zondags. Over het algemeen werd op de Jonkerschool te Tiflis zeer weinig gestraft.

De jonkers mogen tweemaal 's weeks en des Zondags uitgaan. Permissie van Zaterdag op Zondag wordt aan diegenen, wier familieleden in de stad wonen, steeds toegestaan.

Verloven tusschentijds worden slechts in bijzondere gevallen verleend.

De leeftijd, waarop men tot de Jonkerscholen kan worden toegelaten, loopt van 16 tot en met 30 jaar. De gemiddelde leeftijd, waarop de jonkers op de inrichting komen, bedraagt echter 19 jaar.

De meeste jonkers hebben geen voorbereiding bij de troepen genoten, doch komen rechtstreeks van het gymnasium, de realschool (ongeveer onze H. B. S.), enz.

Een der jonkers was een cadet, die niet geslaagd was voor het 6e jaar, maar nu, op de Jonkerschool toegelaten, één jaar eerder officier kon worden dan zijne vroegere kameraden. Dat niettemin in het algemeen de gemakkelijke weg der Jonkerscholen om officier te worden niet bij voorkeur gevolgd wordt, vindt zijn oorzaak grootendeels daarin, dat de officieren, van de militaire scholen afkomstig, in het algemeen hooger aangeschreven zijn.

Alles op de inrichting wordt *kosteloos* verstrekt. Tractement genieten slechts zij, die in de loting zijn gevallen; 4 of 5, die in dat geval verkeerden, waren op de inrichting aanwezig.

Alle jonkers, die tot officier worden bevorderd, ontvangen voor eerste uitrusting 300 roebel. Zij, die volgens de 3^e categorie de school verlaten, ontvangen 50 roebel en bij hunne bevordering tot officier de resterende 250 roebel.

Over het algemeen maakten de jonkers te Tiflis, wat hunne ontwikkeling en beschaving betreft, geen al te gunstigen indruk. Voor een deel moet dit zeer zeker toegeschreven worden aan de vele inboorlingen, die nog geheel het karakter der bewoners van den Kaukasus droegen.

R. L. SCHOLTEN.

LEERVAKKEN van den cursus en verdeling van den leertijd
in klassen en vakken.

LEERVAKKEN.	Lesuren per week op de Jonkerscholen.							
	Infanterie.				Cavalerie en Kozakken.			
	Klassen.				Klassen.			
	Algemeene.	1ste Spec.	2e Spec.	Totaal.	Algemeene.	1ste Spec.	2e Spec.	Totaal.
A. ALGEMEENE.								
1. Godsdienst.....	1	1	—	2	1	1	—	2
2. Russische taal.....	4	3	2	9	4	3	2	9
3. Wiskunde.....	6	2	—	8	6	2	—	8
4. Natuurkunde en iets over scheikunde.....	4	2	—	6	4	—	—	4
5. Aardrijkskunde.....	3	—	—	3	3	—	—	3
6. Geschiedenis.....	5	—	—	5	5	—	—	5
7. Gezondheidsleer.....	—	—	2	2	—	2	—	2
8. Teekenen.....	1	—	—	1	1	—	—	1
B. SPECIALE.								
1. Tactiek.....	—	4	5	9	—	4	5	9
2. Krijgsgeschiedenis.....	—	—	2	2	—	—	2	2
3. Topographie.....	—	4	1	5	—	4	1	5
4. { Versterkings- en.....	—	3	2	5	—	1	2	3
{ Cavalleriesappeurdienst.....	—	—	—	—	—	2	—	2
5. Artillerie.....	—	3	2	5	—	3	2	5
6. Militaire Administratie (is ook „Organisatie”).....	—	—	3	3	—	—	3	3
7. Wetgeving.....	—	2	3	5	—	2	2	4
8. Militaire Aardrijkskunde.....	—	—	2	2	—	—	2	2
9. Paardenkennis.....	—	—	—	—	—	—	3	3
C. MILITAIRE REGLEMENTEN.								
	3	3	3	9	3	3	3	9
Totaal....	27	27	27	81	27	27	27	81

in het Fransche leger, zal moeten loeven, dat de officieren ook
 eene weersinwerkende behandeling niet verdienen hebben. Het moogt
 waar zijn, dat een aantal hunner een afkeer heeft van den republika-
 schen regeringsvorm, maar toch is de meerderheid de meening toe-
 gedaan, dat deze de enige is, welke aan Frankrijks cogendlijkheid
 toestand kan aangepast worden. Even waar is het intusschen, dat het
 aantal van hun zeer belangrijk is, dat eener invorming is met de
 hun vertrouwen niet. Hun plicht tegenover de Republiek hebben zij echter nimmer
 verzaakt.

De bevordering in de hoogere rangen van het Fransche leger.

Onder bovenstaanden titel verscheen in de Juli-aflevering van De(n) Militaire(n) Spectator een artikel, dat den lezers van dit Tijdschrift aan de hand van een werkje: „La vérité sur l'affaire des fiches”, een overzicht geeft van de maatregelen, door den gewezen Minister van Oorlog in Frankrijk, Generaal ANDRÉ, genomen, om zich op de hoogte te stellen van de politieke gevoelens der officieren, welke in aanmerking kwamen om bevorderd te worden.

Bij de lezing van dit opstel heeft het ons leed gedaan te moeten constateeren, dat de Schrijver niet onomwonden heeft afgekeurd een maatregel, welke niet alleen zoo nameloos veel leed heeft berokkend aan het Fransche officierskorps, maar door elkeen moet verfoeid worden, die niet tot zijn devies heeft uitverkoren, dat het doel de middelen wettigt. Men mag toch niet aannemen, dat een Nederlander, zoo prat op zijne persoonlijke vrijheid, zou kunnen goedkeuren de gedragslijn van een bewindsman, welke de invoering ten gevolge had van een schandelijk spionnenstelsel, zijne vertakkingen uitbreidende tot zelfs in de huisgezinnen der officieren? Wie kan er vrede mede hebben, dat eene regering zich niet ontziet, niet alleen allerlei soort onbetrouwbare individuen, maar zelfs onderofficieren en ook officieren te gebruiken, om de gedragingen hunner superieuren tot in de kleinste bijzonderheden na te gaan, ten einde ingelicht te worden omtrent hunne politieke en godsdienstige gevoelens?

En wat te denken van officieren, welke die rol van verklikker en aanbrenner op zich hebben genomen? Zouden zij soms ook gerangschikt moeten worden onder de categorie van personen, wier moreele (!) positie onaantastbaar is?

Neen, het onzalige stelsel, door den Franschen Minister in toepassing gebracht, verdient ons aller stellige afkeuring en te recht zegt de Redactie van dit Tijdschrift: „dat het geneesmiddel in zijne gevolgen even schadelijk was voor het leger als de kwaal”, welke men meende te moeten bestrijden. Want haat en tweedracht zijn gezaaid in een korps, dat zijne groote kracht moet ontleenen aan solidariteit en kameraadschap. Trouwens, wie eenigzins bekend is met de verhoudingen

in het Fransche Leger, zal moeten toegeven, dat de officieren zulk eene weerzinwekkende behandeling niet verdiend hebben. Het moge waar zijn, dat een aantal hunner een afkeer heeft van den republikein-schen regeeringsvorm, maar toch is de meerderheid de meening toe-gedaan, dat deze de eenige is, welke aan Frankrijks oogenblikkelijken toestand kan aangepast worden. Even waar is het intusschen, dat het aantal van hen zeer belangrijk is, dat weinig ingenomen is met de richting, waarin de politiek wordt geleid door mannen, aan wien zij hun vertrouwen niet kunnen schenken. En dat is hun toch niet kwalijk te nemen. Hun plicht tegenover de Republiek hebben zij echter nimmer verzaakt.

„Ce qu'il nous faut, c'est une république propre”, zeiden zij ons herhaalde malen en daarin kunnen wij hun groot gelijk geven.

Waarom zou elk Fransch officier „à tort et à travers” moeten medegaan met eene politiek, die hem niet aanstaat en hem bovendien kwetst in zijne godsdienstige overtuiging? Wat zou men er ten onzent wel van zeggen, wanneer de Minister van Oorlog gelastte, dat op Zondag moest worden gemanoeuvreed en elke troepenverplaatsing op dien dag zou plaats vinden, zooals dat in Frankrijk geschiedt?

Gelukkig, het verklikingsstelsel, dat in weinige jaren zooveel schade heeft berokkend aan de militaire waarde van Frankrijks leger, behoort tot het verleden en niet genoeg hulde kan gebracht worden aan den man, die door zijne opzienbarende onthullingen een einde heeft gemaakt aan een stelsel, onvereinigbaar met de gevoelens van eer en ridderlijkheid, eigen aan het overgrootste deel der Fransche natie.

VAN RAPPARD,

Kapitein bij het 11e Regt. Infie.

Antwerpen.

(Met één Plaat.)

Ongeveer zes jaar geleden werd door de Belgische Regeering eene buitengewone credietaanvraag gedaan met het oog op eene voorgenomen uitbreiding van de havenwerken van Antwerpen. In zuidelijke richting zouden de los- en laadplaatsen langs de rivier van 3500 M. tot 5500 M. worden verlengd, ten noorden van de stad in den polder van Austruweel en buiten de stadsomwalling zouden nieuwe havens worden gemaakt (zie de Plaat). Die plannen konden niet zonder invloed blijven op de versterking van Antwerpen, waarvan de bestaande enceinte op twee plaatsen zou moeten worden doorgebroken, terwijl het noordelijk gedeelte daarvan voortaan de bescherming zou moeten missen van de inondatie, die men tot dusverre voornemens was in den polder van Austruweel te stellen. De groote gapingen, welke de brokstuksgewijze tot stand gebrachte buitenste verdedigingslijn der vesting — en zij is toch inderdaad de *hoofdweerstandslijn* — vertoont, moesten nu dubbel gevaarlijk toeschijnen; vooral op het Noordfront, waar de enkele werken (Berendrecht, Cappellen en Schooten) onmogelijk het grootendeels zwaar bedekte voorterrein konden beheerschen, waar de passieve kracht van de inondatie zou worden verzwakt en de stormvrijheid van de kern verminderd.

Geen wonder dan ook, dat het legerbestuur deze gelegenheid aangreep om een toestand te verbeteren, die ook zonder de voorgestelde veranderingen aan en om de eigenlijke enceinte, al bij herhaling als onvoldoende was gekenschetst. Of toch die omwalling geheel doorlopend was, of wel enkele doorbrekingen vertoonde, of zij al dan niet door onderwaterzettingen zou zijn gedekt, deed al heel weinig ter zake, want onder den invloed van de zoo belangrijk vergrootte dracht van het geschut zou niet meer de stormvrije omwalling, doch veel meer een doorbreken van de buitenste fortlijn over het lot van de vesting beslissen. Zool niet in naam, dan toch in der daad, had de verdedigingsaanleg van 1859, met zijn vooruitgeschoven forten inclus, zijne waarde als hoofdstelling verloren en was zijne beteekenis teruggebracht tot die van een veiligheidsgordel, welke een tijdelijk doordringen tusschen de forten der buitenlijn zou kunnen beletten, doch in het geval eener blijvende doorbreking de catastrophe slechts zoolang zou kunnen ver-

hoeden, als voor den aanvaller noodig was, om zijne artillerie in de nieuwe, veroverde stellingen te doen oprukken. Wilde men dan ook eene beschrijving geven van de Stelling van Antwerpen in haren tegenwoordigen vorm en daarbij rekening houden met de aanvalskracht der moderne artillerie en met eene aanvalsenergie, zooals deze nog onlangs voor Port Arthur werd getoond, dan zou deze omschrijving moeten luiden: de Stelling van Antwerpen bestaat uit eene onvoltooide hoofdweerstandslijn, aangeduid door de forten van Berendrecht, Cappellen, Schooten, Lier, Waelhem en Rupelmonde, die op den linker Scheldeoever niet is verlengd. Daarachter bevindt zich in tweede linie op beide oevers der rivier het oude verdedigingsstelsel van 1859, welks betekenis is teruggebracht tot die van eene enceinte de sûreté. Van dit standpunt bezien, is het ongetwijfeld zeer vreemd, hoewel overigens door den geleidelijken uitbouw der stelling verklaarbaar, dat men van Belgische zijde langen tijd bij alle voorstellen tot verbetering meer de binnenverdediging, dan wel de buitenfortenlijn tot grondslag der beschouwingen heeft gemaakt. De Generaal BRIALMONT, zooals bekend de ontwerper van het oude verdedigingsstelsel, heeft zeker niet het minst de hand in deze opvattingen gehad, door aan het product van zijn geniaal verstand tot aan zijn dood toe, eene waarde te blijven toekennen, die anderen er onmogelijk in konden blijven zien. Steeds pleitende voor een, althans gedeeltelijk, behoud der oude stadsomwalling, stonden zijne inzichten feitelijk aan eene afdoende verbetering in den weg, omdat juist van Antwerpsche zijde alleen dan krachtige steun te wachten zou zijn voor een uitgewerkt project, bijaldien de stad van den haar omknellenden gordel zou worden bevrijd. Zoo verklaart zich dan ook, dat de quaestie der verdediging van Antwerpen — want inderdaad is zij eene quaestie — door beschouwingen zelfs van binnenlandsche politiek dusdanig is gecompliceerd geworden, dat voor de tegenwoordige Regeering eene groote stuwkracht zal noodig zijn, om haar tot een goed einde te voeren.

Wat dan ook door de Regeering nog in het jaar 1900 voor de verdediging werd gevraagd, in aansluiting aan de buitengewone credieten voor havenuitbreiding, getuigt nog geenszins van eene gevestigde meening ter zake. Het was eene poging tot brokstuksgewijze verbetering, waartoe de ingediende voordracht eene welkome gelegenheid bood. Uit de zeer sobere toelichtingen van de aanvraag van zes miljoen francs bleek, dat het legerbestuur den bouw van drie forten noodig oordeelde en wel van één bij Stabroek in het Noorden en van twee bij Wavre—St. Catherine tusschen de bestaande forten van Waelhem en Lier in het Zuid-oosten. „Ces ouvrages empêcheront éventuellement l'ennemi de s'approcher brusquement par le Nord ou par le Sud, des brèches faites dans l'enceinte et l'obligeront à un siège régulier.” Die bressen kunnen niet anders geweest zijn dan een aanloop om tot de forten te komen, die toch hoog noodig waren. Aan eene dergelijke steeplechase van den aanvaller in de richting der smalle

bressen viel immers toch niet te denken, vooral niet op het zuid-oostelijke front, waar eerst de Nethe en dan de lijn der forten 1—8 moest worden gepasseerd. Toch staat in de toelichting feitelijk uitgesproken, dat door veranderingen in het oude verdedigingsstelsel op de buitenlijn invloed wordt uitgeoefend. Men beziet de quaestie nog steeds van binnen naar buiten. Vooral treedt dit in het licht door het annexe voorstel om tevens tot betonneering der forten 1—3 te schrijden. Kortweg veel stelsel was er in de aanvraag niet, maar men zou althans iets bereiken en dat dit laatste toch eigenlijk de bedoeling was, blijkt uit de hoogst handige wijze, waarop de Minister van Oorlog een amendement overnam, om de aangevraagde som met een millioen francs te verminderen en slechts twee forten in stede van drie te bouwen. „En présence des dispositions de la Chambre ainsi que du désir qu'elle a d'en finir, pour ne pas renouveler le débat, et aussi par esprit de conciliation, j'accepte — aldus de Minister — l'amendement proposé.” Wel mompelde nog één der leden: „On diminue d'un fort et seulement d'un million. Il n'y a pas de proportion”, doch reeds was het scheepje binnengeloodst. Voorloopig zou de bouw der beide forten blijven rusten, doch de veronderstelling is voor de hand liggende, dat van huis uit nimmer het plan heeft bestaan, om dat op het Z.-O. front te bouwen midden tusschen de beide forten van Waelhem en Lier, doch integendeel al dadelijk aan dit fort die plaats is toegewezen geworden, welke het in een uitgewerkt project zou behooren in te nemen. Beide forten zijn thans in aanbouw ongeveer ter plaatse op de schets aangeduid.

Nog in het zelfde jaar, waarin de Regeering hare zooveen besproken voorstellen door de Volksvertegenwoordiging gevoteerd zag, werd de bekende „Commission mixte” benoemd, om de noodige voorlichting te geven in de verschillende brandende militaire vraagstukken, die hunne oplossing wachten. De Generaal BRIALMONT, de groote kampvechter voor persoonlijke dienstvervulling in het leger, de beroemde vestingbouwkundige, werd bij de samenstelling der commissie voorbijgegaan. De Regeering was van het beginsel uitgegaan slechts actief dienende officieren hun stem te laten uitbrengen. Of, en zoo ja in welken omvang, politieke overwegingen bij deze beslissing den doorslag hebben gegeven, blijve hier liever buiten beschouwing. Door den Generaal BRIALMONT is deze quaestie trouwens herhaaldelijk in zijne ter zake dienende brochures ter sprake gebracht. Voor het hier beoogde doel is het voldoende een oogenblik stil te staan bij de werkzaamheid en de besluiten der commissie, die, na enkele vergaderingen, uit de militaire leden eene sub-commissie constitueerde, om de in deskundigen kring voorbereide slotconclusies aan de volle vergadering voor te dragen. De wijze, waarop deze alle vraagstukken, de verdediging betreffende, ontving, kan nu juist geen aansporing zijn om het in België gegeven voorbeeld na te volgen, want alle niet-militaire leden onthielden zich hun stem uit te brengen. Hiertoe gaf de Minister van Staat BEERNAERT den stoot door de navolgende verklaring: „Le sous-

signé reconnaît la nécessité de mettre Anvers à la hauteur des besoins de son développement commercial et d'adopter éventuellement le système actuel à la situation nouvelle. Mais il ne se croit pas suffisamment éclairé pour se prononcer sur l'un ou l'autre des systèmes de fortifications dont il a été question, et cela d'autant moins que les discussions ont révélé de profondes divergences à ce sujet entre les autorités militaires." Zoo dadelijk zal er op gewezen worden, dat die „profondes divergences" erg breed waren uitgesponnen en dat een weinig politiek aan de verklaring niet vreemd was, doch zij blijft niet-temin begrijpelijk, omdat eene gemengde commissie wel een oordeel kan uitspreken over de al of niet wenschelijkheid om een bepaald punt op gronden van algemeen belang te versterken, doch niet over de wijze, waarop zulks zal behooren te worden uitgevoerd. Toch zou het bij uitstek verkeerd zijn à tort et à travers dergelijke commissies te verwerpen. Er zijn militaire vraagstukken, waarvan de oplossing door een gemengd commissoriaal onderzoek in het bijzonder zou worden gediend en hierbij zij b.v. het oog gevestigd op de organisatie van de Nederlandsche oorlogsvloot. Deze toch, staat in zoo nauw verband met de internationale positie van Nederland en van zijn koloniaal gebied, wordt zoodanig beheerscht door de inzichten van onder drie departementen van algemeen bestuur ressorteerende personen, leent zich zoo weinig tot eene behandeling tusschen drempel en deur, dat deze aangelegenheid mag gezegd worden door eene politiek-militaire commissie te moeten worden voorbereid, om ten slotte door de Volksvertegenwoordiging met vertrouwen te kunnen worden begroet. Zou daarentegen de beruchte parlementaire bezuinigingscommissie, waarvan de samenstelling nog steeds ten onzent in de lucht schijnt te zitten, zich, naast haar administratieve opgave, ook willen veroorloven om de utiliteit van legeruitgaven aan critiek te onderwerpen en zich daardoor te mengen in de vraagstukken der defensie, dan zou eene volkomen mislukking van hare werkzaamheid reeds nu kunnen worden voorspeld. Wellicht dat later, nadat de Deensche Staatscommissie haar werk zal hebben verricht, gelegenheid bestaat op deze aangelegenheid in dit Tijdschrift terug te komen.

Waarin bestonden nu eigenlijk de „profondes divergences", waarop de Heer BEERNAERT doelde?

In hoofdzaak hierin, dat de Generaal BRIALMONT ditmaal, bij de toonaangevende militaire autoriteiten, geene instemming vond voor zijne plannen, die sterk afweken van de voorstellen door den Inspecteur der Genie, Generaal LIÉNART, ingediend en waarmede de sub-commissie, behoudens verschillen in de onderdeelen, wel instemming betoonde. De tekortkomingen in het BRIALMONTSche project, want werkelijk doen zij zich als zoodanig voor, zijn het gedeeltelijk behoud der stadsomwalling, waarvan juist de opheffing de politieke conditio sine qua non van het geheele project vormt en de onvoldoende beveiliging van de kern tegen artillerievuur van den linkeroever.

De geheele verklaring, door den Heer BEERNAERT afgelegd, schijnt dan ook niet veel anders te beteekenen dan een eeresalut over de hoofden der militaire commissieleden heen aan den grooten vestingbouwkundige.

Vier jaren gingen voorbij, gedurende welke de Regeering, zooals bij herhaling bij de behandeling der Oorlogsbegroting werd verklaard, het onderwerp in studie had. Het resultaat van deze studie is nu kort geleden in een wetsontwerp belichaamd, dat onder den titel van „Projet de loi relatif au système défensif d'Anvers et à l'extension de ses installations maritimes” aan de Volksvertegenwoordiging werd aangeboden. Men zou inderdaad een twistgeschrijf kunnen voeren over de vraag, aan welk van de onderdeelen van het project hier de eereplaats is toegekend. Voor deze beschouwingen is het echter voldoende er op te wijzen, dat beide groote onderdeelen van het project zoo meesterlijk in verband zijn gewerkt, dat een uiteenwarren ondoenlijk is en dat slechts de keuze zal blijven, of het geheel te verwerpen, of met de nieuwe havenwerken ook een uitgebreid nieuw verdedigingsplan te aanvaarden. Bij de sedert schriftelijk en mondeling gevoerde gedachtenwisseling tusschen Regeering en Volksvertegenwoordiging is dan ook duidelijk gebleken, dat eerstgenoemde vast voornemens is het verband tusschen het commercieele en het militaire gedeelte van het project te blijven handhaven, in spijt van den tegenstand, dien zij hierdoor heeft uitgelokt.

Het project, dat hieronder nader zal worden besproken, isforsch van lijnen, misschien wat sober van toelichting, doch de hoofdzaken springen in het oog, zonder door bijzaken te zijn verwaterd.

De grondslag van het maritieme gedeelte is de „grande coupure”, die de groote bocht der Schelde beneden de stad zal afsnijden, over den geheelen rechteroever van kaaimuren zal worden voorzien, waardoor in de toekomst van Oud-Kruisschans tot tegenover het dorp Burght, boven de stad, voor zeeschepen gelegenheid zal bestaan, om langs de rivier te lossen en te laden, d. w. z. over eené totale lengte van ruim 14.000 M. of ongeveer 3 uren gaans. Evenwijdig aan dien „grooten doorsteek” is op den rechteroever een breed havenkanaal ontworpen, dat in het N. gedeelte bij Oud-Kruisschans door drie sluizen van de grootste afmetingen, berekend voor schepen van 11 M. diepgang, met de Schelde en in het Z. deel met het bestaande complex van binnenhavens in gemeenschap staat. Een negental havens, daarop uitkomende, zal, naar gelang het verkeer toeneemt, geleidelijk worden gegraven en de kadelengte binnen de afgesloten havens van 11.000 tot 42.400 M. doen stijgen. Kolossale droogdokken en sloopshellingen nabij Oud-Kruisschans en een uitgebreid en vertakt spoorwegnet vormen de accessoires van dit grootsche ontwerp. Niet weinig heeft het havenkanaalontwerp medegewerkt om de stad Antwerpen voor den „grooten doorsteek” te winnen. Het geeft toch aan den Antwerpschen handel de zekerheid, dat de scheepvaart in de periode van de opening van

het nieuwe en de afdamming van het oude rivierbed, niet door, niet te voorziene, verzandingen van het vaarwater zou kunnen worden onderbroken, waardoor aan den handel onberekenbare schade zou kunnen worden toegebracht. De oude Scheldebocht wordt afgedamd en kan in haar geheel voor binnenhaven dienst doen, waartoe zij door eene sluis met de Schelde aan het benedeneinde wordt verbonden.

Men mag de Belgen en in het bijzonder de Antwerpsche kooplieden gelukwenschen met eene Regeering, die door dergelijke forsche projecten toont, dat zij de energie, door den handel ten toon gespreid, waardeert en dat zij krachtig wil medewerken, om den bodem, waarop deze reeds zoo welig tiert, nog vruchtdragender te maken, om zijn levensvoorwaarden bij voortdoring te verbeteren en te vergemakkelijken. Wij mogen dien krachtigen opbloei van den Belgischen handel, die zich bovendien nog uit te Brugge, Gent en Brussel, welke plaatsen zich alle tot zeehavens gaan verheffen, wel benijden, doch niet met leede oogen beschouwen. Onze groote havenplaatsen Rotterdam en Amsterdam worden van die zijde niet bedreigd, veeleer zullen zij, door hetgeen langs de Schelde-oeveren wordt waargenomen, een nieuwen prikkel ontvangen, om zich krachtig te weren in den eerlijken wedstrijd, die aan de monden van Schelde en Rijn wordt gevoerd en die eerder tot wederzijdsche erkenning dan tot afgunst zal leiden. Zonder strijd geen vooruitgang!

Onmogelijk was het — aldus de Regeering — „de séparer les travaux d'ordre maritime de ceux qui intéressent la défense du pays et mettront Anvers à l'abri du bombardement”. Blijkbaar is de grondslag geheel veranderd. De aandacht is, voor wat de eigenlijke verdediging betreft, voor goed en uitsluitend op de buitenlijn gevestigd. Antwerpen zal tegen eene beschieting worden beschermd en om te doen uitkomen, dat het de ernstige wil der Regeering is den onvoldoenden toestand te verbeteren, staan de „Travaux militaires” vooraan in het ontwerp.

In hoofdzaak zullen deze bestaan uit een grooten kring van forten, die Antwerpen op beide Schelde-oeveren zal omgeven. De ligging der forten is aangegeven op de hierbij gevoegde plaat en ontnomen aan de door de Regeering gedurende de schriftelijke behandeling overgelegde kaarten. Blijkbaar is het regeeringsontwerp, dat voor ons ligt, eene combinatie van verschillende vroegere projecten; men vindt toch, in het beloop van de buitenste fortenlijn denkbeelden terug van den Generaal BRIALMONT, zoowel als van den Generaal LIÉNART en de sub-commissie. De forten zijn meerendeels, in overeenstemming met de denkbeelden der sub-commissie, op 5 KM. afstand geprojecteerd; op het bedreigde Z.-O.-front zijn daarentegen de intervallen kleiner gekozen. Tusschen de forten zullen „redoutes intermédiaires” worden gebouwd, die vermoedelijk — en hier is dan de sub-commissie weder aan het woord — een half permanent karakter zouden moeten verkrijgen en waarvan het hoofdelement zou bestaan uit onvernietbaar flankement der tusschenlinie. Men schijnt dus te willen vasthouden aan de wijze

van versterking, die ook bij de Maastricht is gevolgd en die zich kenmerkt door een typefort van grooten omvang, waarin de verschillende elementen voor den strijd van verre en van nabij vereenigd zijn. Of men er hierbij toe zal overgaan deze elementen binnen den omtrek van het fort te scheiden en zoo te geraken tot een stelsel van fortgroepen, moet nog blijken. Waarschijnlijk is eene dergelijke versterkingswijze in het vlakke terrein van Antwerpen echter niet.

De kenmerkende punten van dezen fortengordel zijn de navolgende.

De aansluiting aan de Schelde wordt verkregen beneden het op den linkeroever gelegen dorp Doel. De daar en bij Blauwgaren op den rechteroever te bouwen forten zullen in de eerste plaats als kustbatterijen dienen. Als zoodanig hebben de bestaande forten St. Philippe, St. Marie en La Perle veel van hunne beteekenis verloren en wel minder door hunne technische onvolkomenheden, dan door hunne ligging dicht op de stad, zoodat zij aan vijandelijke schepen niet kunnen beletten op de bochtige Beneden-Schelde post te vatten en de kern te beschieten. De ligging der geprojecteerde forten is bij uitstek gunstig, daar zij stroomafwaarts de vijandelijke schepen reeds bij hun opvaart door het Nauw van Bath op Nederlandsch gebied kunnen beschieten, terwijl stroomop de groote doorsteek nog onder vuur zou kunnen worden genomen. Hoewel in het project het fort bij Blauwgaren wordt genoemd als een deel der kringstelling, zoo ligt toch de veronderstelling voor de hand, dat aanvankelijk, zoolang zij intact is, de redoute van Berendrecht, als zoodanig zal dienen, waardoor het fort bij Blauwgaren naar de landzijde feitelijk in tweede linie ligt en daardoor de taak als kustbatterij op den voorgrond treedt.

De redoute ¹⁾ bij Cappellen en het fort bij Schooten werden door den Generaal LIÉNART en ook door de sub-commissie door hunne ligging, te dicht bij de stad, niet voldoende geoordeeld, om deze tegen bombardement te beveiligen. A plus forte raison zou dit het geval behooren te zijn nu de Minister DE SMET DE NAEYER de havenwerken aan de Noordzijde zulk eene groote uitbreiding wenscht te geven. Toch is in het regeeringsproject van den bouw van nieuwe forten buiten de lijn der bestaande feitelijk afgezien en op zeer begrijpelijke en gemakkelijk te veronderstellen gronden. Het fort bij Schooten toch, ligt op 8500 M., de redoute bij Cappellen op 6000 M. van de nieuwe havens verwijderd, terwijl de Nederlandsche grenzen op 7000 M. van de kwetsbare sluizen en de droogdokinrichtingen van Oud-Kruisschans verwijderd blijven. Men zou dus feitelijk genoodzaakt zijn in het Noorden den fortengordel tot over de grenzen vooruit te schuiven, wanneer men het geheele haven-etablisement afdoende zou willen beschermen. Waar nu de groote handelsbeweging bij een naderend beleg zal worden onderbroken, zoodat de thans bestaande binnenhavens en de uitgestrekte Scheldegraden

¹⁾ De redoutes bij Berendrecht, Oorderen en Cappellen moeten volgens onze terminologie geheel als forten worden beschouwd.

vóór en ten zuiden van de stad eene meer dan voldoende en veilige ligplaats voor schepen aanbieden, is het zeer begrijpelijk, dat de Regeering de zeer kostbare eischen van de sub-commissie, waaraan in het N. bovendien nimmer geheel kan worden voldaan, heeft laten vallen en de bestaande fortlijn nagenoeg handhaaft. Alleen zijn de forten bij Ertbrand en bij Brasschaet wat meer naar voren gebracht, waardoor de wat al te geringe afstand van de redoute van Cappellen tot de kern wordt gecompenseerd en tevens het kamp van Brasschaet bijzonder wordt verbeterd.

Op het Rupelfront zal de geprojecteerde stelling eene belangrijke wijziging tot stand brengen. Met het oog op een eventueelen terugtocht van troepen in de richting van het samenstreamingspunt van Rupel en Schelde, is reeds lang de inrichting van een bruggehoofd voorzien bij het dorp Wintham, gelegen binnen eene droog te houden strook der inondabele gronden langs deze beide rivieren. Wel beheerscht het op den hoogen domineerenden linkeroever gelegen fort Rupelmonde de zuidwaarts gelegen lage terreinen, doch niet in die mate, als voor een goed ingericht bruggehoofd voldoende mag worden geacht. Door twee verdedigingswerken bij het dorp Puers zullen de bruggen, over de Schelde en de Rupel te slaan, en het terrein binnen het bruggehoofd worden beschermd. Uit den aard der zaak zal na deze wijziging niet alleen opname van troepen, doch ook het doen van grootere offensieve stooten uit de Stelling op den voorgrond treden, die juist hier in het bijzonder voordeel kunnen afwerpen. Dit vooruitbrengen van forten over de Rupel, waaronder een klein fort bij Heyndonck te rekenen, dat het fort bij Waelhem in de flank moet dekken, moet als een zeer belangrijk onderdeel van het project worden beschouwd. Eigenaardig is het voorzeker, dat de spoorwegbrug bij Tamise, de eerste vaste brug, die van af zee over de Schelde is geslagen, buiten de stelling wordt gelaten en dat ook de bruggen over de Rupel bij Boom voor den verdediger verloren gaan, juist omdat deze bruggen, met elkander in verband, de eenige vaste verbinding tusschen de beide oevers der Schelde vormen, waarop eb en vloed ter plaatse nog altijd 3,5 M. verschil in waterstand aanwijzen en dus het slaan van goed verzekerde militaire schipbruggen nog al bezwaren moet ondervinden.

... „il faut absolument continuer la ligne avancée de la rive droite sur la rive gauche... Si les batteries de l'assaillant sont placées à 3000 mètres des ouvrages (t. w. van de bestaande) le fleuve, tous les quais et le Nord de l'agglomération anversoise peuvent être bombardés”. Met deze scherpe, maar alleszins juiste, critiek van de sub-commissie op de BRIALMONTSche voorstellen is de Regeering begrijpelijkerwijze medegegaan bij hare voorstellen voor de verdediging van den linkeroever.

Bij het doorschrijden van de hoogtelijn van + 4 M. komt de Stelling binnen het inondabele terrein, dat volgens de Belgische terminologie wordt gerekend tot de „Bas-Escout”. Het vergelijkingsvlak, t. o. waar-

van de hoogteligging der terreinen op de Belgische militaire kaarten is aangeduid — het z. g. Ostendepeil —, is gelegen op 2,20 M. beneden N.A.P. en valt ongeveer samen met de gemiddelde hoogte der eb voor Antwerpen. De rijzing van den vloed voor de stad is gemiddeld 4,40 M., zoodat alle terreinen besloten binnen de 4 M. tranche inondabel zijn en werkelijk schijnt het tot dusverre de bedoeling te zijn, om deze polderterreinen, die meerendeels op 2 M. + liggen, diep te inondeeren. Het effect hiervan moet zeer problematisch zijn, want, behalve dat men de lagere gronden alle bevaarbaar maakt, is de uitbreiding der inondatie door den tamelijk snellen overgang van de terrein hoogte, betrekkelijk weinig grooter, dan bij een meer gematigd inondatiepeil het geval zou zijn. Op den linker Schelde-oever (zie de Plaat) spreekt dit zeker niet het minst. Hier toch zal de inondatie na de verruiming der Stelling hare beteekenis blijven behouden, terwijl zij deze op den rechteroever zoo goed als geheel verliest.¹⁾ Een te hoog inondatiepeil nu, is eene voortdurende bron van overlast en gevaar voor de Nederlandsche terreinen in de richting van Neuzen. Wordt toch de „digue royale”, die naar deze zijde de uitbreiding der inondatie belet, door den aanvaller doorgestoken, dan stroomt het inondatiewater van het gebied van den „Melkader van Calloo” — zie de Plaat — af op het gebied van de Oostelijke Rijkswaterleiding, waarlangs het dan door de sluizen ten oosten van Neuzen kan worden geloosd. Wordt nu van Belgische zijde vastgehouden aan een peil van 4 M. + en daartoe gedurende den vloed bij Calloo water ingelaten, dan zal een voortdurende stroom van water van Calloo in de richting van Neuzen ontstaan, die noodeloos terrein onbruikbaar maakt. In dit euvel ware wellicht op eenvoudige wijze te voorzien, wanneer van huis uit het peil lager zou kunnen worden gesteld en hiermede bij de aanleuning van de permanente linie aan de inondatie reeds werd rekening gehouden.

Tot zoover wat de kringstelling betreft. Voor de verdediging in tweede linie brengt het project eene oplossing, die al lang als de beste werd beschouwd en die, zooals reeds werd betoogd, de politieke sluitsteen van het geheele project moest vormen. De bestaande stadsomwalling zal worden geslecht en vervangen worden door eene eenvoudige „enceinte de sûreté”, uitgaande van Oud-Kruisschans, omvattende het dorp Eeckeren en zich buigende achter langs de kelen van de forten Merxem en 1—7. Het fort 8 zal worden gesloopt, ten einde de te Hoboken gevestigde industrie niet in hare uitbreiding te belemmeren. Met de bestaande werken op den linkeroever zal op deze wijze op grooten afstand van de stad een ruime ring worden gevormd met slechts kleine doorbrekingen, die een krachtigen weerstand zal ver-

¹⁾ Uit de schriftelijke gedachtenwisseling over het ontwerp blijkt, dat het in de bedoeling ligt, de inondatie, voor zooverre zij valt binnen de nieuwe enceinte, te laten wegvallen.

mogen te bieden aan een onverhoopt doordringen tusschen de forten van de hoofdverdedigingslijn.

In het regeeringsontwerp trekt voorts nog de aandacht, dat de verbetering van de vesting Dendermonde (Termonde) met die van Antwerpen in één adem wordt genoemd. „La question des fortifications de Termonde ne peut être disjointe de celle des fortifications d'Anvers. Termonde doit être considérée, en quelque sorte, comme un annexe d'Anvers. Ces deux places forment système.” In de weinige woorden „en quelque sorte” ligt een grootere schat van meeningsverschil begraven, dan bij oppervlakkige lezing wel zou worden vermoed. De strijd over de juiste beteekenis van Termonde voor de vesting Antwerpen loopt toch over de vraag: Moet Termonde worden ingericht uitsluitend voor opname van troepen, die bij een terugtocht van het veldleger op den linker Schelde-oever overgaan, dan wel moet het punt eventueel als uitvalspoort dienst doen, b.v. wanneer over zee aangevoerde hulpstroepen het verbroken evenwicht hersteld hebben in de sterkte van de verdedigende en de aanvallende veldtroepen. Zoowel de Generaal LIÉNART als de Generaal BRIALMONT, die overigens scherp tegenover elkander stonden, waren op dit punt eenstemmig: Termonde moest zijn de groote uitvalspoort der vesting en de versterking van dit punt hiermede in verband worden gebracht. Beiden hadden kringforten op 4 KM. van de kern geprojecteerd; de eerste wilde zelfs de fortenkringen van Antwerpen en Termonde in verband zien gebracht „formant système”. „De ce double rôle, la sous-commission est d'avis qu'il ne faut aujourd'hui considérer que le premier. Le rôle de Termonde est donc celui d'une tête de pont simple sur la rive droite de l'Escaut”. Die opvatting moet inderdaad, met volle waardeering voor de overigens zeer correcte beschouwingen der beide genoemde opperofficieren, worden toegejuicht. België zal toch, na de voltooiing van dit nieuwe project over een vestingstelsel beschikken, waarvan de krachtige verdediging de krachten van een klein land dreigt te boven te gaan. Juist deze overweging is het, die, meer nog dan de militaire beweeggronden, op de versterking van Termonde haar invloed doet gelden. Men gevoelt, dat men den fortbouw, waar mogelijk, moet beperken. Eene kleine uitwijding over het Belgische verdedigingsstelsel moge dit standpunt nader toelichten.

De internationale positie van België maakte den aanleg der Maasvestingen tot een gebiedenden eisch, aan de vervulling waarvan in de allereerste plaats moest worden gedacht. Doch daarmede heeft Antwerpen niets in waarde verloren, als basis voor het leger bij den strijd om de onafhankelijkheid, die uit eene blijvende gewelddadige verbreking van het politieke evenwicht in Europa onmiddellijk kan voortvloeien. Men schijnt in België er dan ook niet aan te denken zich bij de verdediging, zelfs van de neutraliteit, ook maar in het allerminst te baseeren op Namen en Luik, die hiervoor, wel is waar, in technischen zin berekend zijn, doch waarvan eene snelle approviandeering tot de on-

mogelijkheden zou behooren. Het nieuwe voorschrift op den „service en arrière” laat hieromtrent niet den minsten twijfel. Zou het Belgische leger zich in Namen of Luik laten cerneeren, dan ware het geheel afhankelijk geworden van eene snelle hulp over de landsgrenzen. Beter, veel beter zou het dan doen bij eene schending der onafhankelijkheid door ééne der beide grootmachten van het vasteland, beslist de partij van de andere te kiezen en op diens grondgebied te wijken. Die raad werd reeds door MOLTKE gegeven in de 60-er jaren, toen het vraagstuk der Antwerpsche verdediging nog onbeslist was. En België en Nederland moesten zich aan de Maas concentreeren met Pruisen als ruggesteun. „Es drängt sich daher die Frage auf ob die belgische Regierung, ohne dasz man bestimmte Verbindlichkeiten gegen dieselbe übernimmt (let wel!) veranlasst werden könnte ihr Heer statt in Antwerpen an der Maas zu konzentrieren” (memorie van 1858). Doch België en Nederland, die in die jaren wel schijnen gepolst te zijn, waren van dezen raad, welke hun toenmaals zeker niet naar de volle letter zal zijn bekend geweest, niet gediend, althans in het „Denkschrift” van 1860 heet het dan verder: „Darauf ist indess nicht zu rechnen. Beide Heere besonders das holländische, sind in hohem Grade vernachlässigt. In Brussel und im Haag denkt man nur an die strikteste Defensive. Das belgische Heer soll in Antwerpen versammelt werden in einer noch zu schaffenden festen Stellung, dort das ganze Land und dessen Hauptstadt preisgebend, ohne Möglichkeit des Ausweichens, den Rücken am Meer, auf Hilfe von England wartend, welches sich selbst nicht helfen kann. Die Holländer hoffen zuletzt heranzukommen und hinter der Utrechter Linie einen passiven Widerstand zu leisten, bis irgend Jemand sie errettet.”

Doch sedert zijn de politieke grondslagen van de MOLTKE'sche memories geheel veranderd. De Engelsche vloot wordt niet meer door de Fransche en échec gehouden, het Engelsche leger niet meer in Indië gebonden. De beide kleine Staten aan de oevers der Noordzee vinden hun ruggesteun in Engeland, dat met zijn vloot de geheele zee en de geheele Europeesche politiek beheerscht. Eerst met het ophouden van de Britsche zeehegemonie zal het met hun onafhankelijk voortbestaan voor goed gedaan zijn. Misschien, dat nog eenmaal, evenals voor honderd jaren, een nieuwe strijd tusschen het vasteland en den krachtigen eilandenstaat, tijdelijk die onafhankelijkheid zal doen ophouden, doch wederkeeren zal zij, even zoo goed als in de dagen van het Weener congres. Elke aansluiting van Nederland en België naar het Oosten of het Zuiden is eenvoudig uit den boeze. Beide landen zijn zich ten volle bewust, dat zij bij elken oorlog op het vaste land gevaarlijk in het gedrang dreigen te komen, zeker niet het minst Nederland bij een strijd tusschen Duitschland en Engeland, doch zij hebben zich ten strijde voorbereid en rusten zich steeds verder toe, om elke *tijdelijke* opheffing van hunne onafhankelijkheid zoo kort mogelijk te doen zijn. Hun vaste ruggesteun moet daarbij de zee blijven. Het zal de

Belgische Regeering dan ook niet veel strijd kosten, om de stemmen te beheerschen, die zich reeds in de „Commission mixte” deden hooren en ook nu weder, ten voordeele van eene baseering op de Maas. Gelukkig heeft zich in België de overtuiging voldoende baan gebroken, dat aan de Maas de neutraliteit moet worden gehandhaafd, doch dat de onafhankelijkheid aan de oevers der Schelde zal worden verdedigd. Het verbeterde Antwerpsche verdedigingsstelsel zal dan ook komen, het zij vroeg of laat; België zal zich op de zee moeten blijven baseeren, doch tevens een uitgebreid fortensstelsel langs de Maas te zijnen laste behouden. Beperking in verderen fortbouw, waar deze slechts eenigszins toelaatbaar is, zal evenwel noodig zijn, wil de mobiele verdediging niet door de vaste versterkingen worden verlamd. Ten volle juist schreef dan ook de sub-commissie: „Il n'y a pas lieu d'incorporer Termonde dans la position d'Anvers, les dimensions de cette place, ainsi agrandie, n'étant pas en harmonie avec les moyens dont nous disposons”. Men moest zich beperken en daarom stelde zij slechts voor in de lijn der drie bestaande kleine werkjes op den rechteroever van de Schelde twee verdere te bouwen, dus op korten afstand van de stad, waarvan de oude omwalling zou vervallen. Dat voorstel toonde echter eene groote lacune. Van het oogenblik toch, dat de Belgische veldtroepen van den linkeroever der rivier, door een rivierovergang van den aanvaller bovenstrooms van Termonde, zouden zijn verdreven, zou Termonde als versterkt punt ophouden te bestaan, omdat het elke afstootende kracht aan de Noordzijde zou ontberen. En waar nu de opname van troepen alleen door de reeds bestaande werkjes, enkele te bouwen veldwerkjes en veel prikkeldraad, alsmede door een aantal hulpbruggen, bij Termonde te slaan, zeer afdoende kan worden verzekerd, zoo is de vraag ten volle gerechtvaardigd, of het geld door de sub-commissie voor de verbetering van dit punt noodig geacht, niet elders beter zou kunnen worden besteed.

Heeft de Belgische Regeering ingezien, dat hier de sub-commissie wat oppervlakkig geoordeeld heeft? Het schijnt zoo, want hare voorstellen naderen meer tot de denkbeelden van de voorstanders van een groot Termonde, aan wie de uitdrukking „former système” is ontleend. De batterijen, door de sub-commissie voorgesteld, zijn in fortten veranderd en op grooteren afstand van de kern geprojecteerd, terwijl op den linkeroever van de Schelde, tusschen deze rivier en de Durme, een fort wordt voorgesteld. En al raakt men in de memorie van toelichting en in de later door de Regeering gegeven verklaring al spoedig het spoor bijster bij het zoeken naar de strategische motieven, door het legerbestuur gehuldigd, dan blijkt toch uit alles — en niet het minst uit de aanvraag van 10 millioen francs voor de versterking van dit punt —, dat het standpunt der sub-commissie, die Termonde tot een tactisch punt wilde zien gereduceerd, is verlaten en dat het denkbeeld van eene strategische uitvalspoort meer op den voorgrond is getreden. Geen wonder dan ook, dat men gedurende de schriftelijke en monde-

linge gedachtenwisseling, herhaaldelijk aan de Regeering de verzekering heeft willen ontlokken, dat eene uitbreiding der legersterkte van de „Travaux militaires” van dit ontwerp nimmer het gevolg zou kunnen zijn. En die verzekering is met zooveel nadruk afgelegd, zoo bij herhaling heeft zij verklaard, dat dit ontwerp geen enkel „dessous” heeft, dat men werkelijk aan eene gevestigde overtuiging mag gelooven. Hoe uiterst gevaarlijk dan ook, om onder deze omstandigheden te verklaren, dat „concernant la défense de Termonde, si le gouvernement peut donner satisfaction à certains, en adoptant un dispositif différent, il le fera”! Het legerbestuur hadde beter gedaan de versterking van dit punt buiten haakjes te laten, dan een project ter verbetering in te dienen, dat tal van duistere punten oplevert. Doch te willen terugtreden of marchandeeren is hoogst gevaarlijk, omdat zulks geheel ten onrechte wantrouwen zou kunnen wekken in de deugdelijkheid van het geheele project.

De Regeering stelt zich voor de honderd en acht millioen francs, voor de voltooiing der Stelling noodig geoordeeld, te dekken voor 77 millioen francs — noodig voor de forten, vormende „le capital permanent de la défense” — uit buitengewone en voor 31 millioen francs — noodig voor artillerie en munitie — uit de gewone middelen. Een bijzonder en tijdelijk fonds, ter grootte van de geheele benoedigde som, zal worden ingesteld, ten einde de Regeering in eens de gelden te verzekeren, die voor een snellen, niet onderbroken bouw worden noodig geacht. Uit dit fonds zal tot in 1912 kunnen worden geput. De gedachte om het werk op de zelfde voortvarende wijze ter hand te nemen, als indertijd met de Maasvestingen is geschied, is zoo lofwaardig, dat het niet de tijd meer mag worden geacht thans nader op de vraag in te gaan, waarom men den arbeid aan die fronten, welke door de nieuwe havenplannen op geenerlei wijze kon worden geïnculceerd, jarenlang heeft laten rusten. Gedane zaken nemen geen keer. Het past nu slechts den moed te bewonderen, waarmede de Belgische Regeering aan den volke heeft verkondigd, dat in enkele jaren 250 millioen francs zullen moeten worden besteed voor de welvaart van den Staat en voor het behoud van het land.

Welke beweegredenen zij gehad heeft, om ten slotte toe te stemmen in eene verdaging van dit gewichtige ontwerp tot de maand October van dit jaar, is niet met juistheid te gissen. Doch wij willen hopen, dat dan de energieke actie des Konings, dien men in deze dagen met ongeveinsde bewondering gadeslaat, moge gewerkt hebben, om den tegenstand der „dwardsrijvers” te ontzenuwen, die „gebruik maken van één dier slechte rechten, welke in een vrij land als het onze, elke burger opeischen kan: dat om den vooruitgang in den weg te staan.”¹⁾

Mocht nu eenmaal na de voltooiing der Antwerpsche Stelling een

¹⁾ Woorden door den Koning te Antwerpen gesproken tot de leden der Kamer van Koophandel.

aanvaller zich voor de vesting legeren, dan kan met vertrouwen er op gerekend worden, dat eerst na langen strijd de Belgische Regeering het hoofd zal moeten buigen. Hoe lang die strijd zal kunnen worden gerekt, is echter niet alleen afhankelijk van de sterkte van den fortengordel, doch kan onder omstandigheden afhankelijk zijn van de vraag, of de vrije gemeenschap met de zee al dan niet zal behouden blijven. Wij zijn hier te goed bekend met het moeilijke vraagstuk der approviandeering om niet door en door te beseffen, dat eene vrije verbinding met de zee, voor reduitstellingen als Antwerpen en Amsterdam, eene levensvoorwaarde mag worden genoemd. Nu kan gelukkigerwijze een aanval op de onafhankelijkheid noch van België, noch van Nederland om zoo te zeggen uit de lucht komen vallen. Zijn beide Staten tegen overrompeling beveiligd en deze is voor hen een eminent gevaar, dan zal nog altijd geruime tijd moeten verlopen, alvorens één der beide grootmachten, die hen omgeven, zich tot een ernstigen aanval tegen één van beide Staten of tegen beide gelijktijdig, zal kunnen aangorden. Waar reeds de te groote uitbreiding van de machtsfeer van Frankrijk in Marokko den vrede in gevaar brengt, kan voorshands van een overmachtigen aanval op België, noch op Nederland door ééne der belendende grootmachten sprake zijn. Het vermoeden ligt dan ook voor de hand, dat de tijd tot approviandeering der reduitstellingen ruimschoots zal kunnen gevonden worden. Dit neemt echter niet weg, dat elke aanval op Antwerpen tot eerste taak zal moeten hebben, de zee-gemeenschap ten spoedigste te onderbreken. Dat zulks te water zal kunnen geschieden van buiten af, is voorshands zoo weinig waarschijnlijk, dat dit geval hier verder buiten beschouwing kan blijven. Zou het zich echter bij uitzondering voordoen, dan zou een postvatten van den aanvaller op de Wester-Schelde geboden zijn, om ook de vrije vaart van Antwerpen met Rotterdam langs het kanaal van Hansweert te beletten. De kans om buiten den strijd te blijven zou ook in deze veronderstelling voor ons zeer gering blijken.

Om de Scheldevaart van Antwerpen te onderbreken is evenwel een verschijnen van oorlogsschepen op de rivier niet eenmaal noodig, zou zelfs geheel overbodig kunnen worden genoemd. Enkele snelvuurkanonnen van 12 of 15 cM., langs den oever opgesteld, en een aantal strooimijnen in de vaargeul gelegd, onderscheppen de gemeenschap te water reeds bijna afdoende en met oneindig minder inzet van kracht dan eene maritieme strijdmacht zou vorderen. De eerste zorg van den aanvaller zal dan ook zonder twijfel zijn de gunstig gelegen punten te bezetten, vanwaar de Schelde kan worden beheerscht. Voorzeker mag er dan ook wel de aandacht op gevestigd worden, dat na de voltooiing der kringstelling en het vooruitschuiven der zwaar te bewapenen kustbatterijen stroomafwaarts geen enkel punt op Belgisch grondgebied zich tot dit doel meer leent. Om Antwerpen alsdan van de zee te isoleeren, moet Nederlandsch territorium worden betreden. De vraag is dus zeer actueel, of de aanvaller zich hiervan al dan niet zal laten weerhouden.

En nu mogen wij ons al met het eerste vleien, waarschijnlijk is het niet. Integendeel, de aanvaller van België, die onherroepelijk in conflict met Engeland geraakt, zal ons bij voorkeur in het geding betrekken en trachten onze veldtroepen te vernietigen, voordat wij door laatstgenoemden Staat worden genoodzaakt onze dubbelzinnige houding van z.g. neutraal zijn te verlaten, en ons openlijk tegen hem te verklaren. Hier geldt voor den aanvaller zeker de spreuk: beter een heele vijand dan een halve vriend. Aan kracht zal het den aanvaller niet ontbreken, want het zij nogmaals betoogd, eerst moet één der in het strijdperk getreden grootmachten geheel zijn ter neder geworpen, alvorens de overwinnaar zijne vleugels verder zal kunnen uitslaan en andere oogmerken nastreven. Is het dus reeds op politieke gronden weinig waarschijnlijk buiten het geding te zullen blijven, de nieuwe uitbreiding van de Antwerpsche versterkingen zal zulks in de toekomst nog helpen bespoedigen. Nederland's belang is met het Belgische ten nauwste verbonden, zoodra het gaat om de onafhankelijkheid van onze zuidelijke broeders. Het was op overeenkomstige gronden, dat ten vorigen jare de Eerste-Luitenant F. E. M. DIEKHOF in dit Tijdschrift een gloedvol pleidooi heeft geleverd voor een verbond van Nederland en België, dat zou moeten leiden tot eene van huis uit gemeenschappelijke actie der vereenigde veldtroepen bij opkomend oorlogsgevaar. Bij de warme sympathie, die wij den Belgen toedragen en die bij het jongere geslacht gelukkig in de plaats gaat treden voor de niet meer gemotiveerde gevoeligheden van voorheen, heeft een dergelijk voorstel, dat zich bovendien nog baseeren kan op de goede strategische gedachte van concentratie van kracht, dat twee meer vermogen dan één, bij de eerste lezing veel verleidelijks. Toch meenen wij, en in hoofdzaak op politieke gronden, niet de toegejuichte en zoo krachtig bepleite militaire toenadering tot België te moeten wederleggen, doch wel het verbond en eene aanvankelijke gemeenschappelijke actie der veldtroepen te moeten afkeuren. De Schrijver toch, heeft in zijne zoo verdienstelijke studie, die voor den Nederlandschen officier veel nieuws en behartigenswaardigs heeft gebracht, zich al dadelijk op het standpunt gesteld van een aanslag op het onafhankelijk volksbestaan der beide Nederlanden en de geheele lijdensgeschiedenis, die daaraan moet voorafgaan, feitelijk onbesproken gelaten. En juist deze vóórhistorie moet veel meer de Nederlandsche gedragslijn bepalen, dan de later daaruit geboren nieuwe politieke constellatie. Waar MOLTKE in het „Denkschrift” van 1858 nog schreef: „Niederland liegt eigentlich ausserhalb — und nur mit Maastricht und Luxemburg innerhalb — des wahrscheinlichen Kriegsschauplatzes”, wordt na den bouw der Maasvestingen door de Belgen aan een doorschrijden van België langs den linker Maasoever niet meer gedacht en kan dan ook met groote waarschijnlijkheid op goede gronden worden aangenomen, dat wij bij de *aanvankelijke* oorlogshandelingen geheel buiten het geding blijven. Geheel anders België, dat nog steeds en met reden, beducht is voor nevenoperaties, die zich door het Ar-

dennengebied van of naar de Trouée de la Meuse zullen richten. Dat de Belgen zich dan ook „sprungbereit” houden en zich steeds meer aangorden om met hun 100.000 man sterke veldleger in de flank van de nevenoperatielijn der grootmacht te stooten, is hun begrijpelijke plicht. Doch dat Nederland zich zou verbinden om van huis uit met de Belgen samen te werken, m. a. w. zich ongevraagd partij te stellen tegen die mogendheid, welke vrijwel door het onberekenbare toeval wordt aangewezen, en met de Belgen vereenigd tot diep in het Ardennengebied te strijden, zou, in stede van plicht, eene politieke fout zijn. Wanneer, wat voorshands niet denkbaar is, de overwinning van bepaaldelijk ééne der strijdende grootmachten, om zoo te zeggen, eene voorwaarde voor ons voortbestaan zou vormen, dan zullen wij verplicht zijn, om ons te scharen aan die zijde, waar het politiek belang zulks vordert, doch onze staatkunde door het toeval te laten beslissen, zou voor Nederland, waaraan een uitgestrekt koloniaal bezit ter verdediging is toevertrouwd, onmogelijk zijn. Men bedenke daarbij voorts, dat de Belgen zich volkomen berekend voelen om met hun krachtig veldleger hunne neutraliteitsplichten naar behooren te vervullen. En al kan nu geenszins worden ingestemd met de leer der onoverwinnelijkheid, die de jongere militaire richting bij het Belgische leger wil doen ingang vinden, en zich deels op onjuiste strategisch-tactische overwegingen baseert, dan moet toch verklaard worden, dat al zou het Belgische veldleger ook in den strijd om de onafhankelijkheid moeten bezwijken, het voor het meer negatieve doel, dat de handhaving der neutraliteit zich stelt, alleszins voldoende mag worden geacht. Waar nu eene vereenigde actie van ons beider veldtroepen gedurende de inleidende oorlogshandelingen niet eenmaal noodig is en door de wederpartij nog nimmer de wenschelijkheid is betoogd, daar zou zij in de volgende periode van aanval op België eenvoudig uit den boeze zijn.

Tegenover de kolossale overmacht, die de aanvaller zal kunnen ontwikkelen, wanneer hij tot dien aanval schrijdt, zou een gemeenschappelijke strijd buiten den steun van de vaste versterkingen een onding zijn. De veldtroepen zullen dan tot taak hebben de beide groote zwaartepunten Antwerpen en Holland te verdedigen tegen overmacht. Juist het verschil in ons beider internationale positie, dat, deels onbewust, op de grondslagen van de samenstelling onzer wederzijdsche strijdkrachten reeds een verschillenden stempel heeft gedrukt, werd o. i. door den S. voorbijgezien.

Wij meenden deze algemeene beschouwingen vooraf te moeten laten gaan, om thans terug te keeren tot het zoo uiterst ingewikkelde Scheldevragestuk, dat zeker niet het minst voor den S. den stoot heeft gegeven om zijne gedragslijn in bovenvermelden zin te bepalen. Het is ongetwijfeld eene verblijdende gedachte, dat door hem een nieuwe stoot werd gegeven, om, naast de streng doctrinaire bestudeering dezer aangelegenheid, een open oog te houden voor de praktische politiek, die nog lang de korte, bondige leer van „La force

prime le droit" zal stellen boven het z. g. volkenrecht. Denken wij onszelf als aanvaller voor de Stelling van Antwerpen geplaatst onder de politieke constellatie, waarbij deze alleen denkbaar is, dan kunnen wij met beslistheid verklaren, dat wij de Nederlandsche neutraliteit zonder aarzelen zouden schenden, om de afsluiting der Stelling van zee mogelijk te maken.

België is door eene strikte neutraliteitspolitiek onzerzijds bij uitnemendheid gediend. Het trekt alle voordeelen daarvan, die in eene vrije vaart langs de rivier voor Antwerpen opgesloten liggen, het geniet van den meerderen of minderen weerstand, dien wij voornemens zijn aan eventueel langs den stroom opvarende vijandelijke schepen te bieden en het wordt ten slotte door Engeland beschermd, wanneer wij op overigens goede theoretische gronden een aanvoer van krachtdadige ondersteuning langs de rivier zouden willen beletten. Juist in die voordeelen voor België en in de zekerheid, dat Engeland ons zal en kan dwingen om de neutraliteitshandhaving ten slotte te doen plaats hebben in zijn geest, ligt voor een aanvaller, die zich tegen Antwerpen wendt, bijna de noodzakelijkheid voor de hand de Scheldevaart reeds van den aanvang af, d. w. z. van af de Nederlandsche oevers te onderbreken. Wij aarzelen dan ook niet eene strikte neutraliteitspolitiek op de rivier op grond van de tegenwoordige politieke verhoudingen ongeraden te noemen. Zij kan en zal ons niet buiten het gedrang houden, doch wanneer wij eenmaal daarin zijn gevoerd, dan zal de fiere politiek, die ons ten slotte leidde, wellicht reeds lang zijn verbleekt in eene periode van langzaam, doch steeds sterker gedrongen worden door den wil van den sterkste; eene periode, die meer kans heeft eene bladzijde van politieke lamelijkheid, dan van glorie aan onze geschiedboeken toe te voegen. Doch, dat wij op grond daarvan, omdat het Scheldevragestuk geene oplossing zou kunnen vinden, gedwongen zouden zijn, ons reeds in vreedstijd met België te verbinden, dat ontkennen wij met alle kracht, die in ons is. Wanneer men slechts eenmaal de oevers der Schelde heeft betreden en den voet heeft gezet op die door zooveel bloed gedrenkte gronden, waar de geschiedenis van de glorierijke jaren uit den strijd voor vrijheid van Staat, van godsdienst en van geweten ons met hare indrukken overstelpt, dan breekt zich opnieuw frisch en krachtig de overtuiging baan: de Schelde is ons en zal dat blijven. Daar kan en moet Nederland souvereine rechten doen gelden. Die rechten voetstoots prijs geven, wat toch de eenige ondergrond zou kunnen vormen van een Nederlandsch-Belgisch verbond, verwerpen wij, als eene daad van zwakheid. Door niets en niemand in vreedstijd gebonden, zullen wij in oorlogstijd verklaren, welke gedragslijn de onze zal zijn. Waren de Nederlandsche en de Belgische belangen, waar het schending van grondgebied betreft, gedurende de eerste acte der groote militaire ontknooping, zoo nauw verbonden als de Heer DIEKHOF ons heeft geschetst, dan zou daarop de noodzaak van een verbond kunnen worden bepleit. Het Scheldevragestuk zou die noodzaak echter eerder helpen verzwak-

ken dan versterken. Op zoo deugdelijke gronden kan echter die gemeenschap van belangen worden weérlegd, dat ten slotte het Scheldevragestuk alleen voor Nederland den ondergrond zou gaan vormen voor het verbond; dat Nederland zou afstand doen van lang erkende rechten zonder eene enkele contra-prestatie van onzen zuidelijken nabuur. Laten wij uiting geven aan gevoelens van sympathie en broederschap, hun de verzekering geven, dat Antwerpen in tijden van beleg van onze zijde geen belemmering wacht, doch dat wij ons zullen verklaren, als het oogenblik daar is. Het Scheldevragestuk heeft geene andere oplossing dan die, welke hoogere staatsmanswijsheid op het kritieke oogenblik zal noodig achten te geven. De groote moeilijkheid schuilt daarbij niet in het geven van eene verklaring, passende in den oogenblikkelijken toestand, doch wel in het afleggen van eene zoodanige, die bij de snelle metamorphose van het beeld der wereldpolitiek past op nieuwe toestanden en ook dan niet in conflict komt met het welbegrepen eigenbelang. Hoe scherper onze aanvankelijke neutraliteitsverklaring zal zijn gesteld, zooveel te meer kans, dat zij ons later in ongelegenheid brengt. Naar onze meening is het van het hoogste gewicht de vaart langs de Schelde tusschen Antwerpen en de zee, zoo voor oorlogs- als handelsschepen, aan geene enkele stremmende bepaling te onderwerpen, met dien verstande, dat geen enkel oorlogsschip op de rivier wordt toegelaten, dat niet de door de Belgische autoriteiten geëischte toelatingsvergunning heeft erlangd om tot Antwerpen op te sloomen. Hierbij zal dan nadrukkelijk moeten worden verklaard, dat Nederland onder geen voorwaarde oorlogshandelingen kan en zal dulden op het onder zijn soeverein gezag staande gedeelte der rivier en dat niet eene meer of minder welwillende houding tegen ééne der oorlogvoerende partijen deze verklaring beheerscht, doch uitsluitend de nabij onze grenzen gelegen Belgische kustbatterijen, die onvermijdelijk tot oorlogshandelingen op Nederlandschen bodem moeten leiden, bijaldien de opvaart naar Antwerpen door het Belgische gouvernement wordt geweigerd en deze niettemin zou worden beproefd. Het dwingende verbod van onderbreking van de vaart op Nederlandsch territorium, anders dan om nautische redenen, moet dan ook den grondslag vormen der verklaring. Aldus bezien, en hierop moet met nadruk de aandacht worden gevestigd, komt de nieuwe uitbreiding van de Stelling in de richting van onze grenzen, eene oplossing van het zoo hoogst gecompliceerde vraagstuk ten goede. Ja, het zou zelfs van belang kunnen zijn, dat de Belgische Regeering ertoe overging de te bouwen kustbatterijen nog dichter naar de grenslijn vooruit te brengen. De geheele vaart, die zich uit zee richt naar Nederlandsche havens, reeden en stroomen van het gebied der Westerschelde worde uit den aard der zaak onderworpen aan de zelfde dwingende neutraliteitsbepalingen, die voor het geheele Nederlandsche gebied van kracht zullen worden verklaard. Scherpe scheiding van de geheele scheepvaartbeweging langs de rivier in die naar Nederlandsche en in die naar Belgische havens, de laatste mits in ononderbroken

vaart en zonder in gemeenschap met de oevers te treden, moet den grondslag vormen van de verklaring.

Zal zij mishagen, zal zij worden beschouwd als een vermomde steun aan het Belgische belang? Allicht in den aanvang ongemerkt aanvaard, zal zij niet onwaarschijnlijk later protest uitlokken. Welaan, wat deert het ons? De stok, om den hond te slaan, zal toch wel altijd gevonden worden. Met eene dergelijke verklaring staan wij althans aanvankelijk neutraal en komt ten slotte ééne der partijen na den strijd „um 's Dasein" zich vóór Antwerpen legeren en noopt zijn belang, om, ten spijt van elke verklaring onzerzijds, welke ook, gekweld door de fictieve lijn, welke onze landsgrenzen vormen, deze te overschrijden, dan willen wij hopen, dat onze verklaring de Nederlandsche buitenlandsche politiek althans zal hebben weten te leiden in rechte banen en ons ten slotte zonder gevoel van schaamte of zwakheid hebben gebracht met het front naar de goede zijde. Dat dan ook iemand eene dergelijke politiek zou kunnen gelijk stellen met een prijs geven van souvereiniteitsrechten op de rivier zou voor ons een raadsel zijn en nog raadselachtiger zou het ons wezen, wanneer het Scheldevragestuk zou worden bepleit als grondslag voor een Nederlandsch-Belgisch verbond, dat ten slotte, althans ten dezen opzichte, geen enkel reëel voordeel kan opleveren boven de door ons aangegeven wijze van neutraliteits-handhaving.

De voordeelen, die België geniet door onze houding in het Scheldevragestuk, zijn voor de hand liggende en komen in hoofdzaak hierop neer, dat, zoolang de aanvaller niet voor de Stelling is verschenen, de handelsbeweging geenerlei belemmering zal ondervinden, die eene wijsgeerige bespiegeling over contrabande in het geval van strikte neutraliteitspolitiek onzerzijds zou kunnen in het leven roepen. Zoodra de insluiting der vesting is voltooid aan de landzijde, zal de afsnijding van den waterweg door den aanvaller van af Nederlandsche oevers met overbiddelijke zekerheid volgen. Nimmer kan België van ons vergen, dat wij om dit te beletten ons met inzet van alle krachten te weer zullen stellen. Gelet op de groote overmacht van den aanvaller, die ten slotte aan elken aanval op de onafhankelijkheid ten grondslag zal liggen, zullen zelfs de beide vereenigde veldlegers niet in staat zijn eene leemte aan te vullen, die zal blijven bestaan, zoolang niet eene reusachtige kringstelling de Schelde tot aan zee met Antwerpen in een doorloopenden boog omarmt. Doch, gegeven de mogelijkheid een dergelijk plan te verwezenlijken, waar dan de troepen te vinden om zulk eene monsterstelling te verdedigen?

Dat van ons nimmer eene verzekering kan worden verwacht, den vijand van de oevers der rivier verwijderd te zullen houden, spreekt vanzelf. Of wij te Neuzen en Ellewoutsdijk zwak of sterk zijn, of wij veel of weinig marine op de Schelde zullen doen post vatten, behoort onze Belgische naburen onverschillig te laten, vooral wanneer hun Stelling aan de zeezijde opnieuw en afdoende zal zijn dichtgrendeld.

Onze machtontwikkeling op de rivier kan ten slotte eene bate geven, die zij dankbaar zullen aanvaarden, doch nimmer kan hierdoor ons optreden worden geleid; nimmer behoeven wij toe te geven aan wenschen, die over de grenzen zouden worden kenbaar gemaakt. De macht, die *wij* op de Schelde zullen toonen, dient uitsluitend ons staatsbelang, dient om uiting te geven aan *onzen* soevereinen wil tot handhaving der verplichtingen, die *wij onszelf* hebben opgelegd. Of zij sterk of zwak zal zijn, hangt niet alleen af van den oogenblikkelijken oorlogstoestand, doch veel meer van de subjectieve, meer of minder energieke opvattingen van de leidende personen. Het is eene quaestie van Nederlandsche staatseer, niet van Belgisch staatsbelang. Voor alles moet er dan ook met klem voor gewaarschuwd worden, dat nimmer in ons pogen een streven worde gezien tot beheersching van de oevers der rivier, tot aanvulling van eene leemte, die ook België niet zou kunnen aanvullen, omdat zij niet aan te vullen is, en die kan worden weergegeven door de woorden: Antwerpen mist en zal blijven missen een beschermden waterweg naar zee.

J. C. C. TONNET,

Kapitein der Artillerie.

Krijgsmatig exerceeren,

DOOR

J. N. BRUYN EN P. H. A. DE RIDDER.

„La préparation à la guerre est le but unique de l'instruction des troupes.”

(§ 1, *Fransche Infanteriereglement.*)

Sedert korten tijd zijn in het Nederlandsche Infanteriereglement (I.R.) 1901, belangrijke wijzigingen — hoofdzakelijk het gevecht betreffende — aangebracht, waarbij rekening is gehouden met de onderzanding, opgedaan in de jongste oorlogen.

Hoe dankbaar wij voor die verbeteringen ook zijn, zoo zouden wij toch willen vragen: is er genoeg gedaan om ons I.R. op de hoogte van den tijd te brengen? Onze aandacht valt op de z.g. gesloten (of geopende) exercitie, *op de handelingen der infanterie niet in eerste linie*. (Onder eerste linie verstaan wij hier de tirailleurlinie met hare ondersteuningstroepen.)

Gedachtig aan het motto boven dit opstel en aan § 1, „Grondslag opleiding Infanterie”, waarin wij lezen: „De opleiding bij het Wapen „heeft ten doel aanvoerders en manschappen individueel zoomede den „troep als tactisch geheel te vormen en *geschikt te maken voor de be- „hoorlijke vervulling van de oorlogstaak*” (wij cursiveeren), vragen wij ons af, is het Ned. I.R. wat betreft het gesloten exerceeren niet te ingewikkeld, wordt daarin wel alleen datgene gegeven, wat nuttig en noodig is voor de practijk van den oorlog?

In het onderstaande willen wij onderzoeken in hoeverre de krijgsexercitiën in ons reglement tot haar recht komen.

Beschouwen wij daartoe vooraf de vraag: aan welke eischen moeten de evolutiën (vormveranderingen) en vormen der infanterie in de aller-eerste plaats voldoen?

Het antwoord hierop moet luiden: bruikbaar zijn in de practijk. Daartoe is noodig, dat de evolutiën zich kenmerken door eenvoud, en tevens groote snelheid bij de uitvoering toelaten, terwijl de vormen geschikt moeten zijn voor het doel, dat men met elk hunner beoogt. Als noodzakelijke eigenschappen voor deze vormen noemen wij: buigzaamheid (gelegenheid om van de dekkingen, die het terrein biedt, gebruik te maken), geringe kwetsbaarheid en het toelaten van eene snelle ontwikkeling tot den gevechtvorm in elke richting.

Ingewikkelde vormen en evolutiën zijn verkeerd. De krijgsexercitie mag niet bestaan uit omslachtige puzzles, die alleen een, in de *exerceerkunst* zeer bedreven, beroepsmilitair in „no time” kan oplossen. In oorlogstijd telt de Nederlandsche compagnie twee militie-luitenants en voor het meerendeel kader, pas van groot verlof teruggekeerd, voorts is de oefentijd der infanterie kort, en moet ook de Landweer deze vormen en evolutiën kennen, zoodat het duidelijk zal zijn, dat de krijgsexercitie zich voor alles moet kenmerken door *eenvoud en duidelijkheid*. „Im Kriege ist alles einfach, aber das Einfache ist schwer.”

Het is een eisch den man in vreedestijd zooveel mogelijk alleen datgene te leeren, wat hij in oorlogstijd noodig heeft. Verkreeg hij op het gevechtveld den indruk, dat het geleerde op het oefeningsterrein van geen waarde voor hem was, zijn vertrouwen in de aanvoering ware gevloeden.

Voldoen de vormen en evolutiën niet aan de eischen van het gevechtveld, dan ontstaat maar al te spoedig eene wanorde, die, als met één tooverslag, tucht en samenhang doet verdwijnen.

Bij de krijgsexercitie schept de commandant een tactischen toestand, zijne handelingen en die van de ondercommandanten moeten op die onderstelling gebaseerd zijn.

Deze exercitie doet mogelijk het oog en het oor van den toeschouwer minder aangenaam aan dan de oefeningen voor het paradeveld. Immers hierbij is niet die regelmaat te bespeuren, ontbreekt de scherpe richting en zijn de lange commando's door korte aanwijzingen of zelfs door teekens vervangen. Dikwijls laat het terrein een in den pas marcheeren niet toe, terwijl de eene afdeeling in den looppas oprukt, heeft eene andere zich in het terrein gedekt. Doch die wanorde (?) bij de krijgsexercitie is slechts schijnbaar. Voor eene goede uitvoering dezer oefeningen zijn tucht en orde dringend noodzakelijk; ja, het is de hoogste uiting van tucht, als te midden van die schijnbare verwarring de troep in de hand van de aanvoerders blijft.

De moderne oorlogvoering eischt eene groote mate van zelfstandigheid der aanvoerders; sterke centralisatie is niet meer mogelijk; nadenken, besluitvaardigheid, verantwoordelijkheidsgevoel treden meer en meer op den voorgrond als eigenschappen, die de meerdere in groote mate moet bezitten.

Voor al bij de krijgsexercitie kunnen de ondercommandanten zich deze eigenschappen eigen maken. Om eene buigzame compagnie te verkrijgen, die onder alle omstandigheden de evolutiën met zekerheid zal uitvoeren, om zooveel mogelijk het terrein te benutten, ten einde de zichtbaarheid en kwetsbaarheid te verminderen, is het een eisch, dat het reglement tot op zekere hoogte vrijheid laat aan de ondercommandanten, in casu de S.-Cⁿ., in het kiezen der middelen. Behoudens enkele algemeene bepalingen behoeft het reglement dus niet alle handelingen der S.-Cⁿ. voor te schrijven. Wil het reglement de basis zijn, waarop alle Cⁿ. kunnen steunen, dan moet het naast een overzicht van de noodzakelijke vormen op *eenvoudige en gemakkelijke wijze* in de bewegingen

en evolutiën voorzien. Dit laatste is, in verband met de samenstelling en oefentijd der Nederlandsche compagnie van het Veldleger en van de Landweer, een dringende eisch.

Bij de Nederlandsche infanterie wordt de krijgsexercitie stiefmoederlijk behandeld. In plaats van het leeuwenaandeel te vormen van de oefeningen in gesloten orde, worden, in strijd met § 1 van den „Grondslag opleiding Infanterie” en met I.R., 591, deze exercitiën slechts enkele malen op een vlak gras- of heideveld beoefend.

De oorzaak hiervan ligt o. i. grootendeels aan het I.R. Ons reglement toch, kent feitelijk twee soorten van exercitie, en wel *parade-* en *krijgsexercitie*, al wordt ook het onderscheid niet zoo scherp neergeschreven. (Vergelijk b.v. I.R., 252 en 252a.)

Een enkel voorbeeld ter verduidelijking.

Nemen wij aan, dat eene compagnie in gesloten frontcolonne met pelotons is opgesteld. De C.-Ct. wil nu de open flankcolonne met sectiën doen aannemen met het front half rechts. Gaan wij nu eerstens de vormelijke beoefening na.

Door toepassing van het bepaalde in punt 270 wordt de gesloten frontcolonne veranderd in eene opene, met het front naar voren. Daarna moet volgens punt 277 de frontcolonne met sectiën worden geformeerd en door toepassing van punt 147 het front naar rechts genomen worden, om ten slotte door middel van het in punt 275 gestelde de gewenschte opstelling te verkrijgen.

Behalve de omslachtige uitvoering verwijzen wij nog naar de punten 247 en 252, die er zeker ook niet toe medewerken snelheid op den voorgrond te doen treden. De handelingen der S.-Cn. zijn bij deze exercitie geheel omschreven.

En nu de krijgsexercitie (gevechtsexercitie). De beoogde vormverandering past in eene zekere gevechtshandeling. De evolutie moet *snel* geschieden (I.R., 234). Is dit volgens ons reglement mogelijk?

Het reglement heeft niet opgenomen de vormverandering, „uit de frontcolonne overgaan tot de flankcolonne met het front naar ^{voren} achter

of half $\frac{\text{rechts}}{\text{links}}$ ”; men moet dus zijn toevlucht nemen tot punt 245, waar echter niet van vormveranderingen, maar van *bewegingen* sprake is. (Toch moet men hier het reglement niet al te letterlijk opvatten.) Een Co. voor deze vormverandering maken, bijv. „Half rechts in open flankcolonne”, is in punt 245 verboden. Hier moet dus gebruik gemaakt worden van *aanwijzingen*. De vormverandering zou b.v., als volgt, kunnen geschieden:

De C.-Ct. plaatst, volgens punt 147, de compagnie met vieren uit de flank en geeft daarna de aanwijzing:

„Op de rechter voorste sectie in open flankcolonne, rechter achterste sectie rechts, linker achterste sectie links van de voorste sectiën komen”,

om daarna de flankcolonne door directieverandering in de gewilde richting te brengen. De handelingen der S.-Cn. zijn hierbij niet geheel omschreven.

De snelheid van uitvoering is hier voorzeker belangrijk grooter, doch vergeten wij niet, dat de uitvoering *geheel anders* is dan bij het vormelijke exerceeren. Zou het nu niet mogelijk zijn de exercitie zoodanig in te richten, dat daarbij niets beoefend wordt, wat in de practijk van den oorlog onbruikbaar is?

Om het exerceeren krijgsmatig te doen plaats hebben, moet onder vele omstandigheden op teekens kunnen worden gehandeld. (I.R., 605.) Dit is echter niet zoo eenvoudig, daar wij slechts enkele teekens hebben (zie Voorschrift op den Velddienst — voortaan V.V. te noemen — § 133) en het I.R. geen teekens geeft.

Zooals reeds gezegd is, wenscht I.R., 245, het exerceeren volgens aanwijzingen; dit is uiterst moeilijk, daar deze aanwijzingen veelal aan duidelijkheid te wenschen overlaten, indien men daarbij naar korthed streeft. Om aanwijzingen duidelijk te doen zijn voor iemand, die den C.-Ct. wellicht niet kent (denken wij aan de militie-luitenant, aan het militiekader, aan de Landweer), moeten zij vrij uitgebreid omschreven worden. Nu is een kort en krachtig uitgesproken commando van meer waarde dan een omhaal van aanwijzingen. Ware het b.v. niet beter als de C.-Ct., uit het reglement puttende, kon *commandeeren*: „Richting op . . . (b.v. kerktoren) open flankcolonne” (beter colonnelinie; zie later) en dat daarna elke S.-Ct., handelende volgens een vast stelsel (zie later), op de kortste en vlugste wijze zijne afdeeling bracht naar de in te nemen plaats?

Wij zullen voor het oogenblik niet verder op deze vraag ingaan, maar eerst onderzoeken, welke vormen het reglement bevatten moet, om ten slotte in beknopten vorm eene proeve van exercitie te geven, zooals wij die voor *onze* infanterie nuttig en noodig achten, wel overtuigd, dat daarmede het vraagstuk der krijgsexercitie nog volstrekt niet in allen deele is opgelost.

Welke vormen zijn noodig?

1°. *Linie*. (Deze naam is beter dan *bataille*, men vecht niet meer in gesloten *linie*.)

Deze vorm kan gebruikt worden bij het afslaan van cavalerie-aanvallen op gesloten afdeelingen.

Stellen wij ons voor, dat eene compagnie in marschcolonne op de flank, of in open flankcolonne in den rug, plotseling wordt aangevallen door cavalerie. Om spoedig alle geweren in het vuur te brengen, is nu de *linie* de aangewezen vorm.

Voor *bewegingen* op het gevechtveld is de *linie* niet geschikt, daarvoor is zij te lang; marcheeren in dezen vorm is zeer moeilijk; bovendien is de *linie* zeer kwetsbaar. (Vergelijk de horizontale trefvlakken der verschillende vormen onder infanterievuur.)

Ten slotte is de linie nog te gebruiken achter sommige dekkingen van langgerekten vorm.

De linie moet dus als vorm behouden blijven, doch dient niet voor bewegingen.

2°. *De colonne met vieren uit de flank. Marschcolonne.*

Deze vorm is de marschvorm bij uitnemendheid. Men marcheert gemakkelijk, de afdeeling behoudt groote buigzaamheid en men kan zeer spoedig tot *elken* anderen vorm overgaan.

Moet de marschcolonne verkort worden, dan kan men in de compagnie de sectiën twee aan twee, of alle vier, naast elkaar opstellen. In dezen vorm kan zeer goed gemarcheerd worden door alle voor infanterie begaanbare terreinen, gemakkelijker dan op de wijze, zooals V.V., § 79, aangeeft.

3°. *De frontcolonne.*

a. *Sectiecolonne.*

Open.

Voor het gevechtveld deugt deze vorm niet; zij is te diep, te kwetsbaar. Voor bewegingen (zelfs op het vlakke en gelijke exercitieveld) is zij evenmin geschikt; eene eigenschap, aan iedere frontcolonne verbonden.

Gesloten.

Voor het verminderen der colonnelengte is deze vorm niet noodig (zie 2°). Voor verzamelvorm behoeft zij niet behouden te blijven (zie later).

Alleen voor het nachtgevecht achten wij het behoud van de gesloten frontcolonne met sectiën noodzakelijk. Daar van het vuur in deze gevechten weinig uitwerking te verwachten is, blijft de oude stoottactiek nog op hare plaats. De meerdere samenhang en onderlinge steun der manschappen is hier van groote waarde. De troep wordt gedurende de duisternis in dezen vorm goed in de hand gehouden. De gesloten frontcolonne met sectiën moet dus blijven bestaan, maar zou als eenige frontcolonne kortweg *de frontcolonne* genoemd kunnen worden.

b. *Pelotonscolonne.*

Deze vorm is, zoowel gesloten als open, overbodig te achten. De frontcolonne met pelotons bezit in verhoogde mate de nadeelen, eigen aan de vormen onder 3a. genoemd.

Door deze colonne te laten vervallen, verdwijnen tevens de evolutiën, die het vermeerderen en verminderen der frontbreedte ten doel hebben.

Het pelotonsverband moet geheel vervallen, het heeft voor ons geen enkel doel meer. Mocht er vroeger nog eenige reden voor bestaan, toen de compagnie twee beroepsluitnants telde, nu is ook dit laatste motief verdwenen. Door uitschakeling van het pelotonsverband wint de compagnie aan manoeuvreervaardigheid; bovendien heeft I.R., 348, bij het aannemen der gevechtsformatie er reeds afstand van gedaan.

4°. *De flankcolonne.*

Het ware wellicht beter hier te spreken van de *colonnelinie* van de compagnie, aangezien de flankcolonne geen colonne, maar eene linie van colonnes is.

Wij hebben dan ook die benaming gekozen.

Deze vorm is de manoeuvreervorm van de compagnie.

- a. Zij biedt kleine trefvlakken.
- b. Zij is zeer buigzaam en kan zich gemakkelijk aanpassen aan het terrein.
- c. De beweging in dezen vorm is gemakkelijk, het overzicht laat niet te wenschen over en de orde in de kleine onderdeelen is gemakkelijk te bewaren.
- d. De opstelling in echelons is gemakkelijk en snel aan te nemen.
- e. Er is gelegenheid naar elke zijde spoedig een groot aantal geweren in werking te brengen.
- f. Het aannemen der gevechtsformatie uit dezen vorm kan naar alle zijden snel geschieden.

Groote tusschenruimten zijn echter noodig, minstens 25 M., om te voorkomen, dat met ééne GKT. twee afdeelingen te gelijk getroffen worden. *Tusschenruimten van meer dan 25 M. zijn vooral tegen het moderne artillerievuur gewenscht.*

Verder geldt nog als voordeel van de *colonnelinie*, dat het richten op de hoofden der zeer smalle colonnes, al mogen deze in moeilijk terrein ook al iets breeder worden, uiterst bezwaarlijk is.

5°. *Verzamelvorm.*

Als verzamelvorm is de *colonnelinie* met verminderde tusschenruimten zeer goed bruikbaar. Zij beslaat een klein oppervlak, biedt een goed overzicht en laat toe, dat gemakkelijk aangemarcheerd en overgegaan kan worden tot manoeuvreervorm, marschvorm, enz.

6°. *Echelons.*

Mocht vroeger al worden aangeraden tegenover artillerievuur de afdeelingen van de *compagnie* te echelonneren, bij de hedendaagsche wijze van vuren der artillerie kan dit motief niet meer gelden. Voor het *bataljon* zal de echelonnering kunnen baten, doch om voor de compagnie uit dezen vorm voordeel te trekken, zou men deze eene zoodanige diepte moeten geven, dat de leiding daardoor ernstig bena-deeld werd.

In 2^e of 3^e linie op de vleugels is echelonnering echter ook voor de compagnie gewenscht (I.R., 516); eene snelle ontwikkeling naar de buitenflank is door dezen vorm het meest gewaarborgd (zie ook I.R., 341).

Resumeerende worden dus noodig geacht:

- 1°. De linie.
- 2°. De marschcolonne.
- 3°. De frontcolonne. (245)

- 4°. De colonnelinie.
 5°. De verzamelvorm.
 6°. De echelons.

De gevechtsvorm blijft hier buiten beschouwing.

Na vorenstaande inleiding zullen wij overgaan tot de vermelding van de voornaamste bepalingen, die bij de krijgsexercitie van de compagnie tot grondslag moeten dienen. Bij de samenstelling is van het beginsel uitgegaan, dat de man, tot de compagnieschool overgaande, in deze school niets nieuws behoeft te leeren.

Volledigheidshalve moet dus een en ander uit de Sectieschool (voortaan aan te duiden met S.S.) vermeld worden en volstaan wij met het meest belangrijke.

Vele elementaire zaken blijven dus buiten beschouwing (b.v. bepalingen, als in de punten 133, 138, 139, 143, 144, 146, 155, 156, 157, 257, enz., enz. van I.R.).

De Sectie.

1. De sectie heeft *minstens* eene sterkte van 20 rotten.

2. Het eerste onderricht heeft plaats op het exercitieterrein, waarbij uitsluitend van commando's (waarschuwings- en uitvoeringscommando's) wordt gebruik gemaakt.

Worden de bewegingen en overgangen voldoende snel uitgevoerd, dan wordt het onderricht afwisselend op commando's (zonder uitvoeringscommando's) en teekens voortgezet.

Zoo spoedig mogelijk wordt het exercitieveld verwisseld met het terrein.

Bij de exercitiën is de grootst mogelijke stilte geboden.

Opmerking: Het halt houden, zonder uitvoeringscommando, geschiedt op het commando: „Halt!”

3. Het onderricht wordt gegeven door een onderwijzer (officier of d.d. officier). *Alle commando's of teekens doet hij voorafgaan door een attentiesein: — stoot op de fluit —, vervolgens duidt hij de richting aan, waarin de beweging of vormverandering moet geschieden, en eerst daarna geeft hij het commando (teeken), voor de beweging of vormverandering vastgesteld.*

Het aanduiden van de richting kan geschieden:

- a. door met den arm de gewilde strekking aan te wijzen;
- b. door een zichtbaar richtingspunt met luider stem aan te geven.
- c. door de aanwijzingen: „half $\frac{\text{rechts}}{\text{links}}$ ” (d.w.z. 45°), „ $\frac{\text{rechts}}{\text{links}}$ ” (d.w.z. 90°), „Rechtsomkeert” (d.w.z. 180°) en „Rechtsomkeert, half $\frac{\text{rechts}}{\text{links}}$ ” (d.w.z. 135°);
- d. door eene verbinding der middelen onder a, b en c.

Opmerking: Het richtingspunt — bij voorkeur ver afgelegen — moet oordeelkundig gekozen worden, zoodat geen vergissing mogelijk is.

4. Van de volgende teekens kan worden gebruik gemaakt:

Aanduiden van eene richting: Zie a, punt 3.

Halt houden: een arm omhoog steken.

Dekken: de horizontaal uitgestrekte arm en hand, herhaaldelijk naar den grond bewegen.

Voorwaarts: de neerhangende arm achterwaarts omhoog brengen in de richting voorwaarts.

Looppas: het teeken voorwaarts eenige malen herhalen.

Gewone pas: om uit den looppas tot den gewonen pas over te gaan, wordt de arm, van verticaal omhoog, eenige malen zijwaarts bewogen.

Linie: beide armen horizontaal zijwaarts strekken.

Marschcolonne: beide armen horizontaal voorwaarts strekken.

5. De onderwijzer kiest zijne opstelling zoodanig, dat:

a. het terrein goed door hem kan overzien worden;

b. hij voor den Sectiecommandant (S.-Ct.) zichtbaar is.

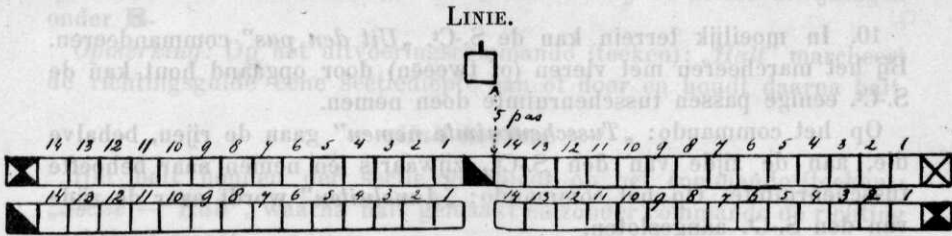
6. Als S.-Ct. treedt een onderofficier op. De commando's (teekens) van den onderwijzer worden door hem herhaald. De uitvoering geschiedt op het commando (teeken) van den S.-Ct.

7. De plaats van den S.-Ct. is in linie 5 × voor het midden der sectie, in marschcolonne uitwaarts, nabij het hoofd der sectie.

8. *Indeeling en Opstelling.*

A. De sectie staat in linie, wanneer de manschappen op twee gelederen (als in I.R., I) zijn opgesteld. Tusschen de rechter- en linkergroepen staat een korporaal van het midden. (Zie verder fig. 1.)

Fig. 1.

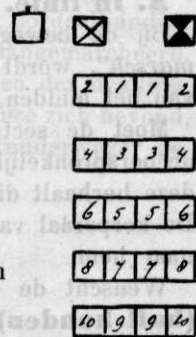

Verklaring.

- S.Ct.
- Vrijwillig onderofficier.
- Militie-onderofficier.
- Vrijwillig korporaal.
- Militie-korporaal.
- Soldaat.

Fig. 2.

MARSCHCOLONNE.

Opmerking: Bij het uitrukken treedt de sectie in linie aan.

B. De sectie staat in marschcolonne, wanneer zij met vieren is opgesteld, als hiernevens, fig. 2.

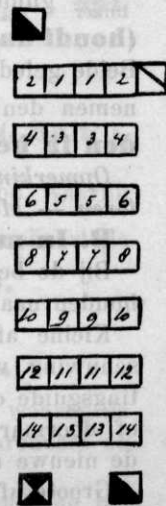
Zijn er omstandigheden, die een smaller front noodzakelijk maken, dan doet de S.Ct. met tweeën of eenen marcheeren. Houdt het beletsel op, dan doet hij onmiddellijk tot den normalen marschvorm overgaan.

Opmerking: De marschcolonne is tevens de verzamelvorm der sectie. Het nummeren in dezen vorm moet worden beoefend.

De Richtingen.

9. Ten einde de sectie in linie te doen richten, commandeert de onderwijzer: „Richten”.

Uitvoering: De S.Ct. gaat c. q. eenige passen voorwaarts, de korporaal van het midden plaatst zich 5 X achter hem. Op het commando van den S.Ct. richt het voorste gelid zich op den korporaal van het midden, gelijktijdig neemt het achterste gelid afstand en dekt zich op zijn voorman.

Van den beginne moet de sectie geleerd worden, uit zichzelf te richten.

10. In moeilijk terrein kan de S.-Ct. „*Uit den pas*” commandeeren. Bij het marcheeren met vieren (of tweeën) door opgaand hout kan de S.-Ct. eenige passen tusschenruimte doen nemen.

Op het commando: „*Tusschenruimte nemen*” gaan de rijen, behalve die, aan de zijde van den S.-Ct., zijwaarts en nemen naar behoefte tusschenruimte. Op het commando: „*Aansluiten*” wordt naar de zijde van den S.-Ct. aangesloten.

In linie marcheerende, kan de S.-Ct. de gelederen dubbelen afstand doen nemen op het commando: „*Afstand nemen*”. Bij het halt houden of op het commando: „*Opsluiten*” wordt de gewone afstand hernomen. (N.B. Deze bepalingen komen ongeveer overeen met I. R., 262, 263, 264.)

11. Bewegingen.

A. In linie.

Bij de beweging in linie — commando (teeken): „*Voorwaarts — marsch*”, wordt richting en verband onderhouden naar den korporaal van het midden, die 5 × achter den S.-Ct. blijft.

Moet de sectie in eene richting marcheeren, die slechts weinig van de oorspronkelijke afwijkt, dan waarschuwt de onderwijzer den S.-Ct.; deze herhaalt die waarschuwing en begeeft zich in de nieuwe richting. De korporaal van het midden volgt de beweging, de sectie regelt zich naar hem.

Wenscht de onderwijzer de sectie in een front te doen marcheeren (**halt houden**), dat aanmerkelijk van de oorspronkelijke directie verschilt, dan commandeert hij (geeft hij teeken): „*Front half ^{rechts}/_{links}*” of „*Front ^{rechts}/_{links}*” enz. — „*Marsch*” („**Halt**”).

Uitvoering: Na het commando (teeken) van den S.-Ct. marcheert de ^{rechter}/_{linker} guide van het voorste gelid in het aangeduide front aan of door (**houdt daarin halt of stelt zich in het aangeduide front op**). Beide gelederen marcheeren in den looppas in het nieuwe front op, en nemen den pas van den ^{rechter}/_{linker} guide van het voorste gelid over (**houden in het aangeduide front halt**).

Opmerking: Het commando kan ook luiden: „*Front naar den kerktoren — Marsch*” („**Halt**”).

B. In marschcolonne.

Bij de beweging in marschcolonne wordt richting en verband onderhouden naar den guide aan het hoofd, aan de zijde van den S.-Ct.

Kleine afwijkingen van de marschrichting geschieden — na waarschuwing van den S.-Ct. door den onderwijzer —, doordat de richtingsguide op waarschuwing van den S.-Ct. in de nieuwe richting aan of doormarcheert en de afdeelingen van vieren zich bij opvolging in de nieuwe marschrichting begeven.

Groote afwijkingen geschieden op de commando's (teekens), als onder

A vastgesteld. De uitvoering heeft plaats als bij de kleine afwijkingen onder **B**.

Opmerking: Op het uitvoeringscommando (teeken): „*Halt*” marcheert de richtingsguide ééne sectiediepte aan of door en houdt daarna halt.

Halt houden.

Het halt houden der sectie geschiedt op het commando (teeken): „*Sectie — Halt*”, waarna halt gemaakt en zonder commando de richting verbeterd wordt.

12. *Het dekking zoeken in het terrein en het weder voorwaarts gaan.*

Wil de onderwijzer de sectie zich doen dekken, dan geeft hij, c. q. na het commando (teeken): „*Halt*”, het commando (teeken): „*Dekken*”. De S.-Ct. herhaalt het laatste commando (teeken) eerst dan, wanneer op zijn commando de afdeeling een zoodanigen vorm heeft aangenomen, dat van de dekking, die het terrein biedt, op de meest oordeelkundige wijze wordt partij getrokken. Moet vervolgens worden aangemarcheerd, dan doet de S.-Ct. zijne afdeeling, c. q. na het verlaten der dekking, zoo snel mogelijk weder den vorm aannemen, waarin deze zich bevond, voordat het commando (teeken): „*Dekken*” door den onderwijzer gegeven was.

13. *Vormveranderingen.*

A. Uit de linie de marschcolonne formeeren.

1. *Zijwaarts.*

Commando (teeken): „*Rechts*
Links marschcolonne — marsch” („*Halt*”).

Uitvoering: Ieder marcheert in de nieuwe directie, d. w. z. $\frac{\text{rechts}}{\text{links}}$, aan of door (**stelt zich in de bevolen directie, d. w. z. $\frac{\text{rechts}}{\text{links}}$, op**), waarbij de even nummers zich plaatsen als in fig. 2.

2. *Halfzijwaarts.*

Commando (teeken): „*Half*^{*rechts*}
links marschcolonne — marsch” („*Halt*”).

Uitvoering: Ieder stelt zich met het front naar $\frac{\text{rechts}}{\text{links}}$ op, waarbij de even nummers zich plaatsen als in fig. 2; vervolgens marcheert de sectie, front half $\frac{\text{links}}{\text{rechts}}$, aan of door (**over sectiediepte**).

3. *Voorwaarts.*

Commando (teeken): „*Marschcolonne — marsch*” („*Halt*”).

Uitvoering: Ieder stelt zich met het front naar *rechts* op, waarbij de even nummers zich plaatsen als in fig. 2; vervolgens marcheert de sectie, front *links* aan of door (**over sectiediepte**).

Opmerking: Deze overgang moet in iedere willekeurige richting be-

oefend worden, b.v.: „*Richting molen marschcolonne*” of „*Rechtsomkeert Richting hooge boomen marschcolonne*”.

B. Uit de marschcolonne de linie formeeren.

1. Zijwaarts.

Commando (teeken): „ $\frac{\text{Rechts}}{\text{Links}}$ linie — marsch” („**Halt**”).

Uitvoering: Ieder marcheert in de nieuwe directie, d. w. z. $\frac{\text{rechts}}{\text{links}}$, aan of door (**stelt zich in de bevolen directie, d. w. z. $\frac{\text{rechts}}{\text{links}}$, op**), waarbij de aanvankelijke buitenrijen zich plaatsens als in fig. 1.

2. Halfzijwaarts.

Commando (teeken): „ $\frac{\text{Half rechts}}{\text{links}}$ linie — marsch” („**Halt**”).

Uitvoering: de $\frac{\text{rechter}}{\text{linker}}$ voorste guide marcheert in de nieuwe directie aan of door (**houdt daarin halt**); de $\frac{\text{linker}}{\text{rechter}}$ voorste guide begeeft zich zoodra mogelijk achter dezen.

Het overige kader en de manschappen marcheeren in den looppas naast deze beide guides op, waarbij de aanvankelijke buitenrijen zich begeven op de plaatsen, waar zij zich volgens fig. 1 moeten bevinden; nemen daarna den pas van den $\frac{\text{linker}}{\text{rechter}}$ guide van het voorste gelid over (**houden halt**).

3. Voorwaarts.

Commando (teeken): „*Linie — marsch*” („**Halt**”).

Uitvoering: de *rechter* voorste guide marcheert aan of door (**houdt halt**); de *linker* voorste guide begeeft zich zoodra mogelijk achter dezen.

Het overige kader en de manschappen marcheeren met den looppas naast deze beide guides naar *rechts* op, waarbij de aanvankelijke buitenrijen zich begeven op de plaatsen, waar zij zich volgens fig. 1 moeten bevinden; nemen daarna den pas van den *linker* guide van het voorste gelid over (**houden halt**).

Opmerking: als de opmerking onder **A**, doch in plaats van „marschcolonne” te lezen: „linie”.

14. Zoodra de sectie met zekerheid op het onverwachtst alle bewegingen en vormveranderingen in het terrein kan uitvoeren, mag worden aangenomen, dat zij voldoende geoefend is, om tot de compagnieschool over te gaan.

(Wordt vervolgd.)

Over het gebruik van Rijwielen en Motorvoer- en vaartuigen voor Militaire Doeleinden.

DOOR

J. L. v. D. MOER,
Kapitein der Infanterie.

Wij, Nederlanders, gaan niet over één nacht ijs, dit is algemeen bekend. Het is onze gewoonte, alvorens iets nieuws te aanvaarden, er eerst alles in de puntjes van te willen weten, hetgeen, in algemeenen zin gesproken, geen verkeerde eigenschap kan genoemd worden. Gaarne laten wij het Buitenland eerst *proeven nemen* en nieuwigheden invoeren, om vervolgens zelf met die *beproefde* zaken de proefneming nog eens ter dege voort te zetten en dan eindelijk tot de al of niet aanneming te besluiten. Eene dergelijke wijze van handelen heeft, als zoovele zaken, haar *voor* en haar *tegen*. Als nadeel zou men kunnen noemen, dat wij, in zake de invoering van nuttige uitvindingen, bij andere landen meestal achteraan komen. Hiertegenover staat echter het voordeel, dat wij, als Jantje Secuur, rekening kunnen houden met de in de practijk gebleken fouten en gewenschte verbeteringen.

Zoo is het, om op militair gebied te blijven, gegaan met de invoering van een repeteergeweer en nu onlangs weer met die van het snelvuurgeschut. Het heeft wél lang geduurd. Onze bereden artillerie, eenmaal gerangschikt onder de beste van Europa, stond in de laatste jaren met haar bewapening werkelijk ten achter bij die van andere Rijken; maar nu men, na tal van proeven, eindelijk tot de invoering van het snelvuurkanon besloten heeft, weet men ook zeker een vuurmond te bezitten, die den toets met de beste kan doorstaan.

Den zelfden weg zal men ongetwijfeld volgen met motorvoertuigen voor militair gebruik. Het Nederlandsche leger is hiermede nog in zijne kindsheid en komt, als gewoonlijk, op dien weg langzaam achteraan. In bijna alle Europeesche legers hebben de motorvoertuigen reeds burger- — of wat hier meer eigenaardig op zijn plaats is — militair-recht verkregen. Waar in Oostenrijk reeds in 1898 door het oorlogsministerie eené vrachtautomobil werd aangekocht, kon twee jaren later onze toenmalige Minister van Oorlog niet besluiten, in te gaan op het voorstel van den Hoofd-intendant, den Generaal-Majoor VAN GENDT, om met een

dergelijk voertuig ook hier *proeven* te nemen. De kosten, ad *f* 6000, zouden voor het oorlogsbudget te *drukkend* zijn!

Aan Z.E. den Luit.-Generaal SNIJDERS, Inspecteur der Infanterie, zegt de schrijver van „De Automobiel in 's Lands Historie”, komt zeker de eer toe het eerst de automobiel ten onzent practisch te hebben toegepast bij de groote manoeuvres. Het waren automobielen *Peugeot* van de firma VERWEY EN LUGARD te 's-Gravenhage, welke voertuigen, ten getale van 3, in 1902 bij de najaarsoefeningen in Gelderland werden gebezigd, tot groote tevredenheid van den inspecteur voornoemd, en ook van den leider, den Gen.-Majoor W. DULCKER.

Deze schreef hierover o. m. aan genoemde firma, dd. 9 Oct. 1902:

„In antwoord op Uw schrijven van 26 Sept. 1902, heb ik de „eer U, mijne Heeren, te berichten, dat door mij aan den Minister van Oorlog is gerapporteerd, dat de automobiele rijtuigen „bij de veldoefeningen in 1902 uitstekende diensten hebben be- „wezen, en dat het zeer te betreuren was, dat door U niet *kon* „worden voldaan aan de afspraak tot beschikbaarstelling van twee „automobiele vrachtwagens. ¹⁾

„Niet alleen door de groote snelheid hebben die rijtuigen uit- „muntende diensten bewezen, om officieren van den Divisiestaf „in korten tijd over groote afstanden te verplaatsen, doch ook „door de omstandigheid, dat die voertuigen steeds beschikbaar „waren om onmiddellijk te worden gebruikt.”

Zooals bekend is, maakten bij de laatst gehouden groote manoeuvres de Inspecteur der Infanterie en de Commandant der 2^e Divisie wederom gebruik van automobielen *Peugeot*. De Generaal-Majoor A. J. PRINS bezigde als leider der oefeningen het te zijner beschikking gestelde voertuig niet alleen om zich van en naar het manoeuvreterrein te doen vervoeren, maar tevens om de kantonnementen, voorposten en bivaks te bezoeken. Het groote nut hiervan hoop ik hieronder aan te toonen, waar ik in de gelegenheid zal zijn ook de meening in deze weer te geven van militaire autoriteiten in andere landen, waar reeds herhaaldelijk proefnemingen op groote schaal met, wat de Duitschers noe-

¹⁾ In het gedenkboek „De Automobiel in 's Lands Historie 6—22 April 1903” komt hieromtrent de volgende opheldering voor:

„Ook zou de Intendance voor haar tak van dienst gebruik hebben gemaakt van twee groote vrachtwagens, maar dit vond niet plaats, daar de Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid goed vond de Rijvergunning van de firma VERWEIJ EN LUGARD in te trekken, en de firma nu de verantwoordelijkheid niet op zich wilde nemen, de nieuwe machines te laten uitkomen, zonder dat zij zelve in de gelegenheid was de wagens in kwestie aan een flinke proef te onderwerpen, voordat zij in dienst traden. Dit toch was onmogelijk, daar door de ministerieele beschikking het bedrijf van de firma VERWEIJ EN LUGARD feitelijk voor zes weken geschorst was.

De vrachtwagenproef ging dus niet door, zeer tot schade van het algemeen belang en van den intendancedienst in het bijzonder.”

men „zelfbewegers”, plaats hadden. Het groote voordeel van de gemakkelijke en snelle verplaatsing behoeft eigenlijk niet eens in het licht te worden gesteld. Dit wordt immers door *iedereen* begrepen!

Om een enkel voorbeeld te noemen. De Luit.-Generaal SNIJDERS moest op 10 Sept. 1904 tegenwoordig zijn bij de vaandeluitreiking in de legerplaats bij Milligen. Z.E. woonde den 9^{en} t. v. de manoeuvre bij *Gervens* en *Nunen** in Noord-Brabant bij, stapte na afloop van de bespreking in laatstgenoemd dorp ten half twee in zijn auto en kwam den zelfden dag om halfzes te *Milligen* aan (via Grave, Nijmegen, Arnhem.) Den 10^{en} werd de terugtocht ten 2 uur n.m. aanvaard en arriveerde men ten halfzes in *Eindhoven*.¹⁾

Om het groote nut van motorvoertuigen voor militaire doeleinden duidelijk te doen uitkomen, meen ik niet beter te kunnen doen dan een en ander mede te deelen (voor sommigen wellicht: in herinnering te brengen), betreffende de ondervinding op dit gebied in vreemde legers reeds opgedaan. (Wat ons eigen leger betreft, hoop ik op het gebruik van auto's bij de najaarsoefeningen in 1904 aan het slot terug te komen.) Ik wensch dan in de eerste plaats het oog te richten naar *Frankrijk*, het land, waar het automobilisme reeds vóór eenige jaren eene hooge vlucht heeft genomen.

Bij de groote manoeuvres in *Beauce* in 1900 werden automobiele vrachtwagens gebezigd voor den aanvoer van levensmiddelen, fourage en munitie en voor de evacuatie van zieken en gewonden. Daarbij werd somtijds een trein van 20 vrachtwagens door ééne auto voortbewogen. Dat zulk een trein op de gewone wegen vrij kleine bochten kan maken, waarbij de wagens elkaar volgen, als liepen zij op rails, dankt men aan eene merkwaardige uitvinding van den Kolonel RENARD, die in deze het ei van Columbus blijkt gevonden te hebben. In aanmerking nemende, dat men met elk van de hierbedoelde voertuigen 12 à 1300 KG. goederen kon vervoeren, werd dus met zulk een konvooi telkens eene hoeveelheid van 24 à 26.000 KG. getransporteerd, waarvoor onder gewone omstandigheden zeker 40 à 50 paarden met geleiders zouden noodig geweest zijn, terwijl het vervoer dan veel meer tijd zou hebben gevorderd. Aangezien de bivaks en kantonnementen vrij ver uit elkaar lagen, werden de wagens op bepaalde punten in de nabijheid afgekoppeld en verder met trekdieren op de plaats van bestemming gebracht, wat zonder veel moeite kon geschieden. Met de ledige voertuigen gingen zieken, gewonden en ledige pakmiddelen terug.

Welke zijn nu de voordeelen, die bij een dergelijk transport in het oog springen? 1°. Besparing van de krachten der paarden; 2°. vlugge bediening; 3°. besparing van geleiders; 4°. de grootere hoeveelheid

¹⁾ Opmerking verdient, dat, indien van spoortreinen was gebruik gemaakt, bijna den dubbelen tijd zou noodig geweest zijn, ten gevolge van de minder goede aansluiting. Bovendien zou dan ook een gedeelte van den weg per rijtuig moeten zijn afgelegd.

goederen, welke men telkens kan vervoeren. De redactie van „La France Automobile” zegt: „Majoration des effectifs, réduction des dépenses, diminuation des impédimentä.”

In België nam men in het zelfde jaar den maatregel om de bepakkung van de carabinieri-cycliste bij de najaarsmanoeuvres per auto te vervoeren. Een onmiddellijk gunstig gevolg hiervan was, dat de carabinieri de cavalerie bij den ophelderingdienst veel beter konden ondersteunen.

Dat men in Engeland het nut van motorvoertuigen voor het leger ook reeds spoedig heeft ingezien, mag zeker wel blijken uit den wedstrijd, dien de Minister van Oorlog aldaar in 1901 uitschreef en waarbij prijzen van 6000, 4000 en 1200 gulden werden beschikbaar gesteld. Eene van de voorwaarden was, dat de automobielen onder bepaalde omstandigheden ook op slechte wegen en door het terrein moesten rijden. De auto zelf moest 3, en de aangekoppelde wagen 2 ton gewicht kunnen vervoeren. (1 ton = 1000 KG.) Een soortgelijken wedstrijd hield men in 1903 in Frankrijk, gedurende 8 dagen, over een afstand van 510 KM. Het concours werd geopend door niemand minder dan den Minister van Oorlog zèlf, die besloten had, dat de eerste drie automobielen, welke aan de gestelde voorwaarden voldeden, door het Rijk zouden worden aangekocht. Elk voertuig moest 1600 KG. goederen kunnen vervoeren, terwijl tot mededingen alléén werden toegelaten wagens, die in Fransche fabrieken waren vervaardigd.

Ook in Oostenrijk, waar, zooals ik boven opmerkte, reeds in 1898 door het Ministerie van Oorlog eene vrachtauto werd aangeschaft, nam men herhaaldelijk hoogst belangrijke proeven. Over een paar daarvan wensch ik hier eenige bijzonderheden mede te deelen.

Onder leiding van Ritmeester HAMMERSCHMIES werd een trein samengesteld uit eene stoom-auto en 4 gewone wagens van den trein, te zamen eene lengte van 30 Meter hebbende. De auto had eene machine van 50 P.K. en een eigen gewicht van 5500 KG. De transportwagens wogen elk 750 KG. De machine werd belast met een gewicht van 1000 KG. hoefijzers, 1000 KG. kolen en 2000 KG. water; op drie der wagens werden medegevoerd 2000 KG. hoefijzers, op den vierden wagen de deelnemers. In het geheel gingen 16 personen mede en had de auto een totaalgewicht van 20,200 KG. te trekken. De Fransche fabrikant, de heer TURGAN, van de firma TURGAN-FOY ET CIE, die met de auto den 1500 KM. langen weg van Parijs naar Weenen in 14 dagen had afgelegd, geleidde persoonlijk den trein. Eene reserve-auto van 35 P.K. werd door een onderofficier en een soldaat van den artillerie-trein bediend. Na eenige uitstekend gelukte proeven in het wenden, op het plein vóór de kazerne, werd de tocht aanvaard over Klosterneuburg, door het Weidlingthal over den Sauberg en Hermannskogel naar Sievering, en daarna over Kahlenbergerdorf terug naar Klosterneuburg.

Tot aan de steile hellingen van den Sauberg ging alles uitstekend

en verkreeg men eene snelheid van 4 tot 10 KM., waarbij soms hellingen van 1: 8 en 1: 10 werden genomen. Bij de Weidlingbeek werd water ingenomen. Na het Weidlingthal bijna gepasseerd te zijn, moest men een, dwars door het weiland gemaakten, hulpweg volgen, waar de raden van den tracteur zoo diep in zonken, dat de trein tot staan kwam. Men was genoodzaakt de machine met eene dommekracht omhoog te heffen en planken onder de raden te leggen, waardoor men een uur oponthoud had.

Bij de steilste helling van den Sauberg (16 %) was men genoodzaakt een der belaste voertuigen af te koppelen en door de reserve-automobiel te doen trekken, overigens liep de tocht geheel zonder haperingen af en bereikte men eene snelheid van 10 KM.

Eene andere proef, zoogenaamde Dauer-Erprobung, had in Juni d.a.v. plaats met twee lastwagens, bestemd voor de militaire verplegingsmagazijnen te Krakau en te Przemysl. De wagens werden te Weenen belast met een gewicht van 2500 KG., waarmede ze naar hunne bestemming reden. De contrôle was opgedragen aan den Kapitein ROBERT WOLFF van de Technische Legercommissie en aan den 1ste Luitenant FRITZ RECHL, werkzaam aan het Ministerie van Oorlog. Als chauffeurs traden 4 onderofficieren op, die voor deze betrekking waren opgeleid aan de fabriek van DAIMLER.

Behalve enkele kleine, oogenblikkelijk te verhelpen bezwaren, vertoonde de eene wagen over den geheelen afstand geen gebreken. De andere daarentegen ondervond nog al vertraging, ten gevolge van eene kleine fout in de constructie. De ventilator van het koel-apparaat was n.l. te dicht bij de voor-as geplaatst en raakte den grond, wanneer bij groote oneffenheden van den weg de veeren soms wat ver doorbogen. Nadat dit eenige malen had plaats gehad en ook de as begon te verbuigen, besloot men den ventilator weg te nemen. Maar nu moesten de wagenbestuurders maatregelen treffen, ten einde te voorkomen, dat de motor zou warm loopen. Ik zal hier niet in bijzonderheden treden over de wijze, waarop zij van een oud petroleum-vat gebruik maakten, dat zij, met water gevuld, op den wagen laadden en door middel van een slang met den zoogenaamden bijenkorf verbonden, enz. Genoeg zij het mede te deelen, dat zij, dank zij hunne technische opleiding, de bezwaren wisten te overwinnen en den tocht tot een goed einde te brengen. De 740 KM. werden afgelegd in 70 uren, wat dus eene gem. snelheid geeft van 10 KM. En deze uitkomst mag alleszins bevredigend worden genoemd, in aanmerking genomen de vele steile hellingen en het vaak ondervonden oponthoud bij het passeeren van voertuigen en van bewoonde oorden.

Uit het hierboven medegedeelde, blijkt naar mijne meening duidelijk, dat het legerbestuur in verschillende landen wel degelijk het groote nut van militaire motorvoertuigen inziet. Het gebruik van deze voertuigen in de Europeesche legers neemt dan ook van jaar tot jaar toe.

Bij de manoeuvres in Oostenrijk-Hongarije werden in 1903 drie per-

sonenwagens, twee vrachtwagens en twaalf motorfietsen gebezigd, en dit aantal zou nog grooter zijn geweest, wanneer de betrokken firma's de bestelde voertuigen op tijd hadden gereed gehad.

Ik wensch thans iets te zeggen over de gewone en over de motor-tweewielers.

Reeds dadelijk meen ik te mogen beweren, dat de berijder van een motorfiets zich veel minder vermoeit dan iemand, die zich alleen door voortdurend trappen in beweging kan houden; zijn geest zal dus op den duur frisscher blijven. De motorwielrijder heeft bovendien het voordeel van de snellere verplaatsing; hij kan zelfs zoo noodig nog iemand op eene gewone fiets voorttrekken.

Door in het buitenland genomen proeven is het vraagstuk van het militaire motorrijwiel reeds tot eene vrij bevredigende oplossing gekomen. Ten einde dit aan te toonen, zal ik een oogenblik het woord laten aan den Duitschen Kapitein REINECKE, die bij de Kaisermanöver in 1903 als commandant van het wielrijderdetachement in Posen optrad. Hij zegt dan o. m. over het gebruik van motorfietsen:

„De omstandigheid, dat men de snelheid naar verkiezing regelen kan, „laat niet alleen toe eene wielrijderafdeeling spoedig in te halen, „maar haar ook in langzaam tempo te begeleiden. Ik heb ook beproefd „een of twee man op sleeptouw te nemen. Dit gelukte zeer goed en „gaf het voordeel, dat ik altijd een paar man bij mij had, die mij „anders niet hadden kunnen volgen. Zij dienden mij tot dekking of „konden ieder oogenblik berichten overbrengen. Van groot nut was mij „het motorrijwiel bij het verkennen van stellingen, welke ik met de „wielrijdercompagnie wilde bezetten. Daar ik bedoelde punten snel „kon bereiken, had ik gelegenheid mij goed te oriënteren en mijn „besluiten te nemen vóór de aankomst der compagnie. Verder had ik „zeer veel voordeel van mijn motor bij het kwartiermaken, bij het „overbrengen van gewichtige berichten of wanneer ik met mijn partij- „commandant verbinding moest zoeken.

„Voor nachtelijke ondernemingen is het motorrijwiel wegens het „geluid, dat zij veroorzaken, minder goed te gebruiken. De ondervinding „heeft mij geleerd, dat dit vervoermiddel voor militaire doeleinden „zeer practisch en werkelijk in het belang van den dienst is.

„Ik zie er groote voordeelen voor den oorlog in, wanneer wielrijder- „afdeelingen van motors worden voorzien. In elk geval is het zeer „gewenscht, dat de commandant, zijn officieren en enkele manschappen „over een motor kunnen beschikken.”

Tot zoover het rapport van Kapitein REINECKE.

Ik mag ook niet onvermeld laten de in het Oostenrijk-Hongaarsche leger genomen proeven met den motor-tweewieler, die bij de manoeuvres in 1903 in velerlei opzichten aan de verwachtingen beantwoordde.

Zes weken te voren werden 2 officieren, 4 onderofficieren en eenige manschappen ter opleiding aan verschillende fabrieken gedetacheerd.

Gedurende dezen leertijd hebben zij allen meer dan 1000 KM. gereden. Op het manoeuvreerterrein werd aan hen hoofdzakelijk opgedragen het overbrengen van berichten, zoowel bij dag als des nachts, op kunst- en landwegen. De wegen waren met eene dikke laag stof, en bij regenachtig weder met modder bedekt, doch bezwaar leverde dit niet op. Aangezien de troepenafdeelingen niet ver uit elkaar ondergebracht waren, kon het gebruik der motorfietsen feitelijk nog niet in zijn vollen omvang worden nagegaan.

Gemiddeld is met eene snelheid van 38 KM. gereden. Belangrijke reparaties kwamen niet voor en, wat zeker niet van belang ontbloomt is, het is niet ééne enkele maal gebeurd, dat een rijder zijn doel niet kon bereiken.

Interessant is ongetwijfeld de proef, die 25 April 1903 werd genomen met de vervolging van een luchtballon door de 30 man sterke afdeeling motorwielrijders van de Oostenrijksche Touringclub. Aartshertog LEOPOLD SALVATOR, een groot bevorderaar van sport en vooral van het automobilisme, maakte de luchtvaart mede in gezelschap van Kapitein KALLOB, commandant van de luchtscheepvaart-afdeeling en van den 1ste Luitenant VON KORWIN.

Ondersteld werd, dat de motorafdeeling behoorde tot het insluitingsleger van eene vesting, welker bezetting per ballon berichten wilde verzenden. De schipper moest alle mogelijke moeite doen om aan de vervolgers te ontkomen.

Om de proef niet al te lang te doen duren, was bepaald, dat de ballon uiterlijk op 50 KM. afstand van de opstijgingsplaats (het exercitieterrein vóór het arsenaal te Weenen) of twee uren na het vertrek moest dalen. Verder werd aangenomen, dat de berichten in handen van de vervolgers zouden vallen, wanneer een of meer van dezen bij de landing of uiterlijk binnen 10 minuten daarna aanwezig zouden zijn.

Het weder was helder en de wind zwak, twee voordeelen dus voor de wielrijders. Daarentegen nam de ballon een zoodanigen koers, dat de laatstgenoemden bijna voortdurend genoodzaakt waren zich door zeer moeilijk terrein te bewegen. Bovendien toonden de luchtreizigers de kunst te verstaan, om van alle zich aanbiedende goede kansen gebruik te maken. De Aartshertog koos de landingsplaats zoodanig uit, dat de vervolgers, ofschoon binnen de toegestane 10 minuten in de nabijheid, hun neus stootten voor een 15 meter breed zijtakje van den Donau. En alvorens deze hindernis overwonnen was, was juist de tijd verstreken.

De ballon steeg des ochtends ten 8 uur op en dreef aanvankelijk naar het Zuiden, wat ook door vakmannen was voorspeld. Vandaar dat de motorwielrijders hunne richting eveneens naar het Zuiden namen. Maar na een kwartier bewoog de ballon zich naar het Westen en naderhand naar het Noorden, zoodat de kans groot werd, dat de vervolgers hun doel in het gebergte uit het oog zouden verliezen.

Wat hun de vervolging nog bezwaarlijker maakte, was de omstandig-

heid, dat zij in het Wienerwald slechts weinig wegen tot hunne beschikking hadden, zoodat zij niet altijd op het gewenschte oogenblik van richting konden veranderen. Daarbij kwam nog, dat, ten gevolge van den regen, de wegen glibberig waren, zoodat er veel kans op slippen bestond.

Eindelijk hadden de voorste vier vervolgers de laatste hoogte overwonnen en zagen zij den ballon op het Tullnerfeld reeds aan het dalen. Dit was het sein voor den eindspurt. Met eene bewonderenswaardige bravoure werd gereden, maar toen de ballon op den grond kwam, waren de motorrijders nog door eene breede terreinstrook van het landingspunt gescheiden. Nu moest er in 10 minuten tijds nog heel wat gebeuren. De voorste wielrijder liet zijn machine in den steek, liep al wat hij loopen kon, over een afstand van bijna $1\frac{1}{2}$ KM., dwars door het terrein en... stond toen vóór het water, evenals twee zijner kameraden, die langs een omweg met hun motorfiets waren aangekomen.

De Aartshertog riep hun toe: „zwemmen, zwemmen!” en werkelijk liep de heer ECKERL dadelijk in het water, dat hem niet verder dan tot het middel reikte. Ongelukkigerwijze kwam hij nog te vallen, zoodat hij druipnat de overzijde bereikte en juist één minuut te laat was.

Naar aanleiding van de genomen proef, richtte het „Neue Wiener Tageblatt” tot Aartshertog LEOPOLD SALVATOR eenige vragen. Uit diens antwoorden zij hier het volgende medegedeeld:

„Op verschillende gronden kan worden voorspeld, dat het motorrijwiel bij den ophelderings-, verkennings- en ordonnansendienst van groote beteekenis zal worden. Een luchtschipper zal aan een goed aangevoerden troep motorwielrijders bezwaarlijk kunnen ontkomen, tenzij de luchtstromingen en het terrein hem bijzonder begunstigen en hij door wolken, bosschen, enz. aan het gezicht onttrokken wordt.

De gevangenneming van luchtschippers, die berichten overbrengen, zal kunnen plaats hebben, wanneer de motorwielrijders, die met de karabijn behooren gewapend te zijn, zich op het oogenblik van de landing binnen gewerschotsafstand bevinden. Bij de gehouden proef zou de bemanning van den ballon gelegenheid gehad hebben om te ontkomen, vooral omdat zij zich in eigen land bevond en dus op de hulp der inwoners kon rekenen. Wij trachtten steeds hooger te komen en hoopten daardoor te profiteeren van de afwisselende luchtstromingen. Hierbij werd ballast uitgeworpen en lieten wij soms het ventiel werken. Wij bereikten eene hoogte van 2800 meter, maar zagen toch voortdurend onze vervolgers en de automobielen, die medereden, en bovenal hoorden wij voortdurend hun signalen. Wij maakten tijdens onze luchtvaart de opmerking, dat in *dit* geval automobielen wellicht nog meer kans zouden gehad hebben ons in tijds op het landingspunt te bereiken.”

Uit het boven medegedeelde en ook naar aanleiding van resultaten, verkregen bij andere proeven, waarvan ik de rapporten gelezen heb, meen ik wel de conclusie te mogen trekken, dat het gebruik van

motorrijwielen ook in ons leger van zeer groot nut kan zijn. Bij eene herziening van ons Voorschrift op den Velddienst zal men onder het hoofdstuk; „Ordonnansendienst en Correspondentiemiddelen” dan ook zeker deze moderne voertuigen niet langer onvermeld kunnen laten.

Ook bij dekking van konvooien en bij den oorlog in het polderland, waar de werking der cavalerie vaak zeer beperkt zal zijn, zullen afdeelingen motorwielrijders zonder eenigen twijfel uiterst belangrijke diensten kunnen bewijzen. Ik vrees echter, dat het vormen van zulke korpsen in ons leger, waarin men *tot kort geleden* de gewone wielrijders nog maar *uitsluitend als ordonnansen* kende, binnen afzienbaren tijd niet te verwachten is, alleen reeds wegens de kosten.

In het laatst uitgekomen rijwielvoorschrift is bepaald, dat men onze wielrijders ook in afdeelingen vereenigd kan bezigen voor den veiligheids- en verkenningsdienst, enz. Zij moeten dan met het geweer gewapend worden. De vraag is echter m. i. gewettigd: „Waar haalt men op een zeker oogenblik te velde die geweren vandaan?”

De thans gemaakte bepaling zal vermoedelijk als een overgangsmaatregel moeten beschouwd worden, want op den duur zullen wij — *alweer naar het voorbeeld van het buitenland* — tòch tot de oprichting van wielrijdercompagnieën moeten overgaan. De voorspelling is zeker niet gewaagd, dat deze voor de verrichting van tactische handelingen de voorkeur zullen verdienen boven bereden infanterie.

Belangrijk schijnt mij toe hetgeen de Fransche Kapitein GÉRARD, de bekende rijwiel-specialiteit, hierover zegt in zijn pas verschenen werk „Conséquences tactiques de la Création de l'Infanterie cycliste”. Het is eene studie op de kaart naar aanleiding van de studie op het terrein van de „Conséquences tactiques des Progrès de l'Armement” van den Generaal LANGLOIS, waarin eene vierdaagsche manoeuvre wordt uitgewerkt tusschen twee legers, elk bestaande uit vier legerkorpsen, en waarin het bewijs wordt geleverd, dat de vooruitgang in de bewapening de wezenlijke gronden der tactiek niet heeft gewijzigd. Kapitein GÉRARD gaat nu in zijne studie na, welke veranderingen in het gevecht zouden kunnen ontstaan zijn, wanneer aan elk der legerkorpsen een bataljon wielrijders van 800 man (4 compagnieën) was toegevoegd geweest.

Het loont wel de moeite dit boekje aandachtig te lezen, want het bevat o.m. ook omtrent bereden infanterie en cavalerie zeer nuttige wenken en opmerkingen, met voorbeelden uit de laatste oorlogen. Men is ten onzent gewoon geraakt om alles, wat over de oostelijke grens omtrent legeraanvoering, tactiek en wenken voor oefeningen wordt geïmporteerd, als eene soort evangelie te beschouwen. Het kan daarom zeker geen kwaad ook eens kennis te maken met het werk van genoemden Franschen kapitein. Ik heb bij het doorlezen daarvan den indruk gekregen, dat er een frissche geest door waait, en wij hebben daaraan van tijd tot tijd wel eens behoefte. Ik zal er hier een en ander uit aanteekenen:

„Eene goed georganiseerde wielrijderafdeeling is aan niets gebonden.

Zij kan overal komen *als gewone infanterie*, strijden als deze en uitmuntend voor zichzelf zorgen, wanneer eene bijzondere opdracht haar voor zekeren tijd van de cavalerie of de infanterie, waarbij zij is ingedeeld, verwijderd houdt.

Bij alle oefeningen en manoeuvres, waaraan ik gedurende acht jaren met wielrijderafdeelingen heb deelgenomen, is mijne afdeeling in geen enkele omstandigheid, en onverschillig in welk terrein wij ageerden, gedwongen geweest werkeloos te blijven. En de oorzaak hiervan is zeer eenvoudig. Ik heb steeds gezorgd, het te bereiken doel in het oog te houden, en ik heb het rijwiel nooit anders beschouwd dan als een middel, waarover ik beschikken kon, om mijn taak te vergemakkelijken. Zoolang mogelijk heb ik dus gebruik gemaakt van de wegen, doch, waar noodig, aarzelde ik niet mij in het terrein te begeven. En waarom zou ik ook anders gehandeld hebben? Bedient de infanterie zich niet eveneens zoo lang mogelijk van de wegen en blijft zij daarop, wanneer haar taak haar in het terrein roept? Doen cavalerie en artillerie niet juist het zelfde? Men beweert, dat de wielrijders hunne snelheid verliezen, zoodra zij de wegen verlaten. Maar ik vraag, of de tactiek voor hen dan uitsluitend *snelheid* voorschrijft. De infanterie komt in het terrein toch óók niet zoo snel vooruit, en zijn de bereden wapens dan altijd in draf of in galop?

Het is juist een voordeel van eene wielrijderafdeeling, dat zij als infanterie optreedt. Zij heeft bovendien geen hinderlijken nasleep van paarden en voertuigen en daarom kan zij *overal* komen.

Hoofddoel voor eene wielrijderafdeeling moet zijn: naar een bepaald punt of in eene bepaalde richting snel een infanterietroep te verplaatsen. Komt zij aan een terrein, waar niet gereden kan worden, welnu, dan doet zij dienst als het gewone voetvolk met de machine op den rug."

Ten einde het bewijs te leveren, dat wielrijderafdeelingen wel degelijk in staat zijn om van de wegen af te wijken, heeft Kapitein GÉRARD na afloop van de manoeuvres in 1902 den volgenden proefrit gedaan. Op de kaart van Mézières trok hij eene rechte lijn van het station te Sedan naar den toren van Beaumont, en aan beide zijden van deze lijn zette hij een stroók uit ter breedte van 750 meter. Op den 22sten September vertrok hij des ochtends, ten 5 uur, met zijne compagnie van Sedan, en zonder de 20 KM. lange, uitgezette terreinstroók te verlaten, ging hij recht op Beaumont aan, waar hij ten 7⁵⁷ v.m. aankwam. Omwegen en terreinverheffingen medegerekend, werd aldus een afstand van 24 KM. in 3 uren afgelegd, hetgeen eene gemiddelde snelheid geeft van 8 KM.

Het terrein was oneffen en doorsneden (men moest o. m. drie beken overtrekken), van bepaald goed berijdbare wegen kon slechts over een afstand van 8 KM. worden gebruik gemaakt, terwijl men 6 KM. met de machine op den rug door bouwland en bosch marcheerde. Men ging zelfs 1 KM. ver door het bosch, zonder van eenigen weg gebruik te

maken, en toch waren de manschappen volstrekt niet bijzonder vermoeid.

De Schrijver trekt ten slotte de volgende conclusies voor het gebruik van rijwiel-afdeelingen in den toekomstigen oorlog:

I. Verkenning van den vijand door cavalerie, en onmiddellijk contact zoeken met zijne infanterie-voelhorens, over een uitgebreid front, door al de beschikbare bataljons wielrijders. Bij een terugtocht een gordijn vormen achter het leger, waardoor dit aan beweeglijkheid wint, wat de tegenpartij verliest. De werking der eigen cavalerie wordt vergemakkelijkt, terwijl die van de ruitery der tegenpartij bemoeilijkt wordt.

II. Voeling zoeken met voorhoeden of gemengde detachementen. De bataljons wielrijders begeven zich naar de vleugels en hechten zich aan 's vijands flanken vast, in vereeniging met de cavalerie, waardoor omtrekkingen of bedreigingen op de eigen flanken worden tegengegaan.

III. Bij het algemeen gevecht detacheert men een bataljon wielrijders met cavalerie en lichte artillerie op de vleugels. Zij bewaken zorgvuldig 's vijands flanken, waardoor het eigen leger op zijne flanken meer beveiligd wordt.

IV. Bij het doorzetten van den aanval gebruikt men de wielrijders, wáár men wil.

V. Bij eene vervolging van den vijand hechten de wielrijderbataljons zich aan diens flanken en bedreigen zijn terugtochtsweg.

VI. Bij een terugtocht van het eigen leger bereiden de wielrijderbataljons van de reserve de opnamestelling voor, terwijl die van de vleugels de flanken beschermen.

(Wordt vervolgd.)

Aanteekeningen betreffende den Russisch-Japanschen oorlog.¹⁾

(Ontleend aan RASWJEEDTSCHIK.)

(Vervolg van blz. 630.)

De operatiën, door de Japanners tegen Wladiwostok ondernomen, bleven tot dusverre een demonstratief karakter behouden, terwijl de Russische legers in Mandschoerije voortgingen zich krachtig te versterken, met name op de beide vleugels bij Girin en Koeantschentsie.

De houding der Chineezzen op den Russischen linkervleugel, ten oosten van de lijn Xersoe—Taoloe is vijandig; herhaaldelijk worden de Russische fourageurs uit de dorpen met geweschoten ontvangen, terwijl òf geweigerd wordt producten te verstrekken, òf buitensporig hooge prijzen worden gevraagd.

¹⁾ Bij K. B. van 17 (30) Mei j.l. werden de 1ste en 2de batterijen van de 31ste en 35ste artilleriebrigaden vereenigd tot de 10^e Oost-Siberische scherpschuttersartilleriebrigade.

Bij Besluit van den Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht in het Verre Oosten van 27 Juni (10 Juli) 1905 zijn:

de 1ste en 2^e batterij van het 4de mortierregiment vereenigd tot de 9^e mortierartilleriedivisie;

de 3de en 4^e batterij van dit regiment tot de 10^e mortierartilleriedivisie;

de 1ste en 2^e batterij van het 5de mortierregt. " " 11^e " "

de 3de en 4^e " " dit regiment " " 12^e " "

en de 1ste en 2^e Oost-Siberische mortierbatterij tot de Oost-Siberische mortierartilleriedivisie.

Uit berichten blijkt, dat de 1ste, 2^e en 5^e scherpschuttersbrigaden tot divisiën zijn gereorganiseerd en vereenigd tot het 1ste Gemengde Scherpschutterskorps.

Geformeed werden de Oost-Siberische bergbatterijen Nos. 19—26 uit personeel van de 1ste, 2^e en 3^e Grenadier- en de 1ste, 2^e, 12^e, 14^e en 18^e artilleriebrigade.

De temperatuur op het oorlogsterrein was zeer hoog, terwijl den 22sten Juni (5 Juli) de regenperiode aanving, hetgeen niet belette, dat verkenningen aan beide zijden voortgang vonden.

Den 16en (29) Juni ondernamen Kozakken in het centrum aan den spoorweg eene verkenning; de Japansche voorposten werden aanvanke-lijk teruggedreven, doch weldra werd zoodanige tegenstand ontmoet, dat van een verder doordringen moest worden afgezien.

Bij Beixie hadden bij de Russische voorposten schermutselingen met Japansche verkenningsafdeelingen plaats.

Den 18en Juni (1 Juli) werd door deelen van het detachement van Generaal MISCHTSCHENKO eene verkenning ondernomen.

Uit Ljaojan-tshoenpen in eenige colonnes zuidwaarts rukkende, stootte men reeds ten 9 uur v.m. op den vijand, die eene krachtig versterkte stelling bij het dorp Sanwaitsie bezet hield. Het nu volgende vuurgevecht had echter een zeer traag verloop, daar de aankomst van eene der colonnes, die te ver afgebogen was, moest worden afgewacht. Eerst ten 3 uur n.m. begonnen de Russen tegen de Japansche stelling op te rukken en maakten zich, na eene krachtige voorbereiding door artillerievuur, ten 8 uur n.m. daarvan meester.

Tegenaanvallen, door de Japanners ondernomen, werden, bijna zonder verliezen aan Russische zijde, afgeslagen. Gedurende den nacht trokken de Russen echter wederom op hunne vorige stellingen terug. De verliezen der Japanners waren belangrijk; op de vleugels van hunne stelling werden meer dan 200 dooden gevonden. Uit buitgemaakte munitie bleek, dat de Japanners van z.g. dum-dum kogels gebruik maken.

Den 20sten Juni (3 Juli) viel eene verkennende Japansche afdeeling in eene hinderlaag, door ochotniks gelegd, en verloor ongeveer 20 man.

Den 22sten Juni (5 Juli) werden de Russische voorposten bij Beinxe en Logoeshan gedwongen eenigszins terug te trekken.

Ten 2 uur v.m. van den 24sten Juni (7 Juli) trokken de Japanners wederom tegen de Russische voorposten bij Logoeshan op, waarbij het artillerievuur door hen geopend werd. De Russische veldwachten weken eenigszins terug, doch hernamen in den loop van den dag hunne vorige stellingen.

Eene gewelddadige verkenning door eenige Japansche bataljons en eskadrons, met artillerie, in het rayon van den Russischen rechtervleugel ondernomen, werd door de vijandelijke voorposten tot staan gebracht.

Den 25sten en 26sten Juni (8 en 9 Juli) hadden in de lijn Dagoetsjatsie—Schimjaotsie eenige schermutselingen bij de voorposten plaats. In het dal van de Xami-xe werd door de Russen eene verkenning ondernomen.

Den 30sten Juni (13 Juli) werden de Russische voorposten ten oosten van Palitoen (5 werst ten Z. van Silitoen) gedwongen terug te trekken, doch hernamen na eenige uren weder hunne vorige stellingen.

Eene Kozakkenrasjeesd, in de richting van Sidjasa verkennende, werd uit loopgraven bij het dorp Sjoedjasa onder vuur genomen. Het bleek, dat Sidjasa door een detachement, uit de 3 Wapens bestaande, bezet was.

Den 6^{en} (19) Juli trachtten verkennende Japansche afdeelingen herhaaldelijk op den linkervleugel door de Russische voorposten heen te breken, zonder dat zulks echter gelukte.

Den 7^{en} (20) Juli werd door de Russen eene gewelddadige verkenning in de richting van Joelantsie ondernomen.

Ten 10 uur v.m. stuitte de Russische rechtercolonne op eene stelling, welke de Japanners, 4 werst ten N. van Joelantsie, bezet hielden. De Russen ontwikkelden zich tot het gevecht, terwijl hunne linkercolonne de vijandelijke stelling omtrok. Na een vrij hevigen strijd trokken de Japanners op Joelantsie terug.

In Korea bezette eene Russische cavalerie-afdeeling den 18^{en} Juni (1 Juli) eenige dorpen op den weg Xoentschoen—Kengschen, ten Z. van Koepoengsan, en zette den volgenden dag hare beweging zuidwaarts naar den Tschaganpas voort. Den 22sten Juni (5 Juli) had in de omstreken van Poereng een gevecht plaats. Langs den kustweg rukten de Japanners tot aan Poetschotin (25 werst ten O. van Poereng) voort.

Volgens berichten uit Vladiwostok verschenen gedurende de maand Juni vier maal Japansche torpedobooten aan de kust bij den ingang van de Oessoeroeski-baai. Deze torpedobooten kwamen uit Gensan, de basis voor het Japansche eskader, dat in de Japansche zee kruist. Russische torpedobooten waagden zich tot aan den mond van de Toemen.

Vladiwostok is in geduchten staat van tegenweer gebracht. Aan de zeezijde wordt de vesting door 7 groote forten en 38 kustbatterijen, meest op de eilanden aangelegd, verdedigd. Aan de landzijde zijn eenige verdedigingsliniën aangelegd, waarvan de buitenste op 14 werst van de vesting verwijderd is. Het garnizoen wordt op 85.000 man met 2.000 vuurmonden en mitrailleurs geschat.

Blijkbaar opereeren in Noord-Korea 2 Japansche divisieën, gesteund door Xoenoesen-benden onder aanvoering van Japansche officieren.

Den 4^{en} (17) Juli vertoonde zich een Japansch eskader van 4 kruisers en 6 torpedojagers aan de kusten van Korea, kruisende tusschen den mond van de Toemen en Kaap Linden (45 werst ten Z.W.) met het klaarblijkelijk doel de opstelling van de Russische troepen te verkennen. In den morgen van dien dag werd de kuststrook nabij den mond van de Toemen onder vuur genomen. Twee torpedojagers stoomden de Gaschkewitschbaai binnen en openden het vuur op het dorp Ongi (Kantschin), trachtende een Russisch bivak onder vuur te nemen. In de Kornilofbaai zetten 4 torpedojagers een 20-tal matrozen aan wal, die de Russische telegraafverbindingen vernielden. Ook uit de Annabaai werd eene Russische afdeeling door Japansche kruisers onder vuur genomen.

Ten N. van Vladiwostok kruiste een Japansch eskader van Kaap Lixatschef tot Nikolajefsk.

Den 1sten (14) Juli, ten 4 uur v.m., werden 2 torpedojagers waargenomen, die van Kaap Lixatschef naar de Amerikabaai koers zetten. Dien zelfden dag verschenen eenige Japansche oorlogsvaartuigen in de

Olgabaai (300 werst van Vladiwostok). De Russische wachten trokken in het bergterrein terug, na de aanwezige platboomvaartuigen (schalanda's) en kolenvoorraden vernield te hebben.

De Vladimirbaai werd door Japansche torpedojagers verkend. De *Isoemroed* verkeerde in zoodanigen toestand, dat geen hoop bestaat haar zeewaardig te maken.

Ter hoogte van Alexandrofsk werd de kabel, welke Saxalin met het vaste land verbindt, door de Japanners doorgesneden.

Den 5den (18 Juli) verkenden Japansche torpedojagers, gebruik makende van het mistige en regenachtige weder, verschillende inhammen in de nabijheid van Vladiwostok.

Inmiddels werd het tooneel der krijgsv verrichtingen uitgebreid door de bezetting van Saxalin.

Den 24sten Juni (7 Juli) ten 9 uur v.m. verscheen een Japansch eskader, ter sterkte van 2 slagschepen, 7 kruisers, 3 kanonneerbooten en 36 torpedobooten, ter hoogte van Tschipisan (20 werst ten Z.O. van Korsakof) en opende het vuur op de kuststrook. Ten 2 uur n.m. landden de Japanners ter hoogte van Merei (15 werst ten Z.O. van Korsakof), onder dekking van het vuur eener torpedoboot-flottilje, terwijl te gelijker tijd een 15-tal andere torpedobooten Korsakof onder vuur namen, om de aandacht van het landingspunt af te leiden. Het bij Korsakof opgestelde geschut beantwoordde het vuur der torpedobooten, waarop deze zich terugtrokken. Geen kans ziende Korsakof tegen den overmachtigen vijand te verdedigen, trokken de Russen op Solowjefka en den volgenden dag op Vladimirofka terug. Korsakof en Solowjefka werden door de Japanners bezet.

Een gedeelte van het Japansche eskader, dat de landing gedekt had, zette den 25sten Juni (8 Juli) koers naar het Oosten (zee van Oxot), terwijl de andere vaartuigen in de wateren van de La Perousestraat (Aniwa-baai) verbleven.

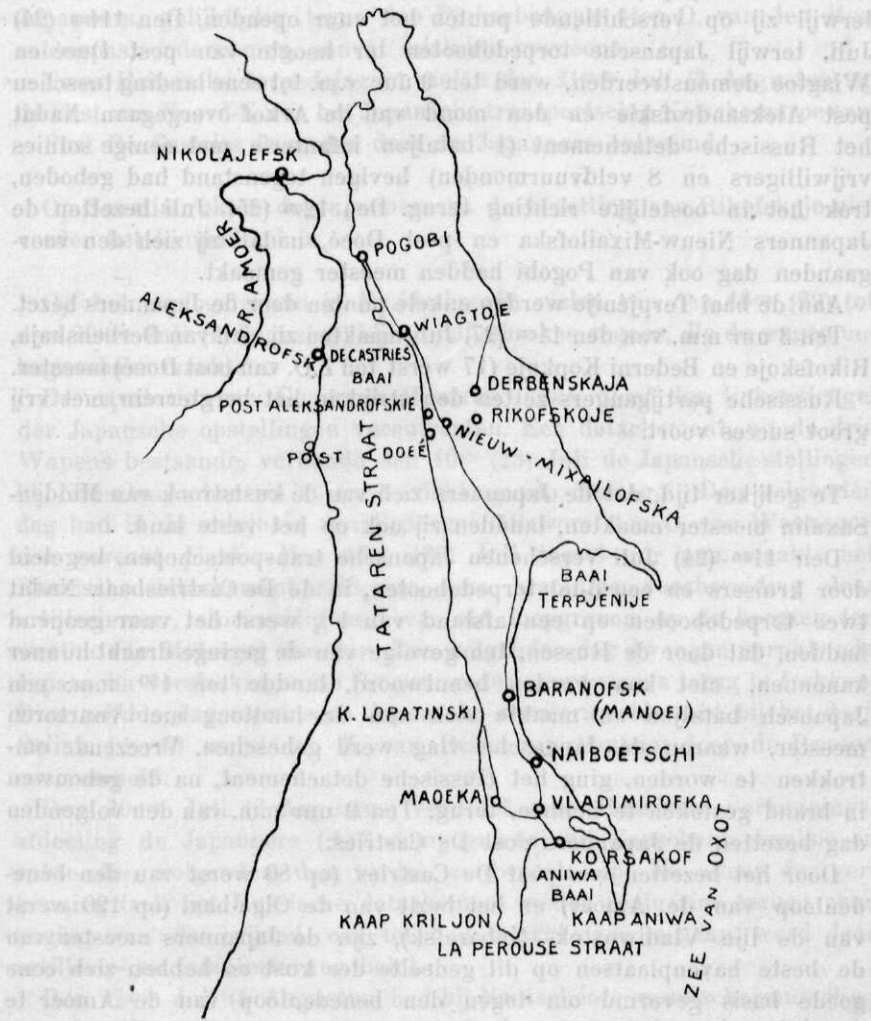
Den 27sten Juni (10 Juli) beschoten 2 kruisers en 4 torpedojagers de zuidpunt van Saxalin (Kaaop Kriljon) en zetten daarna troepen aan land.

Den 28sten Juni (11 Juli) had tusschen Elanjoe en Vladimirofka een hardnekkige strijd plaats, welke tot den volgenden morgen voortduurde en met den terugtocht der Russen in N. richting eindigde.

De Japanners bezetten Vladimirofka en Papowi-Joerli met vrij aanzienlijke strijdkrachten, uit de 3 Wapens bestaande. Russische partijgangers bleven zich aanvankelijk in de nabijheid van deze plaatsen ophouden. Naiboetschi en eenige andere, nabij de kust gelegen, plaatsen werden door de Japanners onder vuur genomen.

Nadat de Japansche divisie (14.000 man, 36 vuurmonden en 40 mitrailleurs), onder Generaal TAKENAOETSCHI, zich van het zuidelijk deel van Saxalin tot de lijn Naiboetschi—Kaaop Lopatinski had meester gemaakt en de Russische afdeelingen (\pm 2.000 man) noordwaarts waren teruggedreven, verschenen de Japansche schepen in de Tatarenstraat.

SAXALIN

NIKOLAJEFSK

POGOBI

WIAGTOE

DECASTRIES

DERBENSKAJA

BAAI ALEXSANDROFSKIE

RIKOFKOJE

POST

DOEE

NIEUW-MIXAJLOFSKA

TATAREN STRAAT

BAAI TERPJENIJE

K. LOPATINSKI

BARANOFK (MANOEI)

NAIBOETSCHI

MADEKA

VLADIMIROFKA

KORSAKOF ANIWA BAAI

KAAP KRILJON

KAAP ANIWA

LA PEROUSE STRAAT

ZEE VAN OXOT

Ten 10 uur v.m. van den 10^{den} (23) Juli werden bij post Aleksandrofski eenige Japansche torpedobooten waargenomen; twee stoomden noordwaarts, de andere bleven ter hoogte van post Doeé. Ten 11 uur v.m. vertoonden zich eenige grootere Japansche vaartuigen. De Japanners verkenden dien dag den mond van de Arkof (12 werst ten N. van post Aleksandrofski), post Doeé, baai De Castries en den mond van de Amoer, terwijl zij op verschillende punten het vuur openden. Den 11^{den} (24) Juli, terwijl Japansche torpedobooten ter hoogte van post Doeé en Wiagtoe demonstreerden, werd ten 9 uur v.m. tot eene landing tusschen post Aleksandrofskie en den mond van de Arkof overgegaan. Nadat het Russische detachement (1 bataljon infanterie met eenige sotnies vrijwilligers en 8 veldvuurmonden) hevigen tegenstand had geboden, trok het in oostelijke richting terug. Den 12^{en} (25) Juli bezetten de Japanners Nieuw-Mixailofska en post Doeé, nadat zij zich den voorgaanden dag ook van Pogobi hadden meester gemaakt.

Aan de baai Terpjénije werden enkele punten door de Japanners bezet.

Ten 3 uur n.m. van den 14^{en} (27) Juli maakten zij zich van Derbenskaja, Rikofskoje en Bederni Kopkoje (17 werst ten Z.O. van post Doeé) meester.

Russische partijgangers zetten den strijd in het bergterrein met vrij groot succes voort.

Te gelijker tijd, dat de Japanners zich van de kuststrook van Midden-Saxalin meester maakten, landden zij ook op het vaste land.

Den 11^{en} (24) Juli verschenen Japansche transportschepen, begeleid door kruisers en een 6-tal torpedobooten, in de De Castriesbaai. Nadat twee torpedobooten op een afstand van $4\frac{1}{2}$ werst het vuur geopend hadden, dat door de Russen, ten gevolge van de geringe dracht hunner kanonnen, niet kon worden beantwoord, landde ten 1³⁰ n.m. een Japansch bataljon en maakte zich van de landtong met vuurtoren meester, waarop de Japansche vlag werd geheschen. Vreezende om-trokken te worden, ging het Russische detachement, na de gebouwen in brand gestoken te hebben, terug. Ten 9 uur n.m. van den volgende dag bezetten de Japanners post De Castries.

Door het bezetten van post De Castries (op 80 werst van den benedenloop van de Amoer) en het bezit van de Olga-baai (op 190 werst van de lijn Vladiwostok—Xabarofsk), zijn de Japanners meester van de beste havenplaatsen op dit gedeelte der kust en hebben zich eene goede basis gevormd om tegen den benedenloop van de Amoer te kunnen oprukken, terwijl de isoleering van Saxalin voltooid is.

Hoewel de operatie, wat Vladiwostok betreft, van geringe beteekenis is, ten gevolge van den grooten afstand, waarop de beide punten van de vesting verwijderd zijn, en het ruwe karakter van de landstreek zeer belemmerend op troepenverplaatsingen zou inwerken, kan haar invloed op den gang der vredesonderhandelingen toch vrij groot zijn.

De telegraafverbinding met Nikolajefsk werd blijkbaar door de Japanners verbroken.

In Noord-Korea vonden geen veranderingen van beteekenis plaats.

Den 12^{en} (25) Juli verkenden ochotniks den Moesalengpas, welke door vrij sterke Japansche strijdkrachten bezet bleek te zijn. Toen de ochotniks terugtrokken, werden zij door de Japanners vervolgd. Deze vielen hierop de Russische stelling bij Koepoengsjan aan, doch werden, door artillerie- en geweervuur ontvangen, teruggeslagen. Een door de Japanners, gelijktijdig tegen den Pjaksabangpas (ten O. van den Moesalengpas) ondernomen, aanval mislukte eveneens.

Twee Russische torpedojagers vielen den 21sten Juli (3 Augustus) op de kust van Noord-Korea het Japansche transportschip Keischomaroo aan.

Post De Castries is weder door de Japanners ontruimd.

Op Saxalin rukten de Japanners na de bezetting van Rikofskoje niet verder het binnenland in.

Op het oorlogsterrein in Mandschoerije vielen van den 16^{en} (29) tot den 20sten Juli (2 Augustus) bijna onafgebroken regens, die de wegen onbegaanbaar maakten.

De cavalerie van Generaal MISCHTSCHENKO bleef den linkervleugel der Japansche opstellingen verontrusten. Een detachement, uit de drie Wapens bestaande, verkende den 10^{en} (23) Juli de Japansche stellingen bij Nanschantschentsie en in de richting van Maloegoi. Den volgenden dag had in de nabijheid van Erdaogoi (10 werst ten O. van Wanxegoi) een gevecht plaats. Den 13^{en} (26) Juli ten 6 uur n.m. maakte het Russische detachement zich, na eene krachtige voorbereiding door artillerievuur, stormenderhand van de loopgraven op de hoogten ten westen van Maloegoi meester. Den volgenden dag dwongen oprukkende Japansche versterkingen de Russen weder noordwaarts terug te trekken. Dien zelfden dag werd eene Japansche cavalerieveldwacht bij het dorp Beixie (\pm 10 werst ten Z. van Beischantschentsie) door de Russen overrompeld.

Den 20sten Juli (2 Augustus) verdreef eene Russische verkenning-afdeeling de Japanners (\pm 3 compagnieën) uit Nanschantschentsie en rukte den volgenden dag verder zuidwaarts op. Na afloop der verkenning trok het Russische detachement weder eenigszins terug; eene poging van den vijand, om tot den aanval over te gaan, werd door artillerie- en infanterievuur belet.

Den 22sten Juli (4 Augustus) had bij Nantschentsi eene schermutseling tusschen Kozakken en eene compagnie Japansche infanterie plaats.

Ochotniks staken in den nacht op den 23sten Juli (5 Augustus) in Schaxetsie eene schuur met hooi in brand.

Te Portsmouth werden den 26sten Juli (8 Augustus) de vredesonderhandelingen geopend.

R. L. SCHOLTEN.

Korte mededeelingen omtrent militaire zaken in verschillende landen.

AMERIKA. (Vereenigde Staten van Noord-)

Int. Rev., Aug., wijdt eene uitvoerige bespreking aan het nieuwe schietvoorschrift: „Firing regulations for small arms”.

BULGARIJE.

De legerbegrooting 1905 bedraagt 26.540.720 Frs. tegen 26.363.468 in 1904. Int. Rev., Aug., geeft, benevens eenige detailcijfers, nog een overzicht dier begrootingen van 1879 t/m 1902 in vergelijking met de Staatsbegrootingen over die jaren.

DUITSCHLAND.

Eenigen tijd geleden deed door de Nederlandsche pers de ronde een, zeer zeker, interessant artikel van den Duitschen Generaal KEIM, voorkomende in een der Deutsche bladen en tot onderwerp hebbende: de defensiemiddelen van België en Nederland. Ook ons was dit artikel opgevallen, niet zoozeer om de zeer behartigenswaardige wenken, welke Nederland van den geachten schrijver ontvangt, als wel, of liever, vooral om het feit, dat er *zeer onjuiste* gegevens in verstrekt werden omtrent het Nederlandsche leger. En ook dit zou ons zelfs niet al te zeer verwonderd hebben, ware het niet, dat in de Jahrb. A. u. M., Maart 1905, een tijdschrift *onder redactie van bovengenoemden geachten schrijver*, een artikel voorkomt over ons Nederlandsche leger, waarin *zeer juiste* gegevens over dat leger vermeld worden. Niet geheel zonder reden hadden wij tot dusverre steeds verondersteld, dat de redacteur van de Jahrb. A. u. M. mede op de hoogte was van den inhoud der artikelen, in dat tijdschrift voorkomende.

N. M. B., N°. 3, geeft eene korte beschrijving van de nieuwe velduniform. Int. Rev., Aug., deelt een wetenswaardig bericht mede omtrent de oorlogsvloot en eenige uitvoerige beschouwingen over de nieuwe infanterie-uitrusting. Rev. mil., Aug., geeft de 2 nieuwe artikelen (N°s. 624^a en 624^b) van het 2^e gedeelte der Felddienst-Ordnung

(bepalingen betr. de groote manoeuvres). Verder vindt men de wijzigingen (nieuwe artikelen) in het schietvoorschrift voor de veldartillerie (Zie blz. 556, Mil. Spect., 1905.) en eenige veranderingen in de organisatie van het Beiersche leger.

Nieuw verschenen: BLEYHÖFFER. Die schwere Artillerie des Feldheeres (Fuszartillerie). Berlin, 1905. Prijs f 3.75.

ENGELAND.

Streffleur, Aug., geeft eene uitvoerige bespreking van de Inf.-training 1905; Int. Rev., Aug., van het nieuwe reglement voor de bereden infanterie.

De leden van het korps vrijwillige automobilisten ontvangen, behalve de 30 Shill. per dag voor vergoeding, *geen* meerdere tegemoetkomingen voor beschadigingen, enz. aan hunne machines of voertuigen, gedurende het militair gebruik of oefeningsritten.

M. Woch., N°. 95, geeft een kort bericht met enkele bijzonderheden over proeven te Hendon met het nieuwe zelfaadgeweer van den Noor FIDJELAND. Het zelfde tijdschrift, N°. 90, vermeldt, dat de afschaffing van de leelijke Khaki-uniform in het leger groote vreugde verwekt heeft, vooral nu de roemrijke roode rok weder in eere hersteld wordt. N°. 91 deelt mede, dat de revolver als dienstwapen uit het leger zal verdwijnen, vooral ten gevolge van de oorlogservaringen, in Z.-Afrika opgedaan.

FRANKRIJK.

N. M. B., N°. 4, geeft een kort bericht betreffende de voorgenomen verandering van de artⁿ. 14 en 15 van de wet op de legerverpleging te velde. Het zelfde blad, N°. 3, bevat eene beschrijving met eenige cijfers over de vermindering in gewicht van de uitrusting; de ervaringen van den Russ.-Jap. oorlog heeft men zich hierbij ten nutte gemaakt. (Zie ook M. Woch., N°. 105.)

Int. Rev., Aug., behelst een kort bericht over eene, gedurende de herfstmanoeuvres te houden, proef met eene rijdende veldkeuken; tevens eenige beschouwingen van den Chef van den Gen. Staf over de oprichting van bataljons wielrijders. (Zie ook Jahrb. A. u. M., Aug.)

M. Woch., N°. 93, geeft een vrij uitvoerig bericht over den tocht van een, op 3 Juli l.l. te Moisson opgestegen, bestuurbaren luchtballon LEBAUDY; het zelfde N^o. ontleent aan la France mil., N°. 6461, eene mededeeling omtrent voorgeschreven proeven met eene nieuwe infanterie-uniform. N°. 94 ontleent aan la France mil., Nos. 6465—'67, eenige bijzonderheden omtrent den nat. mil. raid Lyon—Aix-les-Bains op 26 Juli l.l. N°. 101 geeft een kort bericht over het nieuwe wielrijdersvoorschrift voor ordonnansen van 20 Mei 1905.

Jahrb. A. u. M., Aug., bevat eenige wetenswaardige mededeelingen over de marine; tevens een bericht over de vereenvoudiging van

den dienst bij den Gen. Staf en over de gewijzigde opleiding der Stafofficieren.

ITALIË.

Jahrb. A. u. M., Aug., geeft een uitvoerig artikel over de marine (ontwikkeling, begrooting, enz.); eveneens over eenige nieuwe militaire wetten (verhooging der gewone begrooting '05/06 met 11 millioen).

Rev. mil., Aug., bericht omtrent het gebruik van automobielen bij de a.s. grootè manoeuvres; tevens omtrent een suppl. crediet van 11.283.500 Fres. op de begrooting '04/05, toegestaan 27 Juni l.l.

OOSTENRIJK-HONGARIJE.

M. Woch., N°. 94, geeft een kort bericht over te Brussel plaats gehad hebbende proeven met de z.g. „Universeel-korrel Kokotovic”.

N. M. B., N°. 3, meldt, dat aan de afgevaardigden is voorgelegd een ontwerp betrekkelijk den aanleg van eene nieuwe oorlogshaven, ± 2 à 300 KM. van Pola tegenover Ancona en aan het kanaal van Sebenico.

Rev. mil., Aug., ontleent aan het Verordn. Blatt van 17 Juni l.l. een Keiz. Besl., waarbij de Krijgsschool gereorganiseerd wordt, en deelt de wijzigingen uitvoerig mede. Tevens in deze afl. eenige cijfers over het nieuwe veldgeschut. (Zie ook Kr. Z., Heft 7; D. A. Z., N°. 21, en onze mededeeling op blz. 478, Mil. Spect., 1905.)

In aansluiting met het bericht op blz. 462 van de Int. Rev., 1904, geeft de Aug. afl. van dat tijdschrift nog eenige nadere bijzonderheden omtrent de nieuwe torpedobooten van de O.-H.'sche marine. Tevens een kort bericht over het pas verschenen ontwerp van het nieuwe: „Bekleidungsvorschrift”. Op 1 Oct. e.k. zal definitief worden uitgegeven het nieuwe schietvoorschrift voor Inf. en Jagers. (N. M. B., N°. 5.)

RUSLAND.

N. M. B., N°. 3, geeft in 9 punten de wijzigingen van het Russ. Infie.-reglement van 1900; N°. 4 bevat eenige interessante aanhalingen uit de medegedeelde oorlogservaringen van den Lt.-Kolonel FEDOROW.

Streffleur, Aug., behelst een belangrijk artikel over het Russische geweer in vergelijking met het Japansche (ontleend aan Russ. bladen). Tevens de instructie voor de officieren van gezondheid op de verbandplaatsen en eenige mededeelingen over de kleeding der Russische troepen.

SPANJE.

Rev. mil., Aug., geeft eene beschrijving van de, sedert 2 Juni l.l. reglementair voorgeschreven, patrooncaissons bij de inf. Ontleend aan de brochure: La nouvelle organisation de l'armée espagnole, Chapelot & Co., Paris, geeft Streffleur, Aug., een zeer uitvoerig overzicht van deze nieuwe organisatie (bij de wet van 4 Juli 1904).

ZWITSERLAND.

Na eene conferentie van 8 dagen zijn de hoogere troepenaanvoerders, de afdelingschefs van het mil. departement, enz. het eens geworden over de grondslagen der nieuwe Zwitsersche militaire organisatie.

Int. Rev., Aug., geeft in het kort de veranderingen met de tot heden van kracht zijnde organisatie.

ALGEMEEN.

Het „Rohrrücklauf“-geschut is *principieel ingevoerd* in: Frankrijk, Engeland, Noorwegen, Zweden, Zwitserland, Denemarken, Nederland, Rumenië, Turkije en de Ver. Staten van N.-Amerika.

Frankrijk, Rusland en Amerika hebben geschut van *eigen* constructie; alle andere landen geschut van *Duitsche* afkomst en wel Noorwegen van EHRHARDT, de overige van KRUPP.

Engeland en Ver. Staten hebben een kal. 7.62; alle andere van 7,5 cM.

Alle Staten, behalve Rusland, hebben schilden (in Noorwegen alleen niet bevestigd aan het geschut, maar op de voertuigen vervoerd). In Turkije vordert de nieuwe bewapening om financieele redenen zeer langzaam.

Rusland heeft batterijen van 8; Noorwegen en Nederland voorloopig van 6; de overige Staten van 4 stukken.

In *beproeving* is het „Rohrrücklauf“-geschut in Duitschland, Oostenrijk, Italië, Spanje, Portugal, België en Servië.

Veldhouwitsers komen in korpsverband slechts in Duitschland en Engeland voor; in Oostenrijk wordt de invoering in uitzicht gesteld; in de overige Staten behooren de houwitsers alleen tot de zware art. van het veldleger of tot de positie-artillerie. (Allg. Schw. M. Z., N°. 32.)

Dit bericht is niet geheel juist. Zie b.v. voor:

ENGELAND. (<i>eigen</i> constr.)	Mil. Spect. 1905, blz.	478.
DUITSCHLAND.	" " "	629.
OOSTENRIJK.	" " "	479.
SPANJE.	" " 1903,	" 550.
PORTUGAL.	" " 1905,	" 479.
BULGARIJE.	" " "	" 314.

Boekaankondiging.

Militair-Rechtelijk Tijdschrift. Gedrukt en uitgegeven op last van de Departementen van Marine en van Oorlog. Deel I. Aflevering 1. 's-Gravenhage, Juli 1905. MOUTON & Co.

Dit tijdschrift vormt, onder een anderen naam en met niet onbelangrijke uitbreiding van den inhoud, de voortzetting van de „Militaire Jurisprudentie”, waarvan de tot dusverre verschenen twee jaargangen het groote nut onbetwistbaar hebben aangetoond. Ten einde intusschen de uitgave nog meer en nog beter aan het daarmede beoogde doel dienstbaar te maken, zal het nieuwe tijdschrift zich voortaan niet beperken tot mededeeling van jurisprudentie van militair-rechterlijke colleges, doch zullen ook andere rechterlijke beslissingen, voor de militaire samenleving van belang, daarin worden opgenomen, terwijl het bovendien zal worden opgesteld voor opstellen en andere bijdragen op militair-rechtelijk gebied. Voorts zullen, met het oog op de actualiteit, van hetgeen wordt medegedeeld, de afleveringen elkander met tusschenruimten van slechts twee maanden opvolgen.

Wij twijfelen er niet aan, of dit tijdschrift zal in den nieuwen vorm den goeden naam handhaven, welke het in de militaire maatschappij verworven heeft, en opdat het doel, hetwelk men nastreeft, bereikt moge worden, stemmen wij geheel in met den wensch der Redactie, „dat velen in en buiten onze weermacht zich aangetrokken mogen gevoelen om, zij het dan ook uit zuivere belangstelling en zonder vooruitzicht op geldelijke vergoeding van hun arbeid, hun steentje bij te dragen tot opbouw of herstel van het complex van juridische en administratieve voorschriften van hooger en lager orde, waaronder Leger en Vloot hun taak moeten blijven vervullen”.

Ter aankondiging ontvangen:

Militair-Rechtelijk Tijdschrift. Gedrukt en uitgegeven op last van de Departementen van Marine en van Oorlog. Deel I. Aflevering 1. 's-Gravenhage, Juli 1905. MOUTON & Co.

Quittons la Méditerranée et la Mer de Chine. Routines et Traditions navales par CAPTAIN SORB. Paris, 1905. R. CHAPELOT & Cie.
